

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ A DANÍ

Komparace důchodového zabezpečení ve Slovenské a v České republice
Comparison of Pension Systems in the Slovak and the Czech Republic

Student: Bc. Michaela Potočárová
Vedoucí bakalářské práce: prof. Ing. Jan Široký, CSc.

Ostrava 2019

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví a daní

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Michaela Potočárová**
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202T049 Účetnictví a daně
Téma: **Komparace důchodového zabezpečení ve Slovenské a v České republice**
Comparison of Pension Systems in the Slovak and the Czech Republic
Jazyk vypracování: slovenština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teorie a geneze důchodového zabezpečení ve Slovenské a v České republice
 3. Systém důchodového zabezpečení ve Slovenské republice
 4. Systém důchodového zabezpečení v České republice
 5. Analýza základních diferencí se zaměřením na nerovnost rozložení důchodů ve vybraných státech
 6. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

DENIS, C., T. HEMMELGARN and B. SLOAN, eds. *Taxation Trends in the European Union. 2014 Edition*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014. 314 p. ISBN 978-92-79-35672-8.
VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2018*. 14. vyd. Praha: 1. VOX, 2018. 404 s. ISBN 978-80-87480-63-2.
ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady k 1. 1. 2018*. 8. vyd. Olomouc: ANAG, 2018. 159 s. ISBN 978-80-7554-127-7.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **prof. Ing. Jan Široký, CSc.**

Datum zadání: 23.11.2018

Datum odevzdání: 26.04.2019

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh 1, 2, 3, 4, 5 a 6 vypracovala samostatně.
Přílohy 1, 2, 5 a 6 jsou tabulky ze stránek Sociální pojišťovny a České správy sociálního
zabezpečení a přílohy 3 a 4 jsou výpočty důchodu z I. pilíře.

V Ostravě dne 23.4.2019

.....
Bc. Michaela Potočárová

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Teória a genéza dôchodkového zabezpečenia v Slovenskej a Českej republike	7
2.1	Termíny z oblasti dôchodkového zabezpečenia	7
2.2	Genéza dôchodkového zabezpečenia	14
2.2.1	Obdobie staroveku a stredoveku	14
2.2.2	Od novoveku do roku 1918	15
2.2.3	Československá republika 1918 – 1939	16
2.2.4	Slovenská republika a Protektorát Čechy a Morava 1939 – 1945	17
2.2.5	Česko a Slovensko v povojnovom období do osamostatnenia 1945 – 1989	18
2.2.6	Česko a Slovensko v transformácii po novembri 1989	20
2.3	Čiastkové zhrnutie	22
3	Systém dôchodkového zabezpečenia v Slovenskej republike	23
3.1	Dôchodkové poistenie	23
3.1.1	I. pilier – Povinné dôchodkové poistenie	24
3.1.2	II. pilier – Starobné dôchodkové sporenie	30
3.1.3	III. pilier – Doplnkové dôchodkové sporenie.....	33
3.2	Čiastkové zhrnutie	38
4	Systém dôchodkového zabezpečenia v Českej republike	39
4.1	Dôchodkové poistenie	39
4.1.1	I. pilier – Základné dôchodkové poistenie	41
4.1.2	III. pilier – Doplnkové penzijné sporenie.....	46
4.2	Čiastkové zhrnutie	51

5	Analýza základných diferencií so zameraním sa na nerovnosť rozloženia dôchodkov vo vybraných štátoch	52
5.2	Spôsoby merania nerovností.....	52
5.3	Porovnanie nerovností rozloženia dôchodku pomocou Lorenzovej krivky a ďalších ukazovateľov	54
5.4	Analýza a komparácia základných diferencií.....	58
5.3.1	Vzorový výpočet výšky dôchodku z I. piliera.....	61
5.3.2	Komparácia základných štatistických údajov	63
5.4	Čiastkové zhrnutie	65
6	Záver.....	67
	Zoznam použitej literatúry.....	70
	Zoznam publikácií	70
	Právne normy.....	72
	Zoznam elektronických zdrojov	73
	Zoznam skratiek.....	79
	Prehlásenie o využití výsledkov diplomovej práce	
	Zoznam tabuliek	
	Zoznam obrázkov	
	Zoznam príloh	
	Prílohy	

1 Úvod

Dynamický charakter oblasti dôchodkového zabezpečenia a frekventované skloňovanie tejto témy v súvislosti s nepriaznivým demografickým vývojom ju predurčujú k bližšej pozornosti. Ako súčasť sociálneho zabezpečenia a sociálnej politiky predstavuje dôležitú spoluprácu občana so štátom, ktorej výsledkom je zabezpečenie jednotlivca v prípade životných a sociálnych udalostí. Z pohľadu dlhodobej sociálnej a hospodárskej prosperity krajiny a občanov je dôležité správne nastavenie tohto systému a dlhodobá udržateľnosť dôchodkových systémov.

Česká republika a Slovenská republika vďaka spoločnej histórii disponujú prevahou zhodných črt dôchodkových systémov čím ponúkajú ideálny priestor na komparáciu a analýzu tohto systému. Keďže samotné dôchodkové zabezpečenie je obzvlášť rozsiahle a rozsah tejto práce neposkytuje dostatočný priestor k jeho detailnému rozboru, práca sa vymedzuje na tú časť sociálnej istoty, ktorú potrebuje mať každý občan - konkrétne na starobné dôchodky.

Práca si kladie za cieľ zanalyzovať a skonfrontovať situáciu starobných dôchodkov v jednotlivých krajinách, teda v Českej republike a Slovenskej republike a poskytnúť tak stručný prehľad prehľadne usporiadaných informácií, ktorý bude možné využiť ako laickou, tak i akademickou obcou, napríklad ako súčasť metaanalýzy zaoberajúcej sa dôchodkovým či sociálnym zabezpečením. To všetko na základe metodického spracovania kvantitatívnych znakov vybraných štatistických ukazovateľov - Giniho koeficientom, Lorenzovou krivkou a mierou nerovností, ktoré v kontexte empirie podrobia jednotlivé systémy analýze a indukcií s cieľom porovnať disparity vo výške starobných dôchodkov vybraných krajín.

Hneď v úvode je však dôležité upozorniť, že cieľom práce nie je súdiť, ktorý dôchodkový systém je lepší, alebo naopak horší, no konštruktívne zhodnotiť udržateľnosť týchto systémov a porovnať pozitíva a negatíva jednotlivých systémov starobných dôchodkov, ktoré môžu byť vzájomnou inšpiráciou pre legislatívu porovnávaných krajín.

V prvej kapitole práce budú obsiahnuté základné pojmy, ktoré úzko súvisia s danou problematikou. Presné zadefinovanie zabezpečuje správne pochopenie témy. Spolu s historickým exkurzom, ktorý je súčasťou prvej kapitoly, poskytujú komplexnejší pohľad na súvislosti, ktoré viedli k súčasnému stavu.

Nasledujúce dve kapitoly prechádzajú opisom samotných dôchodkových systémov, najprv na Slovensku a neskôr v Českej republike, pričom budú charakterizované základné

znaky, systémy financovania, legislatívne rámce ako aj konvencie a hodnoty vstupujúce do samotných výpočtov starobných dôchodkov.

Záverečná praktická kapitola sa na základe nadobudnutých znalostí a vyššie spomenutej metodológie sa bude zameriavať na analýzu základných diferencií s koncentráciou na disparity a mieru nerovnosti, pričom sa tak pokúsi o naplnenie cieľov práce. Súčasťou tejto praktickej kapitoly budú aj unifikované exemplárne výpočty výšky dôchodkov, porovnanie priemerných dôchodkov vo vzťahu k priemerným mzdám, ktoré súhrnne poskytujú praktický pohľad na túto problematiku. Samotný záver následne ponúkne zosumarizovanie faktov a zistení, ktoré môžu viesť k odporúčaniam pre porovnávané krajiny.

Keďže Česká republika nebola v období tvorby tejto práce súčasťou tzv. Eurozóny, výpočty a obsah celej práce budú vychádzať z kurzu Európskej centrálnej banky ku dňu 5. februára 2019, konkrétne ide o kurz 25,70 Kč / 1 €. Prepočty budú aritmeticky zaokrúhľované na celé koruny.

Práca vychádza z legislatívy účinnej od 1. januára 2019.

2 Teória a genéza dôchodkového zabezpečenia v Slovenskej a Českej republike

Pojmy ako sociálne zabezpečenie a dôchodkové poistenie sú pomerne frekventované a známe aj medzi laickou verejnosťou. Exaktné zadefinovanie týchto, ale aj ďalších populárnych a menej známych výrazov v tejto kapitole predchádza chybnej interpretácii zistení a zabezpečuje primeranú konzistentnosť naprieč celou prácou. Zároveň vďaka definíciám môže byť použitá ako v akademickej, tak aj v laickej sfére. Spolu s historickým exkurzom v druhej časti kapitoly vykresľuje súvislosti, ktoré prispeli a mohli prispieť k formovaniu súčasných systémov starobných dôchodkov v porovnávaných krajinách – Českej republike a Slovenskej republike.

2.1 Termíny z oblasti dôchodkového zabezpečenia

Dôchodkové zabezpečenie je súčasťou sociálneho zabezpečenia. Prídavné meno **sociálny** je latinského pôvodu, používané vo viacerých významoch. V slovenskej praxi sa najčastejšie vyskytuje pod významom spoločenský, týkajúci sa spoločnosti. Krátky slovník slovenského jazyka¹ však definuje ešte ďalšie dva významy a to konkrétne:

- týkajúci sa zaistenia zmeny spoločenských pomerov: sociálny pohyb, sociálne boje, sociálna revolúcia, reforma,
- týkajúci sa všestranného zaistenia jednotlivca v spoločnosti: sociálna istota, starostlivosť atď.

V 70.ých a 80.ých rokoch 20. storočia sa v štátoch východnej Európy (vrátane Československa) nesprávne zamieňal za pojem hygienický a to najmä vo väzbe sociálne zariadenie, ktoré označovalo hygienické zariadenia ako toalety, či sprchy.

Nedávne zavedenie pojmu **sociálna ochrana**, ktorý v súčasnosti častejšie nahradzuje donedávna používaný statický pojem **sociálna starostlivosť**, je ďalšou z fáz relevantného terminologického vývoja. Sociálna ochrana, má však dve roviny:

1. V širšom význame zahŕňa všetky pojmy ako - sociálna starostlivosť, zdravotná a sociálna prevencia atď.; teda súbor všetkých nástrojov, ktorými sa zabezpečujú zábery sociálnej ochrany v zmysle základných dokumentov venujúcich sa ľudským právam a

¹ KAČALA a kol., 2003.

sociálnym otázkam². Teda je systematickým úsilím štátu, verejnoprávneho subjektu, o riešenie situácií, ktoré vedú k ekonomickej alebo sociálnej núdzi občanov, neschopných túto situáciu riešiť ani za pomoci blízkych osôb. Týmto úsilím štát vykonáva neodňateľné občianske práva na dôstojné životné podmienky.

2. V užšom ponímaní zahŕňa záväzné systémy sociálneho poistenia a štátneho zaopatrenia, poskytujúce nárokové dávky zo zákona, sociálnu pomoc a služby ako napr. systémy hmotnej núdze, ktoré priznávajú dávky odkázaným na základe rozhodnutia oprávnených inštitúcií.³

Koldinská, Tröster s kolektívom, rozdeľuje sociálnu ochranu na preventívnu, terapeutickú a rehabilitačnú. Do **preventívnej sociálnej ochrany** zahŕňa mechanizmy hygienické a medicínske, vzdelanie, psychologické a sociálne poradenstvo, ambulantnú sociálnu prácu, inšpekciu práce a podobne. Teda tie, ktoré pomáhajú predchádzať, prípadne spomaľujú procesy narúšajúce integritu osobnosti alebo jej bio, psycho alebo sociogénne zložky.

Za **terapeutickú sociálnu ochranu** považuje spravidla individuálnu a adresnú k danej sociálnej potrebe vyvolanej sociálnym vylúčením. Jeden subjekt sa snaží pomôcť druhému fakultatívne alebo obligatórne s cieľom ochrániť ho pred zánikom z dôvodu bio, psycho, sociogénnych zmien jeho osobnosti, ktoré nie je schopný zvládnuť.

Najmladším odvetvím je **rehabilitačná a integračná sociálna ochrana** človeka. V nej pomáha jeden subjekt druhému zachovať si, alebo znovu získať obvyklé sociálne prostredie a činnosti tým, že sa mu snaží umožniť zvládnuť dôsledky zmien v jeho bio, psycho, sociogénnych zložkách osobnosti, nevládnuteľných jeho silami.

Sociálne zabezpečenie je tak len časťou sociálnej ochrany, poskytujúce skôr pasívne sociálne istoty. Recipročne je pritom ovplyvňované viacerými faktormi. Gejdošová radí k **faktorom sociálneho zabezpečenia** hlavne historické, demografické, ekonomické a sociálne či politické faktory⁴.

Demografický faktor do značnej miery ovplyvňuje výšku poskytovaných dávok. Napríklad nízka pôrodnosť a úmrtnosť, vysoká potratovosť sú procesy, ktoré pôsobia

² Všeobecná deklarácia ľudských práv, Európska sociálna charta, Pakt OSN o ekonomických, sociálnych a kultúrnych právach.

³ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

⁴ GEJDOŠOVÁ, 2012.

na demografické starnutie obyvateľstva. Kvôli nemu sú viaceré krajiny vrátane Českej republiky a Slovenskej republiky nútené prehodnocovať svoje dôchodkové systémy.⁵

Nemenným dôležitým faktorom, ktorý determinuje formovanie tohto systému je **spoločensko-politická situácia**. V závislosti od politickej strany, či nátlakových skupín a ich ideových preferencií sa vykonávajú politicky motivované zásahy do týchto sústav. Kým liberálne strany sa orientujú hlavne na jednotlivca, súkromné vlastníctvo s presadzovaním čo najväčších kompetencií trhovému hospodárstvu, sociálnodemokratické strany kladú dôraz na solidaritu, ekonomické prerozdeľovanie na princípe subsidiarity a pod. Na základe týchto preferencií formujú vládnuce politické kruhy systém sociálneho zabezpečenia.⁶

Podľa Rievajovej, **ekonomické faktory** resp. makroekonomické: ako tvorba a využitie hrubého domáceho produktu; či mikroekonomické, ktoré riešia vnútornú štruktúru a ekonomické súvislosti; sú základom pre efektívne prerozdeľovanie prostriedkov a štruktúrovanie výdavkov pri zachovaní rastu spoločenskej produkcie.⁷ Gejdošová uzatvára toto tvrdenie s tým, že „...veľkosť a dynamika vytvorených ekonomických zdrojov významne ovplyvňuje aj systém sociálneho zabezpečenia“. Pokles alebo spomalenie ekonomického rastu má často dopady v nezamestnanosti, progresívnom trende chudoby a životných nákladov a iných negatívnych sociálnych javoch, čo naopak vyvoláva potrebu rastu sociálnych výdavkov.⁸

Účasť krajín v medzinárodných štruktúrach (v tomto prípade najmä v Európskej únii) a s tým spojená povinnosť dodržiavať záväzné nariadenia, uskutočňované národnou legislatívou, radia **medzinárodný faktor** k poslednému významnejšiemu faktoru sociálneho zabezpečenia. Gejdošová v súvislosti s právnymi predpismi EÚ hovorí o dvoch procesoch, harmonizácii a koordinácii. Harmonizáciou označuje súbor medzinárodných ustanovení, ktorých cieľom, alebo povinnosťou je zjednotenie národných systémov členských štátov požiadavkám harmonizačných ustanovení. Koordinácia na druhej strane ponecháva národné systémy nedotknuté, z čoho vyplývajú rozdiely medzi jednotlivými nedotknutými národnými systémami. Cieľom koordinačných nariadení EÚ je zabezpečiť, aby uplatňovanie rôznych vnútroštátnych systémov sociálneho zabezpečenia negatívne nepostihlo osoby, ktoré si uplatňujú svoje právo na voľný pohyb.⁹ Jednou z foriem medzivládnej politiky EÚ, je **otvorená metóda koordinácie**. Ide o tzv. mäkkú formu nevynútiteľného práva. Uplatňuje sa v oblastiach

⁵ GEJDOŠOVÁ, 2012.

⁶ GEJDOŠOVÁ, 2012.

⁷ RIEVAJOVÁ a kol., 2006.

⁸ GEJDOŠOVÁ, 2012.

⁹ GEJDOŠOVÁ, 2012.

v právomoci krajín EÚ ako: zamestnanosť, sociálne zabezpečenie, vzdelávanie, mládež a odborná príprava. Vďaka OMK sa vedľa členské krajiny EÚ orientovať na určité spoločné ciele.¹⁰

Ciele a zámery **sociálnej politiky** definujú chcené stavy spoločnosti v nasledujúcich rokoch. Pri ich tvorbe sú zohľadňované viaceré faktory okrem iného aj politická orientácia subjektu, ktorý ich tvorí. Ich realizáciou sa subjekt snaží o zmeny sociálnych vzťahov a reality daného sociálneho systému. K ich úspešnej realizácii sú podľa Grenčíkovej a kol. potrebné „...existencia a vzájomné prepojenie subsystémov sociálnej politiky, noriem, inštitúcií a predpisov/opatrení, prostredníctvom ktorých sú tieto ciele v praxi napĺňané”.¹¹ Pri napĺňaní týchto cieľov je potrebné rešpektovať niektoré tzv. **základné princípy**.

Princíp sociálnej spravodlivosti patrí v teoretickej rovine ku kľúčovým princípom sociálnej politiky. V teoretickej rovine, pretože je relatívny. Môže byť chápaný ako výsledok činností, ktorý odzrkadľuje stav spoločnosti, alebo ako spôsob správania - proces. Polonský spolu so základnou definíciou spravodlivosti, považuje za správne chápať ju ako proces, úsilie a vôľu pomôcť starým ľuďom a občanom, ktorí to potrebujú z čoho vyplýva aj jej solidárny charakter.¹² Viacero autorov (Gejdošová, Ošková, Gellisen a Arts a ďalší), vníma sociálnu spravodlivosť ako kombináciu troch princípov vzťahujúcich sa k jednému z nástrojov sociálneho zabezpečenia, na ktorých stoja moderné systémy sociálneho zabezpečenia s cieľom dosiahnuť “najväčšie šťastie najväčšieho počtu”.

- a. **Princíp rovnakosti** uplatňovaný v systéme štátnej sociálnej podpory na zásadách univerzality a rovnosti nárokuje občanovi v konkrétnych prípadoch¹³ štátne dávky v rovnakej výške, bez ohľadu na príjem, majetok či odpracované roky.
- b. V systéme sociálneho poistenia sa pracuje s **princípom zásluhovosti**. Vzťahuje sa ku konkrétnej sociálnej udalosti¹⁴, pričom nárok na prípadne dávky sa viaže na výšku odvodených súm, zákonom stanovených podmienok.
- c. Systém sociálnej pomoci uplatňuje **princíp potrebnosti**, teda pri určovaní nároku na jednotlivé dávky¹⁵ sa skúma potrebnosť teda chýbajúca schopnosť zabezpečiť sa vlastným pričinením. V tomto prípade môže vzniknúť situácia, kedy občan

¹⁰ EURÓPSKA ÚNIA, 2018. [online]

¹¹ GRENČIKOVÁ, ŠPANKOVÁ a HABÁNIK, 2002.

¹² POLONSKÝ a PLACHÁ, 2017.

¹³ Narodenie a nezaopatrenie dieťaťa, úmrtie človeka apod.

¹⁴ Choroba, invalidita, nezamestnanosť apod.

¹⁵ V hmotnej alebo sociálnej núdzi.

neprispiel celý život do systému, no vznikol mu nárok na celoživotné čerpanie, v prípade preukázateľnej potreby.¹⁶

Princíp sociálnej solidarity patrí k jedným z najdôležitejších princípov sociálnej politiky, keďže je na ňom založený prakticky celý dôchodkový systém. Vychádza z predpokladu, že človek ako spoločenská bytosť je v určitej miere závislý na spoločnosti. V sociálnom zabezpečení je tento princíp realizovaný transferovou a redistribučnou politikou štátu. Vyjadruje vzájomnú podporu, spolupatričnosť ľudí a súčasne je výrazom porozumenia v záujme napĺňania myšlienok sociálnej spravodlivosti. Vyskytuje sa tak v dvoch rovinách - občania s vyššími príjmami by sa mali podieľať na zabezpečení občanov s nižšími príjmami a ekonomicky aktívny by mali prispievať k úhrade dávok občanom nachádzajúcim sa v spoločensky uznaných sociálnych situáciách.¹⁷ V kontexte sociálnej solidarity je nevyhnutné myslieť na mieru celospoločenskej solidarity, keďže s prílišnou solidaritou štátu rastie riziko útlmu aktivít a zodpovedností jednotlivcov za vlastné existenčné podmienky.¹⁸

Princíp subsidiarity je okrem tzv. základného princípu cieľov sociálnej politiky aj jedným zo základných princípov sociálnej náuky cirkvi. Zjednodušene sa dá chápať ako výpomoc. Pri komplexnejšom pohľade však pod ním je chápaná zodpovednosť jednotlivca či sociálnej skupiny za vlastnú sociálnu situáciu, v ktorej pokiaľ si sami nevedia pomôcť prichádza k spoluzodpovednosti štát. V prípade, že si jednotlivec alebo sociálna skupina nedokážu pomôcť obracajú sa na svoje okolie - obec, štát¹⁹, ktorí posúdia oprávnenosť a teda aj kontrolu pred zneužitím výpomoci.²⁰

Princíp participácie je možné uplatňovať vo viacerých odvetviach politiky tzn. nielen v sociálnej. Jedná sa totiž o možnosť človeka participovať pri riešení problémov, pričom sa z objektu stáva aktívny realizátor, subjekt. Jeho uplatňovanie zvyčajne zdôrazňuje princípy demokracie.

Pojem **sociálne poistenie** charakterizuje zväčša povinný finančný systém, ktorým sa občan (sám, prípadne niekto občana) zaisťuje, pre prípad budúcich sociálnych situácií. Je možné ho rozdeliť na dva typy základné a doplnkové. **Základné** spravované verejnoprávnymi inštitúciami možno rozšíriť o doplnkové, tvorené rôznymi fondmi, do ktorých poist'ovatelia prispievajú povinne či dobrovoľne a dopĺňa tak poistenie o nové, alebo vyššie dávky. To všetko

¹⁶ GEJDOŠOVÁ, 2012.

¹⁷ GEJDOŠOVÁ, 2012.

¹⁸ KREBS a kol., 2007.

¹⁹ Štát postupne odovzdáva časť kompetencií na: medzinárodné organizácie (členstvo v EÚ, medzinárodné sociálne právo, medzinárodné zdroje a fondy, medzinárodné súdy atď.), na samosprávu a na verejnoprávne subjekty alebo súkromné subjekty.

²⁰ POLONSKÝ a PLACHÁ, 2017.

pod kontrolou štátu. **Doplňkové** na rozdiel od základného môže byť spravované verejnoprávnymi ako aj súkromnoprávnymi inštitúciami.²¹ V prípade vzniku sociálnej situácie, mu je vyplácaný dôchodok.

Práve **dôchodku** (penzii) je v laickom ponímaní frekventovane pripisovaný len význam starobného dôchodku. Samotný dôchodok je však synonymom slova príjem, pričom sa rozlišuje kontext, v ktorom je tento termín použitý. V ekonómii sa používa v zmysle pravidelnej mzdy, príjmu, či ako národný dôchodok; v poisťovníctve sa zas pracuje so súkromným a doživotným dôchodkom. V sociálnom poistení sa používa starobný, invalidný, vdovský a vdovecký, sirotsky, či vojenský dôchodok.²² Pre účely tejto práce je dôležitý **starobný dôchodok**. Ten výstižne definuje Matlák ako obligatórnu, peňažnú a opakujúcu sa dávku dôchodkového poistenia, ktorej funkciou je hmotne zabezpečiť poistenca v starobe, pričom vznik, trvanie a zánik špecifikuje príslušná legislatíva. **Predčasný starobný dôchodok** je rovnako ako starobný dôchodok dôchodkovou dávkou, ktorá umožňuje v predčasnom termíne, ktorého podmienky sú explicitne definované zákonom²³ zabezpečiť poistencovi príjem v starobe.²⁴

Jednou z hlavných podmienok pre priznanie starobného dôchodku je dosiahnutie **dôchodkového veku**. Je to sociálna udalosť, ktorá vzniká pri splnení zákonných podmienok a dovŕšení veku pre odchod do dôchodku.²⁵ Medzi jednu zo základných podmienok radíme **dobu poistenia**, teda obdobie v ktorom bol zamestnanec dôchodkovo poistený. Špeciálnym prípadom je **náhradná doba poistenia**, kedy nedochádza k odvádzaniu poistného a napriek tomu sa tieto obdobia za určitých podmienok započítavajú do potrebných rokov dôchodkového poistenia.

Pri výpočte výšky starobného dôchodku hrajú dôležitú úlohu **vymeriavacie základy**. V prípade výpočtov dôchodkov oboch krajín je dôležitý **všeobecný vymeriavací základ**. V oboch prípadoch ide o číselnú hodnotu, ktorá je na základe zistení štatistických úradov každoročne stanovená vyhláškou. V prípade Slovenskej republiky ide o 12-násobok priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve, na druhej strane v prípade Česka ide o sumu vo výške priemernej mesačnej mzdy za kalendárny rok. K stanoveniu výpočtového základu pri výpočte dôchodku v ČR slúži **ročný vymeriavací základ**. Jeho hodnota sa stanoví prevedením

²¹ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

²² MACÁKOVÁ, 2003.

²³ Zvyčajne pár rokov, pred dosiahnutím veku odchodu do dôchodku.

²⁴ MATLÁK a kol., 2004.

²⁵ JAKEŠOVÁ a URBÁNKOVÁ, 2018. [online]

predchádzajúcich vymeriavacích základov na ich súčasnú reálnu hodnotu, čím by mala byť chránená ich hodnota v dôsledku vývoja miezd.²⁶

Osobný vymeriavací základ slúži pri výpočte dôchodku v Českej republike k stanoveniu výpočtového základu. Výška sa určí ako mesačný priemer všetkých ročných vymeriavacích základov zaznamenaných v rozhodujúcom období. Výsledný základ sa ďalej pri výpočte dôchodku redukuje použitím tzv. redukčných hraníc, čím vzniká výpočtový základ.

Redukčné hranice teda stanovia ako sa bude pri výpočte základu krátiť osobný vymeriavací základ. Ich výška je zákonom definovaná ako 44% a 400% priemernej mzdy. Redukčné hranice rozdeľujú vypočítaný osobný vymeriavací základ na dve pásma, v ktorých sa príslušná čiastka, percentuálnym spôsobom kráti. Po použití redukčných hraníc vzniká výpočtový základ.

Ďalšou veličinou, ktorá zasahuje do výpočtu dôchodku je **rozhodujúce obdobie**. Ide o obdobie života, ktoré sa podľa príslušnej legislatívy a výpočtového spôsobu zohľadňuje pri výpočte dôchodku. V Českej republike zasahuje rozhodujúce obdobie do výpočtu starobného dôchodku pri zohľadňovaní dosiahnutých vymeriavacích základov²⁷, na Slovensku zas zasahuje do výpočtu priemerného osobného mzdového bodu.²⁸

Pri výpočte sumy starobného dôchodku musíme zohľadňovať aj prejavy ekonomickej nerovnosti. Pri zvýšenom množstve peňazí v obehu (nad nevyhnutnú ekonomickú mieru) dochádza k vzniku nerovnováhy sprevádzanej zväčša nárastom cien. Jedná sa o makroekonomický ukazovateľ označovaný **inflácia**. V dôsledku prebytku finančných prostriedkov, ktoré nemajú adekvátnu protiváhu v zodpovedajúcom množstve tovarov vzniká **inflačná medzera**, ako rozdiel medzi celkovým dopytom a celkovou ponukou.²⁹ Jej dopady pomáha kompenzovať **indexácia**, označujúca prepočet hodnotových ukazovateľov v súlade s rastom cien tak, že sa zvyšuje ich nominálna hodnota v pomere k poklesu kúpnej sily meny. Po indexácii, je **valorizácia** druhým zo základných spôsobov kompenzácie negatívnych dopadov inflácie. Pri valorizácii sa nominálne peňažné čiastky zvyšujú v určitom pomere k poklesu kúpnej sily peňazí. Je vykonávaná nepravidelne v závislosti od inflácie a rozhodnutia verejných orgánov, hlavne vlád.³⁰

²⁶ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2015.

²⁷ FINANCE, 2019. [online]

²⁸ SOCIÁLNA POISŤOVŇA, 2018. [online]

²⁹ KRÁLIK a JAKUBOVIČ, 2004.

³⁰ FIALOVÁ a FIALA, 2006.

PAYGO, alebo “pay as you go” je **systém priebežného financovania** dôchodkov, fungujúci na základe okamžitého použitia finančných príspevkov vybraných od ekonomicky aktívnych ľudí ku krytiu nárokových dávok - na vyplatenie dôchodkov. Funguje na báze rovnováhy medzi platiteľmi a príjemcami dôchodku, čo v súčasnom stave zvyšujúceho sa počtu penzistov a súčasného poklesu platcov spôsobuje nestabilitu systému.³¹ Aj tento dôvod núti krajiny prijímať opatrenia, ktoré eliminujú tieto vplyvy, a súčasné nastavujú spravodlivejšie podmienky dôchodkového poistenia.

Trojpilierový dôchodkový systém je jednou z alternatív, ktorú si osvojilo množstvo krajín EÚ. Presadzuje viaczdrojové financovania dôchodkov, so zreteľom na negatívny vývoj starnúcej spoločnosti, pričom ponúka občanom možnosť pričiniť sa o výšku starobného dôchodku a nespoliehať sa na zabezpečenie štátom. Jednotlivé piliere majú rozdielne funkcie. **Prvý pilier** je povinný, solidárny, založený na sociálnom poistení v tradičnej podobe. **Druhý pilier** je založený na tvorbe vlastných úspor a súvisí s uplatňovaním vlastníckych práv a **tretí pilier** je čisto individuálny, dobrovoľný, umožňujúci členom systému na základe osobnej obozretnosti využívať všetky dostupné finančné nástroje.^{32 33}

Keďže legislatíva porovnávaných krajín pristupuje k niektorým pojmom rôzne, sú tieto pojmy explicitne dodefinované v nasledujúcich častiach práce s konkrétnou problematikou.

2.2 Genéza dôchodkového zabezpečenia

Črty sociálneho resp. dôchodkového zabezpečenia možno pozorovať simultánne so vznikom ľudskej spoločnosti. Starostlivosť o blízkych pramení z evolúcie a vývinu človeka v sociálnu bytosť. Už v praveku sa kmeňové spoločenstvo staralo o starých a chorých príslušníkov tým, že boli ponechaný v tomto spoločenstve, teda zvyčajne užšej alebo širšej rodine. S postupným vývinom spoločnosti a interpersonálnych vzťahov sa začali objavovať aj prvky sociálneho zabezpečenia.

2.2.1 Obdobie staroveku a stredoveku

S príchodom starovekej spoločnosti pozoruje Koldinská, Tröster s kolektívom základy sociálneho zabezpečenia v správaní niektorých otrokárov v zmysle ochrany otroka ako majetku, z čoho vyplýva majiteľov záujem o istú dávku starostlivosti voči otrokovi, ak o neho nechcel

³¹ FINANCE, 2019. [online]

³² GEJDOŠOVÁ, 2012.

³³ POTERAJ, 2008.

príst'.³⁴ Obdobie staroveku však prinieslo aj prvé právne základy sociálneho zabezpečenia v podobe Chamurappiho zákonníka. Jedno z pravidiel určovalo, že ak dlžník utrpí osobnú tragédiu, nemôže byť nútený splatiť dlh, čo sa dá chápať ako základy poistenia.³⁵ Záver staroveku bol v znamení utvárania spolkov s platením príspevkov, ktoré boli spätne vyplácané členom v prípade úrazu, choroby, smrti príbuzného a pod. S koncom staroveku a uznaním cirkvi cisárom Konštantínom pripadla dôležitá úloha v starostlivosti o sociálne blaho cirkvi.³⁶ Táto úloha cirkvi ostala nezmenená ani počas stredoveku, kedy panoval názor, že starostlivosť o práceneschopných je starostlivosťou čisto cirkevnou a súkromnou.

2.2.2 Od novoveku do roku 1918

Od 15. storočia možno badať vznik spolkov³⁷, ktorých úlohou bolo pomáhať práceneschopným a starším členom³⁸. Fungovali na princípe príspevkov z miezd, ktoré následne spravovala tzv. rada starších. Prvý záznam o takýchto "pokladniach" pochádza z roku 1527, kedy Ferdinand I. potvrdil ich štatút - štatút pokladne.³⁹ Neskôr, v roku 1601 použila Alžbeta I. princíp solidarity, keď nariadila obciam aby vyberali dane na chudobných.⁴⁰

Po roku 1785 prechádza Nariadením pre Kráľovstvo české, povinnosť chudinskej starostlivosti z cirkvi na vrchnosť. Vplyv cirkvi však v tejto oblasti rapídne neklesol ani po nariadení. Reformy, normály Márie Terézie, ktoré priznávali výhody vdovám a sirotám po zamestnancoch⁴¹, vytvorili na území Rakúsko-Uhorska základ sociálneho zaopatrenia.⁴² Nástup Jozefa II. pokračoval v sociálnej rétorike jeho matky - Márie Terézie, keď okrem vzniku chudinských ústavov preniesol chudinskú starostlivosť na obce.

Štátne penzie sa začali na našom území vyplácať prvýkrát v polovici 18. storočia. Boli súčasťou odmien pre nešľachtických úradníkov, povolaných po prehratých vojnách s Pruskom Máriou Teréziou. Ich cieľom bolo modernizovať štátnu správu.⁴³

V 18. a na začiatku 19. storočia štát zabezpečoval iba niektoré skupiny obyvateľstva⁴⁴. Cirkev a vrchnosť poskytovala len základnú chudinskú starostlivosť. V roku 1868 sa

³⁴ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

³⁵ ANZIIF, 2018. [online]

³⁶ MATLÁK, 2009.

³⁷ V počiatkoch baníckych.

³⁸ Vznikali ako predchodcovia odborových inštitúcií.

³⁹ TOMEŠ, 1998.

⁴⁰ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

⁴¹ Neskôr aj práceneschopným obyvateľom.

⁴² TRÖSTER, 2005.

⁴³ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

⁴⁴ Vyslúžilých vojakov, ich vdovy siroty a štátnych úradníkov či rovnako ich vdovy a siroty.

v krajinách Českej koruny stala chudinská správa súčasťou obecnej správy, čo malo za následok poskytovanie starostlivosti iba chudobným s pobytom v danej obci.

Polovica 19. storočia priniesla do Rakúsko-Uhorska zakladanie spolkových nemocenských pokladní, zriadených spolkovými zákonmi. Tieto svojpomocné pokladne sčasti nahrádzali povinnosti ukladané podnikateľom k zaisteniu pracovníkov v prípade choroby. V roku 1883 bola uložená povinnosť všetkým živnostníkom, majiteľom podnikov, neprináležiacich k žiadnemu spoločenstvu zriadiť závodnú pokladňu, alebo prihlásiť svojich pracovníkov k nejakej už existujúcej. Súčasne bola zavedená povinnosť pre spoločenstvá zriadiť si pokladňu, alebo pristúpiť k nejakej vyhovujúcej.

Pokračujúca industrializácia a zložitá politicko-ekonomická situácia viedli k položeniu základov sociálneho poistenia v Rakúsko-Uhorsku⁴⁵, tzv. Bismarckovou reformou z Nemecka⁴⁶. Obligatórne sociálne poistenie bolo následne zavedené v rokoch 1888 - 1889 pre Krajiny českej koruny grófom Taafem⁴⁷, pričom šlo zväčša o nemocenské poistenie.⁴⁸

V decembri 1906 bol schválený zákon o penzijnom poistení zriadencov v súkromných a v niektorých verejných službách, ktorý zaviedol poistnú povinnosť pre úradníkov a vymedzených zamestnancov.⁴⁹ Javilo sa, že princíp dobrovoľnosti v poistení nie je vzhľadom k malej zodpovednosti niektorých zamestnancov za vlastný osud príliš vhodný. Celkový spoločenský pokrok, rozvoj priemyslu a táto empirická skúsenosť boli dôvodom prechodu od dobrovoľného k povinnému poisteniu zamestnancov.⁵⁰

2.2.3 Československá republika 1918 – 1939

Sociálne poistenie v období prvej republiky bolo organizačne roztrieštené v závislosti od profesie, rizík a diferencované podľa stavovskej príslušnosti⁵¹. Stále fungovala chudinská starostlivosť s väčším vplyvom štátu, no stále zväčša na báze charity s poloverejným charakterom.⁵² Za chudobného sa považovala osoba, ktorá nebola schopná udržať sa bez verejnej podpory, t. j. nebola schopná pre seba a svoju rodinu zabezpečiť tie najpotrebnejšie životné prostriedky. Nárok na finančnú, alebo materiálnu pomoc od mesta mali len tí chudobní,

⁴⁵ Teda aj na území Česka a Slovenska.

⁴⁶ 1883 - uzákonenie povinné nemocenské poistenie, 1884 úrazové a 1889 starobné a invalidné.

⁴⁷ Preto tzv. Taafeho reforma.

⁴⁸ ŠTANGOVÁ in TRÖSTER, 2005.

⁴⁹ SOCIÁLNA POISŤOVŇA, 2018. [online]

⁵⁰ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

⁵¹ Preferovaní boli štátni zamestnanci.

⁵² KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

ktorí sa mohli preukázať domovskou príslušnosťou. Samotné priznanie domovskej príslušnosti a domovské právo boli náročné, väčšina obyvateľov ČSR ani netušila aké práva a povinnosti sú s domovskou príslušnosťou späté. „Chudinská“ starostlivosť bola pre mestá a obce veľkou finančnou záťažou, najmä krátko po vzniku nového štátneho celku, kedy boli ulice preplnené ľuďmi bez práce a strechy nad hlavou.⁵³

V roku 1918 po vzniku Československej republiky došlo k prebratiu niektorých predpisov a zákonov v sociálnej oblasti z Rakúsko-Uhorska. Časom boli niektoré rozšírené, novelizované, no vznikali aj nové predpisy. Za najvýznamnejší reformný predpis tohto obdobia možno považovať zákon č. 221/1924 Sb. z a n., o poistení zamestnancov pre prípad choroby, invalidity a staroby, ktorý ako už jeho názov napovedá, spojil nemocenské a dôchodkové poistenie do jedného právneho predpisu. Bol nadčasový (s platnosťou až do 1.10 1948) a formulovaný ako základný zákon, podľa ktorého boli poistení všetci zamestnanci⁵⁴, ktorí neboli z tohto zákona explicitne vylúčení.⁵⁵ Vylúčenie sa týkalo hlavne štátnych zamestnancov či úradníkov, ktorých zabezpečenie bolo upravené výhodnejšie. Starobné poistenie (spolu s invalidným) bolo vykonávané Ústrednou sociálnou poisťovňou so sídlom v Prahe a vyplácané dávkami: invalidným a starobným dôchodkom po dovŕšení 65. roku života, vdovským, vdoveckým a sirotským, a v neposlednom rade odbavným. Výška poistného a následnej výmery dôchodku, bola určená jednou zo štyroch tried, do ktorej patril poistenec podľa výšky zárobku. Poistné bolo hradené na polovice - zamestnancom a zamestnávateľom.⁵⁶

2.2.4 Slovenská republika a Protektorát Čechy a Morava 1939 – 1945

V dobe okupácie Česka, resp. samostatného štátu Slovenska došlo v oblasti sociálneho poistenia k nevýrazným zmenám, ktorých úlohou bolo prispôsobiť poistenie aktuálnym podmienkam. Tieto úpravy však neznamenali výraznejšie zmeny. Európske dianie bolo zaujímavejšie.

Predseda štátnej komisie dolnej komory anglického parlamentu, Sir William Beveridge, prišiel v roku 1942 s návrhom na vytvorenie „národného poistenia“ založeného na troch základných princípoch:

⁵³ ZUPKOVÁ, 2007. [online]

⁵⁴ Šlo hlavne o robotníkov.

⁵⁵ POLONSKÝ a PLACHÁ, 2017.

⁵⁶ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

1. rešpektovanie tradície a skúseností zároveň s požiadavkami riešenia, ktoré by sa neobmedzovalo len na vylepšenia existujúcich systémov,
2. systémová harmonizácia národného poistenia s ostatnými základnými sociálno-politickými reformami,
3. moderné sociálne zabezpečenie založené na spolupráci a pričinení štátu a jednotlivca.⁵⁷

Beveridgove myšlienky ovplyvnili pojem sociálneho zabezpečenia po druhej svetovej vojne natoľko, že boli vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv OSN (1948) formulované sociálne práva človeka. Sociálne súvislosti si ako prvé uvedomili európske krajiny, ktoré začali zaistiť neodňateľné sociálne práva občanov. V ČSR v roku 1948 súčasne s Veľkou Britániou prijali zákon o národnom poistení. V rovnakom období sa začínajú na európskych univerzitách objavovať predmety venované sociálnej správe, neskôr sociálnej politike.⁵⁸

2.2.5 Česko a Slovensko v povojnovom období do osamostatnenia 1945 – 1989

Vplyvom dohovorov Medzinárodnej organizácie práce o sociálnom poistení, deklarácii ľudských práv OSN a Pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, ako aj rozšírením rôznych sociálnych a daňových teórií sa v Európe po druhej svetovej vojne začal rýchlo skloňovať pojem sociálne poistenie, ako súčasť verejného práva.

Sociálne zákony z čias okupácie neboli uznané, pričom boli prevzaté tie z prvej republiky. Situácia bola veľmi komplikovaná, či už kvôli hospodárskej situácii, či znehodnoteniu resp. skonfiškovaniu fondov. Základy sociálneho zákonodarstva po vojne definoval tzv. Košický vládny program. V roku 1948 bola zriadená verejnoprávna Ústredná národná poisťovňa a prijatý zákon č. 99/1948 Sb., o národnom poistení, vychádzajúc z Beveridgovho modelu národného poistenia. Zrovnoprávnil nároky zamestnancov, položil základy modernému sociálnemu poisteniu. Jednou právnou normou tak boli zjednotené roztrúsené právne úpravy. Poistenie už bolo povinné a vznikalo ako v súčasnosti, so začiatkom zárobkovej činnosti, a končilo dňom priznania dôchodku.⁵⁹ Koldinská, Tröster s kolektívom označuje tento zákon v oblasti sociálneho poistenia za plne unifikačný v histórii Československa.⁶⁰

⁵⁷ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

⁵⁸ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

⁵⁹ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

⁶⁰ KOLDINSKÁ, 2013.

Ideológia socializmu sa po roku 1949 dostáva aj do sféry sociálneho zabezpečenia. V súlade s centralistickým chápaním riadenia hospodárskych a sociálnych procesov, sa opúšťa poisťovací princíp a prechádza sa k redistributívnemu poňatiu, teda namiesto poistenia k systému sociálneho zabezpečenia. Majetky Ústrednej a ostatných poisťovní sa prevádzajú do rúk štátu, príspevky dôchodkového a nemocenského poistenia odvádzané samostatne sa rušia, pričom sa stávajú súčasťou sadzby daní zo mzdy. Sociálne zabezpečenie tak prešlo na financovanie vyčlenenými prostriedkami zo štátneho rozpočtu. Pre vtedy aktuálny direktívny spôsob riadenia sa tento zjednodušený tok financií zdal byť vhodný. Krebs, však poukazuje na nevýhody, ktoré začali z tohto spôsobu financovania čoskoro plynúť. Príjmy neboli previazané s výdavkami štátneho rozpočtu a tak bolo prakticky nemožné posudzovať primeranosť výdavkov na sociálne zabezpečenie. To viedlo k odkladaniu riešení sociálnych problémov s argumentom nedostatku finančných prostriedkov.⁶¹ Aj z tohto dôvodu bol brzdený rozvoj sociálneho zabezpečenia, keďže nebolo jednoduché vykonať dlhodobejšie predpovede a analýzy o jeho budúcom vývoji. Nemenej dôležitým problémom bolo prehlbovanie nespravodlivosti spôsobenej vytrácajúcim sa prvkom zodpovednosti za vlastnú budúcnosť, keďže nebolo presne jasné aká časť daní prináleží sociálnemu zabezpečeniu. Preberanie sovietskeho modelu, ktorý bol formovaný v diametrálne odlišných podmienkach stalinizmu, kolektivizácie a industrializácie si postupne začal vyžadovať zmeny. V nasledujúcich rokoch, kedy v sociálnej politike badať snahy o aktivizujúce prvky, začína sa častejšie objavovať pojem sociálna ochrana, ktorý nahrádza pojem sociálne zabezpečenie.⁶²

V roku 1956 bola uskutočnená prvá významnejšia sociálna reforma v povojnovom Československu. Sociálnemu zabezpečeniu sa venoval hlavne zákon č. 55/1956 Sb., o sociálnom zabezpečení, ktorým boli formou vládnych nariadení poistený pre prípad staroby, invalidity a straty žiteľa členovia družstiev ako aj osoby samostatne zárobkové. Aj kvôli zníženiu vekových hraníc pre priznanie dôchodku mali tieto zmeny za následok nárast počtu dôchodkovo zabezpečených osôb, z čoho vzišiel rast nákladov. Rievajová a kol. však kritizujú hlavne delenie a s ním spojené zvýhodňovanie niektorých pracovníkov a zmenu dovtedajšieho financovania na financovanie zo štátneho rozpočtu.⁶³

Druhá významnejšia reforma bola uskutočnená v roku 1964 a to zákonmi č. 101 a 103/1964 Sb., kedy došlo k zhoršeniu úrovne dôchodkového zabezpečenia v dôsledku

⁶¹ KREBS, 2007.

⁶² KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

⁶³ RIEVAJOVÁ a kol., 2006.

nepriaznivého ekonomického vývoja. Rievajová a Plachá s Polonským však kritizujú hlavne množstvo obmedzení, ktorými bol oslabený princíp zásluhovosti, ako aj zavedenie progresívnej dane z dôchodku,⁶⁴ ktorá narušila „*politicko-právnu zásadu neprípustnosti odobratia raz už získaných práv*”⁶⁵.

Rok 1964 priniesol zákon označený pojmom sociálne zabezpečenie, ktorý poskytoval dôchodkové zabezpečenie a sociálnu starostlivosť. V tejto zúženej podobe sa v podstate vyskytuje dodnes. Hoci je jeho výklad vzhľadom k medzinárodným definíciám často zmätočný, násilná zmena jeho obsahu by mohla vyvolať nežiadúce nedorozumenia v praxi.⁶⁶

70. roky priniesli okrem nápravy predchádzajúceho zákona⁶⁷ aj prijímanie tzv. populačných opatrení. Z tohto dôvodu sa prijímali zákony k zabezpečeniu rodín s deťmi. Dôvodom však nebolo len pozitívne ovplyvnenie demografie, ale aj snahy o ukludnenie “vášni” počas prebiehajúcej normalizácie. 80. roky sa niesli v podobnom duchu, pričom až po nástupe Gorbačova do vedenia Sovietskeho zväzu, sa vláda Československa snažila o znovunastolenie veľkorysej sociálnej politiky.⁶⁸ Zákomom 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení sa naštartoval súčasný dôchodkový systém. Aj keď bol viackrát novelizovaný, na Slovensku bol platný do 31.12. 2003 a v Českej republike dokonca do roku 2011.⁶⁹

2.2.6 Česko a Slovensko v transformácii po novembri 1989

Udalosti z Novembra 1989 a zmeny v krajine sprevádzané poklesom ekonomiky⁷⁰ a následným poklesom životnej úrovne naznačovali blížiac sa zmeny naprieč celým ekonomickým spektrom a teda aj v systéme sociálneho zabezpečenia. Veľkorysý sociálny systém bol finančne náročný, nespravodlivý (aj kvôli inštitútu osobných dôchodkov) a k tomu aby sa mohol prispôbiť demokratickej, trhovej spoločnosti boli nutné zmeny a reformy, či už šlo o zrovnoprávnenie živnostníkov alebo zavedenie pravidelnej indexácie dôchodkov a naštartovanie celej ekonomickej reformy. Od tohto bodu možno badať rozdielny vývoj v Českej a Slovenskej republike.

⁶⁴ POLONSKÝ a PLACHÁ, 2017.

⁶⁵ RIEVAJOVÁ a kol., 2006.

⁶⁶ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

⁶⁷ Zákon č. 121/1975 zaviedol maximálne hranice dôchodku, čím prehľbil princíp zásluhovosti a zároveň zrušil zdanenie dôchodku.

⁶⁸ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

⁶⁹ POLONSKÝ a PLACHÁ, 2017.

⁷⁰ Rozpad RVHP, výpadky dodávok ropy zo ZSSR atď.

V Česku rozlišuje Koldinská, Tröster s kolektívom 3 základné etapy sociálnych reforiem. V 1. etape medzi rokmi 1989 do 1992 dochádza hlavne k vytvoreniu právnych inštitútov ako minimálna mzda a životné minimum, v 2. etape, po osamostatnení, vplyvom neoliberalných tendencií dochádza k postupnému osamostatneniu financovania sociálneho poistenia od štátneho rozpočtu a prijatiu zákonov o dôchodkovom poistení (č. 155/1995 Sb.) či sociálnej podpore (č. 117/1996 Sb.). Počiatočné oddelenie platieb poistného mimo daňový systém zaviedlo systém tzv. priebežného financovania, čo umožnilo vládam uplatňovať voči nemu prístup v rámci hospodárenia s verejnými financiami.⁷¹ Po vyčerpaní rezervy, slúžiacej k financovaniu transformácie na verejnoprávny systém, došlo v roku 1996 k oddeleniu, vytvoreniu zvláštneho účtu. Ako kritizuje Krebs, z politicky motivovaných dôvodov boli do systému zavedené nesystémové zmeny, ktoré ho zbytočne predražili. K takej situácii podľa neho nemuselo dôjsť, keby bol systém oddelený od štátneho rozpočtu nielen finančne, ale aj organizačne, pretože v takomto prípade by sa vedel podobným tlakom ubrániť.⁷²

Nástup sociálno-demokratickej vlády v roku 1998 považuje za 3. etapu v ktorej sa začali prípravy dôležitej dôchodkovej reformy.⁷³

Hoci v Českej republike Koldinská, Tröster s kolektívom menuje 3 etapy, na Slovensku možno badať 4 etapy v transformácii sociálneho resp. dôchodkového prostredia. 1. etapa medzi rokmi 1990 a 1992 je skôr fázou príprav na komplexné budovanie sociálneho systému s väzbou na prebiehajúce ekonomické reformy. Sociálna reforma bola zameraná hlavne na kompenzáciu sociálnych následkov ekonomických reforiem, ktoré na jednej strane posilňovali solidaritu, no na druhej strane oslabovali paternalistickosť štátu. Za 2. etapu možno považovať roky 1993 až 1996 kedy dochádza k definitívnemu oddeleniu sociálneho zabezpečenia od štátneho rozpočtu a s tým spojené zriadenie pluralitného systému Sociálnej poisťovne a zdravotných poisťovní, zavedenie valorizácie a doplnkového dôchodkového poistenia. Roky 1998 - 2002, boli rokmi tzv. Vlády zmeny, v ktorej mali značný vplyv pravicové strany. Prípravou prijatia všeobecnej koncepcie trojpilierového dôchodkového systému a pokračovania transformácie sociálneho zabezpečenia na spravodlivý systém založený na osobnej participácii, zodpovednosti občana a sociálnej solidarite garantovanej štátom sa Slovensko spolu s Českou republikou pretransformovali na moderný demokratický systém založený na tzv. základných princípoch.

74

⁷¹ KREBS, 2007.

⁷² KREBS, 2007.

⁷³ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

⁷⁴ POLONSKÝ a PLACHÁ, 2017.

2.3 Čiastkové zhrnutie

Obsahom prvej teoretickej kapitoly bol základný definičný rámec a stručný historický exkurz dejinami dôchodkového zabezpečenia v dvoch históriou spojených krajinách - Slovenska a Českej republike.

Cieľom podkapitoly zameranej na termíny z tejto oblasti, bolo vytýčenie stručného definičného rámca, ktorý by umožnil jasné pochopenie nielen zákonných súvislostí v nasledujúcich častiach práce, ale umožnil aj laickej verejnosti exaktne pochopiť túto problematiku a jej súvislosti.

Podkapitola venujúca sa historickému exkurzu ponúkla stručný prehľad dejinných súvislostí od prvopočiatkov spoločnosti, cez starovek a stredovek, až po moderné dejiny a koniec transformačného procesu dôchodkového systému spoločnej socialistickej republiky, ktoré boli na pozadí tvorby aktuálnych dôchodkových systémov v týchto krajinách. Tieto súvislosti opäť pomôžu k exaktnému pochopeniu nielen aktuálnej situácie, ale na dejinnom podklade vedieť reflektovať spôsoby akými sa jednotlivé krajiny naprieč časom vyvíjali a ktoré peripetie viedli k rozdielnemu vývoju, ktorý vyvrcholil v aktuálnom stave sociálnych systémov.

3 Systém dôchodkového zabezpečenia v Slovenskej republike

Sociálne zabezpečenie, najvšeobecnejšie vystihnuté Goldmanovou definíciou, ako „...súbor inštitúcií, zariadení a činností, ktorými sa štát snaží pomáhať občanom predchádzať, zmierňovať a odstraňovať následky nepriaznivých alebo ťažkých životných situácií“⁷⁵ je považované za jednu z najkomplikovanejších disciplín práva. Dôvodom sú časté legislatívne zmeny⁷⁶ v pravidlách a výškach dávok sociálneho zabezpečenia. Jeho charakter sa však rapídnejšie nemení a viaceré dokumenty ho špecifikujú ako súbor, ktorý tvorí:

- sociálne poistenie (princípom zásluhovosti),
- štátna sociálna podpora (princípom rovnakosti),
- sociálna pomoc (princípom potrebnosti)^{77, 78}

K primárnemu cieľu práce je nutné zamerať sa na sociálne poistenie, ktoré právne ustanovuje zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej ako zákon o SP). Okrem dôchodkového poistenia, ktorému sa venuje nasledujúca kapitola, zahŕňa aj nemocenské, garančné, úrazové poistenie a poistenie v nezamestnanosti.

3.1 Dôchodkové poistenie

Dôchodkové poistenie, ako súčasť sociálneho poistenia, slúži primárne na ochranu obyvateľov a ich zabezpečenie. V roku 2004 prešlo Slovensko veľkou reformou, spolu s ktorou vstúpil do platnosti aj zákon o SP a zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej ako zákon o SDS). Hlavným dôvodom reformy boli okrem demografických dôvodov aj snahy o zaistenie adekvátnejších dôchodkov. V období pred rokom 2004 bola totiž výška dôchodkov v krajine približne rovnaká, bez ohľadu na predchádzajúci výšku príjmu a výšku vyplatených odvodov.

Cieľom tejto reformy bolo hlavne zaistenie lepších príjmov v starobe a to nielen z jediného zdroja, ktorý je ohrozený v dôsledku nepriaznivého demografického vývoja. Zavedením trojpilierového dôchodkového systému štát podnecuje poistencov na zvýšenie individuálnej snahy sporenia na dôchodok. Slovensko sa tak pripojilo ku krajinám ako napr.

⁷⁵ GOLDMANN, 2007.

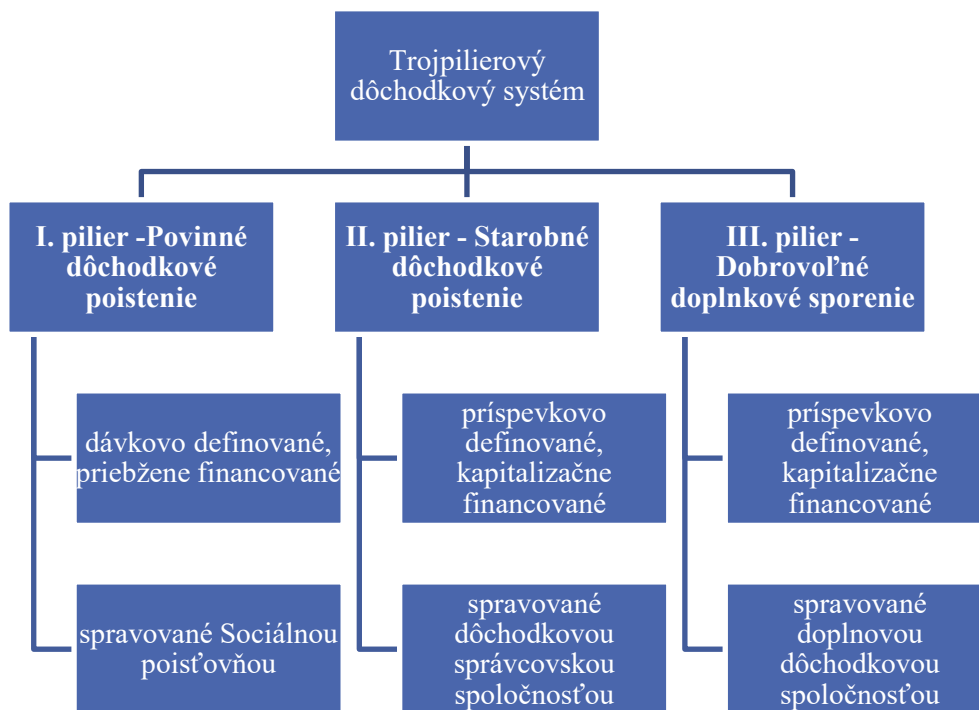
⁷⁶ Posledné zmeny v oboch krajinách vstúpili do platnosti od 1. 1. 2019.

⁷⁷ Jednotlivým princípom je venovaná pozornosť v druhej kapitole.

⁷⁸ JURÍK, 2017. [online]

Nemecko, Dánsko, Rakúsko a ďalším, ktoré fungujú v trojpilierovom dôchodkovom systéme. Štruktúru dôchodkového systému po reforme vykresľuje nasledujúci obrázok 3.1.

Obrázok 3.1 - Dôchodkový systém na Slovensku

Zdroj: vlastné spracovanie

Vymedzenie jednotlivých pilierov je súčasťou ďalších podkapitol.

3.1.1 I. pilier – Povinné dôchodkové poistenie

Prvý z pilierov, zavedený dôchodkovou reformou z roku 2004, je základným a povinným dôchodkovým poistením charakterizovaný spôsobom priebežného financovania. Funguje na princípe zásluhovosti, ktorý sa prejavuje v previazanosti medzi výškou platieb do systému s výškou poskytnutých dávok. Hlavný zdroj príjmu predstavuje poistné⁷⁹ zaplatené ekonomicky aktívnou časťou obyvateľstva.⁸⁰

Dôchodkové poistenie spravované Sociálnou poisťovňou je rozdeľované na dva samostatné, osobitne financované podsystémy:

⁷⁹ V správe Sociálnej poisťovne.

⁸⁰ MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2018. [online]

- a) starobné poistenie, ktoré zabezpečuje príjem v starobe a v prípade úmrtia. Z tohto poistenia sa poskytuje starobný, predčasný starobný, vdovský, vdovecký, sirotsky dôchodok a vyrovnávací príplatok;
- b) invalidné poistenie, ktoré sa chápe ako poistenie pre prípad poklesu alebo straty schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v dôsledku dlhodobo nepriaznivého zdravotného stavu poistenca a pre prípad úmrtia. Z invalidného poistenia sa poskytuje invalidný, vdovský, vdovecký a sirotsky dôchodok.⁸¹

Pomerne častým javom, s ktorým sa môžu poistenci v praxi stretnúť, je súbeh nárokov na výplatu dôchodkov, ktorý nastane ak:

- a) poistencovi vznikne nárok na výplatu starobného a zároveň invalidného dôchodku - vtedy sa mu vypláti ten vyšší a na druhý mu nárok zaniká;
- b) poistencovi vznikne nárok na výplatu starobného dôchodku a už poberá pozostalostný dôchodok, vtedy mu je vyplatený vyšší dôchodok a z druhého suma vo výške jednej polovice.⁸²

Podieľať sa na starobnom a invalidnom poistení je zákonom daná povinnosť vymedzená v § 128 ods. 2 zákona o SP. Ten zaväzuje platiť poistné jednotlivým subjektom - zamestnancom, zamestnávateľom, povinne dôchodkovo poisteným samostatne zárobkovo činným osobám⁸³ a dobrovoľne dôchodkovo poisteným osobám, štátu a v prípade starobného poistenia aj Sociálnej poisťovni. Suma, ktorú musia tieto subjekty odvádzať je stanovená v percentách z vymeriavacieho základu.

Na starobné poistenie odvádza zamestnávateľ za svojho zamestnanca 14 % z vymeriavacieho základu⁸⁴, resp. 9,25 % z vymeriavacieho základu a 4,75 % z vymeriavacieho základu na starobné dôchodkové sporenie⁸⁵. V prípade samotného zamestnanca sú to 4 % z vymeriavacieho základu, bez ohľadu na to či je alebo nie je účastníkom starobného dôchodkového sporenia. Výška poistného samostatne zárobkovo činnnej osoby je rovnaká aj v prípade dobrovoľne poistenej osoby a činí 18 % z vymeriavacieho základu^{86,87}.

⁸¹ SOCIÁLNA POISŤOVŇA, 2018. [online]

⁸² SOCIÁLNA POISŤOVŇA, 2018. [online]

⁸³ Ďalej len SZČO.

⁸⁴ V prípade, ak sa zamestnanec neúčastní dôchodkového sporenia.

⁸⁵ V prípade, ak je zamestnanec účastníkom dôchodkového sporenia.

⁸⁶ Pre vznik platenia odvodov do Sociálnej poisťovne sa posudzuje príjem SZČO, ak bol vyšší ako 12-násobok 50% priemernej mesačnej mzdy za kalendárny rok, ktorý predchádza kalendárnemu roku, za ktorý sa platí poistné. Pre rok 2019 je to hranica vo výške 5 472 € (približne 140 630 Kč) za rok 2017.

⁸⁷ ČERNEGOVÁ, 2018. [online]

V prípade ak za poistenca platí odvody štát, alebo Sociálna poisťovňa je výška odvodu taktiež 18 % z vymeriavacieho základu. Výška odvodov na invalidné poistenie je v jednotnej sadzbe 3 % pre zamestnávateľa aj zamestnanca, a v prípade SZČO, dobrovoľne poistených osôb a štátu je sadzba vo výške 6 % z vymeriavacieho základu.

Slovenský dôchodkový systém disponuje tzv. dôchodkovým stropom pre odvod ročného poistného, teda maximálnym vymeriavacím základom. Ten je stanovený jednotne ako aj pre zamestnanca, zamestnávateľa tak aj SZČO vo výške 6 678 €^{88, 89}

V záujme dodržiavania princípu solidarity existuje v dôchodkovom systéme Slovenska špeciálny odvod vo výške 4,75 %⁹⁰, resp. 2 %⁹¹ z vymeriavacieho základu do tzv. rezervného fondu solidarity. Tento fond je vytváraný a spracovaný Sociálnou poisťovňou za účelom ochrany spotrebiteľov v systéme dôchodkového poistenia. Z tohto fondu nie sú vyplácané konkrétne dôchodky. Slúži na krytie strát spôsobených dôchodkovými správcovskými spoločnosťami, prípadne ich depozitárom na majetku v daných fondoch.⁹² Prehľadnejšie jednotlivé percentá odzrkadľuje nasledujúca tabuľka 3.1.

Tabuľka 3.1 - Prehľad výšky sadzieb povinného poistného SR

	starobné poistenie	invalidné poistenie	rezervný fond solidarity
zamestnanec	4%	3%	-
zamestnávateľ	14% / 9,25%	3%	4,75%
SZČO	18%	6%	4,75%
dobrovoľne poistená osoba	18%	6%	4,75%
štát	18%	6%	2%
Sociálna poisťovňa	18%	-	-

Zdroj: vlastné spracovanie

Rozsah poistencov špecifikuje § 15 ods. 1 zákona o SP. Sú nimi zamestnanec a samostatne zárobková činná osoba, ktorý sa povinne podieľajú aj na nemocenskom poistení,

⁸⁸ Približne 171 625 Kč.

⁸⁹ SOCIÁLNA POISŤOVŇA, 2018. [online]

⁹⁰ V prípade zamestnávateľa, SZČO a dobrovoľne poistenej osoby.

⁹¹ V prípade štátu.

⁹² KURZY-ONLINE, 2019. [online]

ďalej fyzická osoba s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky, ktorá sa stará o dieťa do šiestich rokov⁹³. Od roku 2018 sa nimi stali aj fyzické osoby poberajúce úrazové renty podľa § 88 do dovŕšenia dôchodkového veku alebo do obdobia priznania predčasného dôchodku a ďalšie špecifické prípady, ktoré sú súčasťou vyššie uvedeného paragrafu. Občan sa môže na tomto poistení podieľať aj dobrovoľne a to v prípade ak dovŕšil 16 rokov a má trvalý pobyt na území SR.

Samotné podmienky nároku na starobný dôchodok, ktoré prešli novelizáciou v roku 2004, nárokujú poistencovi právo na starobný dôchodok ak získal najmenej 15 rokov dôchodkového poistenia a pritom dovŕšil dôchodkový vek.

Ako bolo uvedené vyššie, oblasť sociálneho práva patrí k často novelizovaným. Posledné legislatívny zmeny v platnosti od 1. januára tohto roku sa týkajú spôsobu určovania dôchodkového veku. Kým v rokoch 2017 – 2018 sa dôchodkový vek určoval ako súčet dôchodkového veku v predchádzajúcom kalendárnom roku a stanoveného počtu dní⁹⁴, po novom sa dôchodkový vek stanoví v rokoch a kalendárnych dňoch na päť rokov dopredu. Dôchodkový vek tak bude pre poistencov narodených v jednom roku rovnaký. Avizovaná zmena sa týka poistencov narodených od roku 1957 až do roku 1960. Poistenci narodení v roku 1957 a odchodom do dôchodku v roku 2019 by mali dosiahnuť dôchodkový vek 62 rokov a 6 mesiacov. Podobne, poistenci narodení v roku 1958, s odchodom do dôchodku v roku 2020, majú právo na starobný dôchodok po dovŕšení 62 rokov a 8 mesiacov, ďalej narodení v roku 1959, s odchodom v 2021, dosiahnu dôchodkový vek v 62 rokoch a 10 mesiacoch a poistenci s rokom narodenia 1960, s odchodom do dôchodku v roku 2023, dosiahnu dôchodkový vek po dovŕšení 63 rokov a 2 mesiacov. Aj v tomto prípade existujú výnimky, ktoré platia pre ženy, konkrétne tie narodené od 1. januára 1957 do 31. decembra 1961, ktorým sa znižuje dôchodkový vek na základe počtu vychovaných detí, ďalej poistencov s nárokom na znížený dôchodkový vek⁹⁵ a poistencov narodených do 31. decembra 1956.⁹⁶

Dôchodkový vek poistencov mladších, narodených po roku 1960, odchádzajúcich do dôchodku po roku 2024 sa stanoví na základe každoročne vydaných opatrení MPSVaR, a to

⁹³ Prípadne do osemnásteho roku, ak sa jedná o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom.

⁹⁴ V závislosti od vývoja priemernej strednej dĺžky života na území Slovenska. Pre rok 2017 bol ustanovený vo výške 62 rokov a 76 dní a pre rok 2018 62 rokov a 136 dní.

⁹⁵ Boli zaradení do I. pracovnej kategórie alebo do I./II. kategórie funkcií. Pracovné kategórie resp. preferované pracovné kategórie, boli skupiny vytvorené na účely dôchodkového zabezpečenia. Do týchto kategórií sa zamestnanci radili v troch skupinách, ktoré im prinášali isté výhody, pričom mali vplyv na vznik nároku na dôchodok a určenie jeho výšky. Využívanie a radenie do týchto skupín platilo do 31. decembra 1999.

⁹⁶ SOCIÁLNA POISTOVŇA, 2018. [online]

vždy do konca októbra kalendárneho roka, ktorý o päť rokov predchádza príslušnému kalendárnemu roku.⁹⁷

Neustále predlžovanie veku odchodu do dôchodku je diskutovaným problémom, ktorý spôsobuje hlavne nepriaznivý demografický vývoj. Začiatkom roku 2019 prebiehali hlasovania a diskusie na koalíčnej úrovni parlamentu SR, týkajúce sa zastropovania dôchodkového veku na hranici 64 rokov, a ďalšom zvýhodnení žien v závislosti od počtu vychovaných detí. Tento zjavne populistický návrh zákona bol schválený 28. marca tohto roku, pričom je podrobený kritike viacerých ekonómov, pri nedávnej návšteve Bratislavy aj generálnym tajomníkom OECD, Ángelom Gurríam.⁹⁸

Samotná povinnosť výplaty starobného dôchodku podlieha Sociálnej poisťovni na základe modelu MPSVaR. Suma dôchodku je daná súčtom troch veličín a to:

- $POMB = \text{priemerného osobného mzdového bodu}$ ⁹⁹,
- $ODP = \text{súčtu obdobia dôchodkového poistenia}$ ¹⁰⁰, získaného ku dňu vzniku nároku na starobný dôchodok a
- $ADH = \text{aktuálnej dôchodkovej hodnoty}$ ¹⁰¹, platnej ku dňu vzniku nároku na výplatu dôchodku.¹⁰²

V prípade poistenca, ktorý bol po vzniku nároku na starobný dôchodok stále dôchodkovo poistený, sa výška dôchodku vypočíta v troch krokoch.

1. Základná suma sa ku dňu vzniku nároku vypočíta podľa základného vzorca uvedeného vyššie.
2. Pripočíta sa k nej suma dôchodku za obdobie po vzniku nároku, teda súčet osobných mzdových bodov za obdobie dôchodkového poistenia po vzniku nároku vynásobený aktuálnou dôchodkovou hodnotou ku dňu vzniku nároku na výplatu.

⁹⁷ SOCIÁLNA POISŤOVŇA, 2018. [online]

⁹⁸ INVESTUJEME, 2019. [online]

⁹⁹ Priemerný osobný mzdový bod vypočítame ako podiel súčtu osobných mzdových bodov a počtu rokov dôchodkového poistenia. Osobný mzdový bod vypočítame ako podiel osobného vymeriavacie základu (dosiahnutého poistencom v príslušnom roku) a všeobecného vymeriavacieho základu za daný rok. Môže mať maximálne hodnotu 3.

¹⁰⁰ Obdobie dôchodkového poistenia špecifikované bližšie v § 60, § 255, § 261 ods. 4 a § 262 ods. 4 zákona o SP.

¹⁰¹ Jej výška v rokoch 2004 a 2005 bola stanovená priamo v zákone o sociálnom poistení. Neskôr v rokoch 2005 – 2014 ju určovalo MPSV v Zbierke zákonov a od roku 2015 až do dnes je výšku určuje Sociálna poisťovňa na svojich webových stránkach. Pre rok 2019 je vo výške **12,6657 €**.

¹⁰² SOCIÁLNA POISŤOVŇA, 2018. [online]

3. V treťom kroku sa k takto vypočítanej sume pričíta suma percentuálneho zvýšenia dôchodku za obdobie presahujúce nárok na dôchodok, ktoré je vo výške 0,5 % za každých celých 30 dní, čiže maximálne 6 % za 365 dní.¹⁰³

Od roku 2015 funguje v Slovenskej republike nový štátom garantovaný inštitút, minimálny dôchodok¹⁰⁴. Dôvodom jeho zavedenia je zaistenie dôchodcov, ktorých výška dôchodku by bola tak nízka, že by boli odkázaný na pomoc v hmotnej núdzi. Týmto krokom sa však neznížilo len byrokratické zaťaženie, keďže poberateľ minimálnej penzie už nie je odkázaný na žiadanie úradu práce a sociálnych vecí o dávku v hmotnej núdzi. Výška minimálneho dôchodku je zároveň vyššia ako doterajšie minimálne dôchodky spolu s dávkou v hmotnej núdzi. Posledným faktorom, ktorý má pozitívne vplyvať na spoločnosť je motivačný faktor. Na minimálny dôchodok si totiž môžu nárokovať len osoby, ktoré odpracovali minimálne 30 rokov. Započítavanie odpracovaných rokov má však pre potreby výpočtu minimálneho dôchodku svoje pravidlá. Roky dôchodkového poistenia získané pred rokom 1993 sa započítavajú všetky, bez ohľadu na ich výšku, pričom po roku 1993 sa započítavajú len tie, za ktoré poisteného ročný príjem prekročil 24,1 % priemernej mzdy. Štát hranicou minimálneho dôchodku tak nechráni ľudí, ktorí v minulosti nepracovali, iba poberali sociálne dávky. Preto je dôležité prekročenie daného limitu, ktorý splnia len osoby, ktoré pracovali na úrovni vyššej alebo rovnjej minimálnej mzde po celú dobu poistenia.

Výška minimálneho dôchodku je pre rok 2019 určená na 278,90 €¹⁰⁵, čo predstavuje 1,36-násobok životného minima¹⁰⁶. Jeho suma je u každého dôchodcu individuálna a vzhľadom k počtu odpracovaných rokov má progresívny charakter. Ak by poistenec pracoval napr. 50 rokov, výška jeho dôchodku by bola 372,10 €. Roky odpracované v zahraničí, kalendárny rok, v ktorom boli splnené podmienky pre starobný dôchodok a obdobie od získania invalidného dôchodku až do dovŕšenia dôchodkového veku sa do tohto obdobia započítavajú^{107, 108}.

Na druhej strane, výška maximálneho dôchodku, ktorý môže poistený na Slovensku získať nie je zastropovaná.

¹⁰³ SOCIÁLNA POISŤOVŇA, 2018. [online]

¹⁰⁴ Vid' Príloha 1.

¹⁰⁵ Približne 7 168 Kč.

¹⁰⁶ Túto sumu dostane pri 30 odpracovaných rokoch, ktoré sú minimálnou požiadavkou na získanie minimálneho dôchodku. Avšak v prípade že odpracoval viac rokov ako 30 zvyšuje sa percento životného minima. Zvýšenie o dve percentá sumy za 31. a 39. rok kvalifikovaného obdobia a o tri percentá za 40. a ďalší rok kvalifikovaného obdobia.

¹⁰⁷ Tabuľka odzrkadľujúca potrebný počet kvalifikovaných rokov a pripadajúca výška dôchodku je súčasťou príloh práce (vid' príloha 1)

¹⁰⁸ SOCIÁLNA POISŤOVŇA, 2018. [online]

Časté legislatívne zmeny sa dotkli aj zvyšovania dôchodkov, valorizácie. Okrem zmeny valorizačného mechanizmu v roku 2017, a každoročného valorizovania dôchodkov, došlo začiatkom tohto roku aj k zrušeniu zasielania rozhodnutí o zvýšení dôchodkov v papierovej podobe pre dôchodcov s aktivovanou elektronickou schránkou. Celkovo Sociálna poisťovňa k 1. januáru 2019 valorizovala 1 440 558 dôchodkov, z toho 10 149 rozhodnutí o zvýšení dôchodkov odoslala poberateľom elektronicky do e-schránok.¹⁰⁹

Samotná valorizácia môže dôchodky zdvihnúť o tzv. dôchodkovú infláciu alebo o pevnú sumu, a to podľa toho čo je pre daného príjemcu výhodnejšie. Dôchodková inflácia je percento medziročného rastu spotrebiteľských cien za domácnosti dôchodcov. Tento údaj zverejňuje každoročne Štatistický úrad SR a pre rok 2019 je to 2,6 % mesačnej sumy dôchodkov. Pevná suma je určená vo výške 2 % priemernej mesačnej sumy.¹¹⁰ Minimálne zvýšenie starobného dôchodku v roku 2019 je teda vo výške 8,70 €, ¹¹¹ v prípade dôchodku vyplácaného v polovičnej výške je 2,70 €¹¹². Výšku zvyšovania iných typov dôchodkov uvádza Sociálna poisťovňa na svojich stránkach.¹¹³

3.1.2 II. pilier – Starobné dôchodkové sporenie

Starobné dôchodkové sporenie, resp. II. pilier dôchodkového systému predstavuje spôsob vlastného zaistenia sa v starobe, prípadne pozostalým v prípade úmrtia poistenca. Jedná sa o kapitalizačný fond, fungujúci na princípe zásluhovosti. Každý poistený si teda šetrí na vlastný účet a výška vyplatenej dôchodkovej dávky z tohto piliera sa odvíja od skutočne zaplatených príspevkov počas celej doby sporenia, ako aj od ich zhodnotenia. Peňažné prostriedky sporiteľov sú v správe DSS¹¹⁴. Toto sporenie je legislatívne vymedzené v zákone o SDS.

Povinnosť účasti v tomto sporení nie je legislatívne daná, každý dôchodkovo poistený sa sám môže rozhodnúť, či bude účastníkom II. piliera a to do 35 roku života. Ak však doňho vstúpi raz, stáva sa preňho toto sporenie povinným spolu s I. pilierom, s ktorým tvoria základný systém dôchodkového zabezpečenia. Vstup do II. piliera spôsobuje odklon časti poistného, ktoré malo ísť do I. piliera na účet Sociálnej poisťovne na osobný účet, kde si účastník sporí individuálne na dôchodok. Výšku odvodov tvorí od roku 2017 sadzba, ktorá sa každoročne

¹⁰⁹ PENIAZE.PRAVDA, 2019. [online]

¹¹⁰ HOMOLA, 2018. [online]

¹¹¹ Približne 224 Kč.

¹¹² Približne 69 Kč.

¹¹³ SOCIÁLNA POISŤOVŇA, 2018. [online]

¹¹⁴ Daným spoločnostiam je venovaná pozornosť v ďalšej podkapitole.

zvyšuje o 0,25 % (teda z pôvodných 4 % na 4,25 % pre rok 2017) a zastaví sa na výške 6 % v roku 2024¹¹⁵, kedy bude táto sadzba fixná na všetky ďalšie obdobia. Sporiteľ však môže platiť aj dobrovoľné príspevky, ktorých výška nie je nijak obmedzená.¹¹⁶

Starobné dôchodkové sporenie možno rozdeliť do dvoch základných fáz a to sporiacej a výplatnej. Sporiaca fáza, ako už hovorí názov, je obdobie kedy sa sporiteľovi odvádza časť povinných odvodov na vlastný dôchodkový účet, spravovaný ním dobrovoľne vybranou DSS, s ktorou uzavrel zmluvu. Výplatná fáza je naopak proces, kedy sa sporiteľovi vypláca dôchodok, a to buď starobný, predčasný starobný alebo pozostalostný formou, ktorú si on sám s danou DSS zvolí. Formou výplaty môže byť doživotný dôchodok, dočasný dôchodok alebo programový výber.

- Doživotný dôchodok sa vypláca až do smrti poberateľa. V prípade, ak tento poberateľ zomrie skôr ako uplynie prvých 7 rokov jeho prijímania, zvyšok sumy bude súčasťou dedičského konania.
- Dočasný dôchodok poberá sporiteľ počas doby dohodnutej s danou životnou poisťovňou a to buď 5, 7 alebo 10 rokov a nie je predmetom dedenia.
- Programový výber funguje na základe dohody medzi sporiteľom a DSS, kde si určí sporiteľ mesačnú sumu a dobu kedy chce daný dôchodok poberať. V prípade úmrtia je nevyplatená suma predmetom dedenia.¹¹⁷

Ak sa teda poisťník účastní aj sporenia, je mu dôchodok vyplácaný z dvoch zdrojov a to primerane krátený dôchodok z prvého piliera od Sociálnej poisťovne a dôchodok z druhého piliera, odvíjajúci sa od výšky zaplatených príspevkov a ich zhodnotenia.

Samotnú odbornú a profesionálnu správu peňažných prostriedkov sporiteľov z II. piliera majú v kompetencii Dôchodkové správcovské spoločnosti. Ich činnosť a možnosť vzniku je legislatívne obsiahnutá v zákone o SDS. Vznik DSS je podmienený právnou formou akciovej spoločnosti so sídlom na území Slovenskej republiky, predmetom činnosti zameraným na vytváranie a správu dôchodkových fondov na vykonávanie starobného dôchodkového sporenia a základným imaním vo výške minimálne 9 950 000 €¹¹⁸, prípadne v ekvivalentnej výške cudzej meny. Na základe týchto splnených podmienok môže získať povolenie od NBS.

¹¹⁵ Pre rok 2019 je sadzba vo výške 4,75 %.

¹¹⁶ MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2018. [online]

¹¹⁷ SOCIÁLNA POISŤOVŇA, 2018. [online]

¹¹⁸ Približne 2,6 miliardy Kč.

Na Slovensku aktuálne pôsobí šesť DSS a to :

- AEGON d. s. s., a. s.,
- Allianz – Slovenská dôchodková správcovská spoločnosť, a. s.,
- AXA d. s. s., a. s.,
- DSS Poštovej banky d. s. s., a. s.,
- NN dôchodková správcovská spoločnosť, a. s.,
- VÚB Generali d. s. s., a. s..¹¹⁹

Každá z nich má povinnosti spravovať jeden dlhopisový garantovaný dôchodkový fond a jeden akciový negarantovaný dôchodkový fond. Všetky, okrem spoločnosti Allianz, spravujú aj indexový fond, prípadne spoločnosti ako NN DSS či VÚB Generali, ktoré rozšírili svoju ponuku aj o zmiešaný fond.

Garantovaný dôchodkový fond je určený pre sporiteľov, ktorí preferujú obmedzenie rizika a stabilné výnosy. Jedná sa skôr o krátkodobý alebo strednodobý časový horizont investičnej stratégie, čiže väčšinou v ňom investujú účastníci, ktorí v dohľadnejšej dobe dosiahnu dôchodkový vek.

Akciový negarantovaný fond je určený pre mladších účastníkov, ktorí rozumejú podstate investovania do akcií a sú ochotní podstúpiť vyššie riziko straty hodnoty za cenu vyšších výnosov.

Indexové fondy sú založené na kopírovaní zloženia finančných indexov, uprednostňuje sa vyššia miera rizika s cieľom potencionálne vyššieho zhodnotenia.

Zmiešané fondy predstavujú akýsi kompromis medzi mierou rizika a výnosom, kde fond investuje približne polovicu na peňažné a dlhopisové investície, ktoré sú istejšie a druhú polovicu do akcií, ktorých riziko je vyššie.

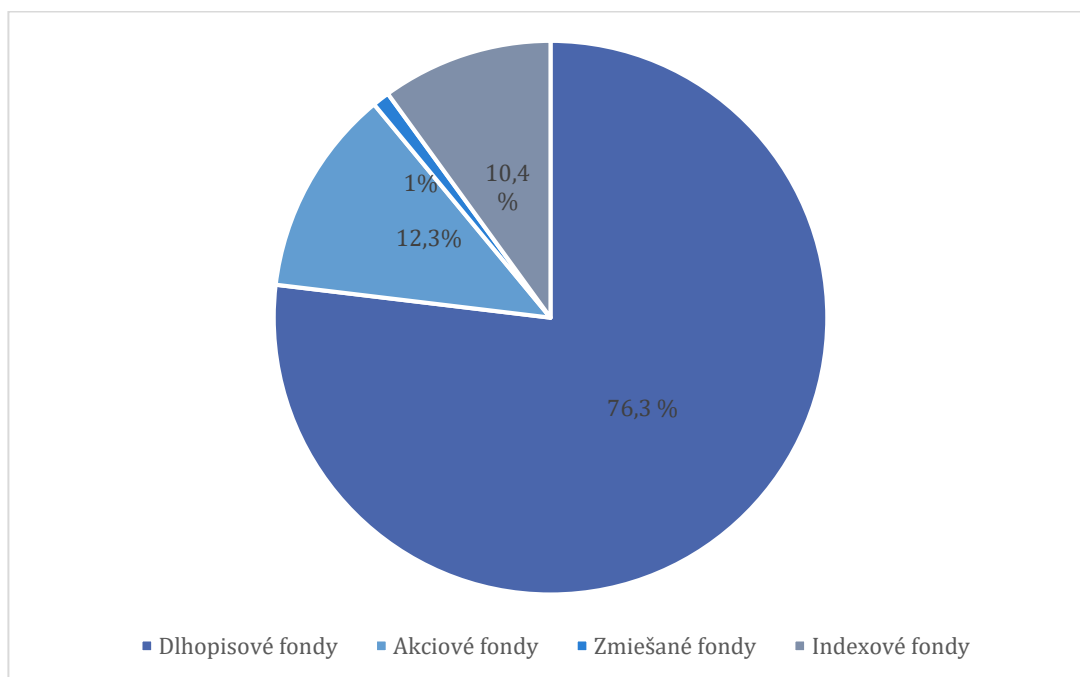
Počet účastníkov, ktorí sporia prostredníctvom starobného dôchodkového sporenie k 31.12.2018 bol 1 487 519 osôb a majetok, ktorý dôchodkové správcovské spoločnosti spravovali k tomu dátumu výške 8,06 miliárd eur¹²⁰. Z pohľadu typov fondov je možné povedať, že Slováci najviac dôverujú dlhopisovým fondom, v ktorých majú uložených takmer

¹¹⁹ ADSS, 2019. [online]

¹²⁰ Približne 207 miliardy Kč.

77,8 % svojich úspor. Zvyšných 11,8 % majú v akciových fondoch, 9,4 % v indexových a len 1 % v zmiešaných fondoch.¹²¹ Prehľadnejšie to zobrazuje nasledujúci obrázok 3.2.

Obrázok 3.2- Majetok II. piliera podľa typu fondu

Zdroj: vlastné spracovanie

3.1.3 III. pilier – Doplnkové dôchodkové sporenie

Doplnkové dôchodkové sporenie predstavuje individuálnu snahu finančného zabezpečenia sa v starobe. Je to dobrovoľný pilier, v ktorom sú nasporené peňažné prostriedky sporiteľov spravované doplnkovými dôchodkovými spoločnosťami. Legislatívny rámec tohto sporenia je obsiahnutý v zákone č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej ako zákon o DDS).

Účelom tohto sporenia je pomôcť sporiteľom zlepšiť svoju finančnú situáciu v starobe doplnením dôchodkových príjmov, prípadne zaistiť doplnkový dôchodkový príjem po ukončení výkonu tzv. rizikových prác. Medzi rizikové práce patria práce zaradené

¹²¹ MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2019. [online]

do 3. alebo 4. kategórie¹²² podľa osobitného predpisu a zamestnanie ako tanečník¹²³ prípadne práca hudobného umelca, ktorý vykonáva zamestnanie ako hráč na dychový nástroj. V prípade týchto rizikových prác je vstup do tohto piliera povinný, a to pre zamestnanca do 30 dní od začiatku výkonu povolania. Zamestnanec je povinný s danou dôchodkovou správcovskou spoločnosťou uzatvoriť tzv. účastnícku zmluvu a jeho zamestnávateľ je taktiež povinný uzatvoriť tzv. zamestnávateľskú zmluvu s tou istou doplnkovou správcovskou spoločnosťou, ktorú si zamestnanec vybral. Pre ostatných zamestnancov je vstup do tohto piliera dobrovoľný. Podmienkou vstupu do tohto piliera je plnoletosť, keďže musí podpísať s dôchodkovou správcovskou spoločnosťou účastnícku zmluvu. Keď zamestnanec podpíše túto zmluvu, jeho zamestnávateľ nemá zákonnú povinnosť ju uzatvoriť tiež. Mnoho zamestnávateľov sporenie v tomto pilieri, kedy prispievajú zamestnancom, poskytuje ako zamestnanecký benefit, a tým prispievajú k atraktivite tohto piliera. Zamestnávatelia však neostávajú bez výhod. Na zaplatené príspevky do tohto piliera si môžu uplatniť odpočet daňovej povinnosti do výšky 6 % zo zúčtovanej mzdy vo forme daňových výdavkov. Štát tým podporuje snahu o zvýšenie individuálnych dôchodkov.

V roku 2014 prešiel tento pilier značnou reformou. Sporitelia v ňom mohli podpísať dodatok k účastníckej zmluve, ktorý im prinášal mnohé výhody i nevýhody oproti predchádzajúcej zmluve. Značnou výhodou bolo možné zníženie základu dane prostredníctvom odpočítateľnej položky a to vo výške 180 €¹²⁴, teda zníženie dane maximálne o 34,30 €¹²⁵. Ďalšia zmena nastala v možnej zmene doplnkovej dôchodkovej spoločnosti, ktorú si účastník môže zmeniť už po roku od uzavretia zmluvy¹²⁶. Zmena nastala aj vo výške poplatkov spojených so správou príspevkových fondov, ktorá sa od predchádzajúcich rokov značne znížila. Zmeny od roku 2014 priniesli aj isté nevýhody a to v zníženej likvidite prostriedkov a predĺžení nároku na výplatu dôchodku, ktorý je po podpísaní dodatku možný až po dovŕšení dôchodkového veku¹²⁷.¹²⁸

Výška príspevkov zamestnancov, ktorí nepatria do skupiny s rizikovou prácou nie je legislatívne upravená, je dohodnutá v účastníckej zmluve. Zákon o DDS upriamuje pozornosť

¹²² Tieto kategórie z hľadiska zdravotných rizík sú vymedzené v § 31 zákona č. 355/2007 Z .z.. Zamestnávateľ je povinný zamestnancov rozdeliť podľa charakteru práce do štyroch kategórií. Kde prvá pokrýva zamestnania s nulovým rizikom na zdravie zamestnanca a tretia spolu so štvrtou pokrýva zamestnania s vysokou alebo veľmi vysokou mierou zdravotného rizika.

¹²³ Bez ohľadu na štýl a techniku, v divadlách a súboroch.

¹²⁴ Približne 4 626 Kč.

¹²⁵ Približne 882 Kč.

¹²⁶ Predtým to bolo možné až po uplynutí troch rokov.

¹²⁷ Pred zmenou sa mohli poistenci dostať k peniazom už po dosiahnutí veku 55 rokov.

¹²⁸ ONUFER, 2017. [online]

na skupinu účastníkov, pre ktorých je tento pilier povinný. V § 13 ods. 3 zákone o DDS uvádza, že zamestnávateľ je povinný platiť príspevky v minimálnej výške 2 % z vymeriavacieho základu zamestnanca na platenie odvodov na dôchodkové poistenie, prípadne príjmu zúčtovaného na výplatu, ak nie je povinne dôchodkovo poistený. Zato zamestnanec tieto príspevky môže, ale nemusí platiť.

Z tretieho piliera sú účastníkom podľa § 15 zákona o DDS vyplácané dávky ako doplnkový starobný, alebo výsluhový dôchodok - a to buď v doživotnej, alebo dočasnej forme; alebo sa účastník môže dostať k svojim peniazom vo forme jednorazového vyrovnania, alebo vo forme predčasného výberu. Pre tých, ktorí podpísali zmluvu ešte pred rokom 2014 a nepodpísali k nej dodatok existuje možnosť odstúpeného namiesto predčasného výberu.¹²⁹ Podmienky nároku sa líšia podľa toho kedy uzavrel daný účastník zmluvu. Účastník, ktorý uzavrel zmluvu po roku 2014 a žiada o vyplatenie doplnkového starobného dôchodku má naň nárok v prípade, že mu vznikol nárok na výplatu starobného dôchodku, prípadne predčasného starobného dôchodku z prvého piliera, alebo dosiahol vek potrebný pre nárok na starobný dôchodok platný pre daný rok. Výsluhový doplnkový dôchodok sa týka zamestnancov vykonávajúcich tzv. rizikové práce, zamestnanec musí takúto prácu vykonávať minimálne 10 rokov a pre výplatu musí dosiahnuť minimálne 55 rokov. Ak sa jedná o dočasné dôchodky, či starobné alebo výsluhové, podmienkou je, že sa dôchodok musí vyplácať minimálne päť rokov. Ak chce účastník získať jednorazové vyrovnanie zákon o DDS, konkrétne § 18 presne špecifikuje prípady, ktoré musia nastať. Ide napríklad o zrušenie príspevkového doplnkového dôchodkového fondu, alebo zrušenie doplnkovej dôchodkovej spoločnosti s likvidáciou, ktorému predchádza zrušenie všetkých doplnkových dôchodkových fondov a podobne.

Predčasný výber môže byť uskutočnený prvý krát až po uplynutí desaťročnej lehoty, a to účastníkovi, ktorý nesplnil podmienky na získanie doplnkového starobného, či výsluhového dôchodku a zažiada o predčasný výber. Výška je opäť daná zákonom o doplnkovom dôchodkovom sporení § 18 ods. 3 maximálne „...*najviac v sume zodpovedajúcej 50 % aktuálnej hodnoty osobného účtu účastníka ku dňu predchádzajúcemu dňu prevodu sumy zodpovedajúcej aktuálnej hodnote osobného účtu účastníka do poisťovne podľa § 20 ods. 3, ak účastník súčasne požiada o tento prevod.*“¹³⁰ Príspevky, ktoré zaplatil zamestnávateľ za svojho zamestnanca nemôžu byť predmetom predčasného výberu.¹³¹ Podmienky týkajúce sa

¹²⁹ MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2019. [online]

¹³⁰ § 18 ods. 3 zákona o DDS.

¹³¹ MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2019. [online]

účastníkov, ktorí uzatvorili zmluvu pred rokom 2014 a nepodpísali dodatok sú odlišné. V prípade doplnkového starobného dôchodku musí účastník sporiť minimálne 10 rokov a súčasne jeho vek nesmie byť nižší ako 55 rokov. Ak sa jedná o doplnkový výsluhový dôchodok je podmienkou, že doba výkonu danej profesie nesmie byť kratšia ako 5 rokov a účastník musí dosiahnuť minimálne 40 rokov života. Podmienky pre vyplatenie jednorazového vyrovnania ostali po novele nezmenené.

Pred rokom 2014 bolo namiesto predčasného výberu, možné vyplatenie vo forme odstupného. Odstupné je však stále možné vyplatiť účastníkovi v prípade, ak nespĺnil podmienky vyplácania doplnkového starobného, prípadne doplnkového výsluhového dôchodku. „*Suma odstupného zodpovedá 80 % aktuálnej hodnoty osobného účtu účastníka ku dňu určenému v žiadosti o vyplatenie odstupného, ak do dňa doručenia tejto žiadosti nepožiadaval o inú dávku, na ktorú splnil podmienky vyplácania podľa dávkového plánu. Zo zvyšných 20 % sa 15 % považuje za kladný výnos príspevkového doplnkového dôchodkového fondu a 5 % predstavuje odplatu za odstupné, na ktorú má nárok doplnková dôchodková spoločnosť.*“¹³² Ak teda chce účastník poberať doplnkové dôchodkové sporenie, je povinný podať žiadosť o túto výplatu v danej DDS, s ktorou má podpísanú účastnícku zmluvu.

Doplnkové dôchodkové sporenie je na Slovensku uskutočňované doplnkovými dôchodkovými spoločnosťami. Podmienky získania a povolenia stať sa takouto spoločnosťou vymedzuje zákon o DDS. Aj napriek tomu, že tieto spoločnosti vychádzajú z iného zákona, podmienky vzniku a prevádzkovania sú takmer totožné s podmienkami pre dôchodkové správcovské spoločnosti. Rozdiel je iba vo výške základného imania, ktoré je podstatne nižšie pri doplnkových správcovských spoločnostiach. To znamená, že ak chce nejaká spoločnosť vykonávať činnosť doplnkovej dôchodkovej spoločnosti, musí mať formu akciovej spoločnosti so sídlom na území SR, činnosť zameranú na vytváranie a správu doplnkových správcovských fondov vytvorených za účelom doplnkového dôchodkového sporenia, na základe povolenia od NBS. Základné imanie potrebné k výkonu vyššie uvedených činností musí byť vo výške minimálne 1 650 000 €^{133 134}.

¹³² MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2019. [online]

¹³³ Približne 42 miliónov Kč.

¹³⁴ Šesť násobne menej ako pri DSS.

V súčasnosti sú na Slovensku štyri doplnkové dôchodkové spoločnosti:

- AXA d. d. s., a. s.,
- NN Tatry-Sympatia, d. d. s., a. s.,
- Stabilita, d. d. s., a. s.,
- Doplnková dôchodková spoločnosť Tatra banky, a. s..

Produktom týchto spoločností sú fondy. Každá z nich má zákonnú povinnosť vytvoriť a spravovať jeden výplatný dôchodkový fond a aspoň jeden príspevkový doplnkový fond. Výplatný dôchodkový fond je pritom jeden v každej spoločnosti. Štruktúra majetku je v jednotlivých spoločnostiach rôzna, no zameranie tohto fondu je na stabilné investície s nízkou mierou rizika aj pri kratšej dobe investovania. Čo sa týka príspevkových doplnkových fondov, tie má každá spoločnosť minimálne dva a líšia sa podľa portfólia a ochoty niesť výšku rizika spojenú s adekvátnou výškou výnosov. Väčšina týchto fondov sa týka účastníkov s dlhšou dobou investovania. Z toho dôvodu by si mal každý začínajúci účastník vytýčiť svoje investičné ciele a na základe nich si vybrať vhodnú investičnú stratégiu konkrétneho fondu, ktorá je vytýčená v jeho štatúte.

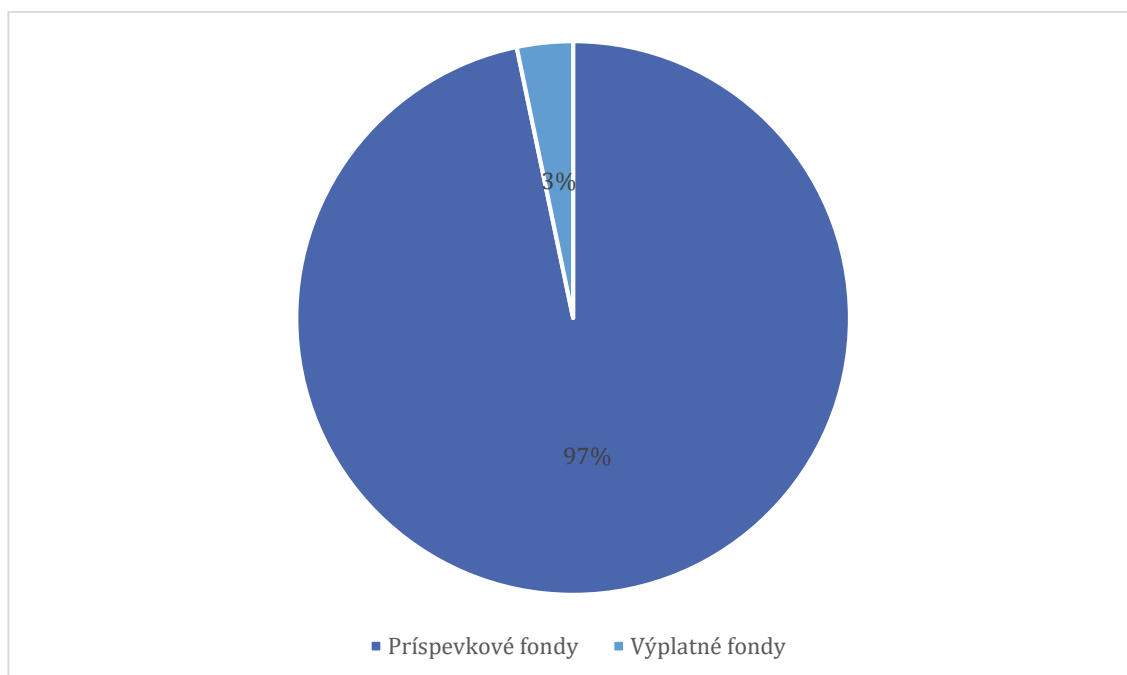
Počet účastníkov, ktorí si sporia v III. pilieri bol k 31. 12. 2018 829 803 osôb a majetok spravovaný v doplnkových dôchodkových fondoch vo výške 2,01 miliardy eur¹³⁵. Z toho 1,94 miliardy eur sa nachádza v príspevkových fondoch daných spoločnosťami, čo tvorí takmer 97 % z celkovej hodnoty majetku III. piliera. Zvyšných 67 miliónov € vložili Slováci do výplatných fondov, čo predstavuje 3 % majetku.¹³⁶

Rozloženie majetku znázorňuje obrázok 3.3.

¹³⁵ Približne 51 miliardy Kč.

¹³⁶ MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2019. [online]

Obrázok 3.3 - Majetok III. piliera podľa typu fondu

Zdroj: vlastné spracovanie

3.2 Čiastkové zhrnutie

Komplexnosť témy dôchodkového systému konkrétnej krajiny, v tomto prípade Slovenska, je príliš obširná, aby ju bolo možné detailne pokryť jednou kapitolou. Táto kapitola si však kládla dôraz o načrtnutie systému vzhľadom k starobným dôchodkom a priblíženie tejto problematiky tak, aby bolo možné nasledovné porovnanie tohto systému so spôsobmi a systémom v Českej republike. Nie príliš priaznivý demografický vývoj, riziko finančných kríz a sociálnych situácií, či spravodlivejší prístup k dôchodku viedlo Slovensko po 11 rokoch od vzniku samostatnosti k zavedeniu všeobecnej koncepcie trojpilierového systému pričom sa pridalo ku krajinám ako Rakúsko či Nemecko.

Stručné zhrnutie legislatívy, opis trojpilierového systému, ktorý sa mnohokrát novelizoval, povinností, ktoré vyplývajú účastníkom, ale aj možností, ktoré im tento systém ponúka s víziou na nasledujúce roky, sú reálnym základom k adekvátnemu porovnaniu s Českou republikou.

4 Systém dôchodkového zabezpečenia v Českej republike

Tak ako aj na Slovensku, je systém sociálneho zabezpečenia hlavným nástrojom sociálnej politiky v Českej republike. Vďaka nemu štát pomáha osobám, ktoré sa ocitnú v sociálnej situácii zmierňovať jej negatívne následky. Sociálne zabezpečenie je v Česku uskutočňované v troch formách:

- sociálnym poistením,
- sociálnou podporou,
- a sociálnou pomocou.

Sociálne poistenie pozostáva zo štyroch podsystémov. Okrem verejného zdravotného poistenia aj nemocenského poistenia, dôležitú úlohu tu zohráva aj štátna politika zamestnanosti, no hlavne dôchodkové poistenie.¹³⁷ Nakoľko je cieľom tejto práce opísať a porovnať rozdiely v systéme starobných dôchodkov medzi určitými krajinami, bude sa zameriavať hlavne na charakteristiku dôchodkového poistenia.

4.1 Dôchodkové poistenie

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, zahrňující poistné na důchodkové poistenie, poistné na nemocenské poistenie a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti spolu so zákonom č. 155/1995 Sb., o důchodkovém pojištění (ďalej ako zákon o důchodkovém pojištění) a zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem (ďalej ako zákon o PP) v prípade doplnkového dobrovoľného sporenia, prípadne zákon č. 427/2011 Sb., o doplnkovom penzijním spoření (ďalej ako zákon o DPS) určujú resp. legislatívne vymedzujú dôchodkový systém v ČR.

Ten je pre občanov nastavený tak, aby garantoval právo na primerané hmotné zabezpečenie v prípade staroby, nespôsobilosti v práci ale aj strate živiteľa. Sociálne udalosti, ktoré postihnú dané osoby, je možné z hľadiska dĺžky považovať za dlhodobé, preto náklady ktoré štát vynakladá na tieto dávky sú veľkou položkou štátneho rozpočtu.

Podľa všeobecnej a nadnárodnej koncepcie by sa mal dôchodkový systém skladať z troch častí, pilierov.

¹³⁷ NEČADOVÁ, 2015.

- **Prvý pilier**, ktorý predstavuje základňu (povinná časť, pod dohľadom štátu),
- **druhý a tretí pilier**, predstavujúce doplnkové dôchodkové systémy.^{138 139}

Česká republika sa z časti vymyká všeobecnej koncepcii a dôchodkový systém rozdeľuje od roku 2016 do dvoch pilierov, základného, povinne definovaného a doplnkovo dobrovoľného.

V roku 2013 zaviedla vláda Petra Nečasa dôchodkovú reformu, ktorou uviedla do dôchodkového systému II. pilier (dôchodkové sporenie). Tento pilier priniesol poistencom možnosť previesť si tri percentuálne body z I. piliera, pri dodržaní podmienky prenesenia dvoch percentuálnych bodov z hrubej mzdy poisteného. Účasť v tomto pilieri bola dobrovoľná. Podmienkami pre vstup bol vek osoby viac ako 18 rokov s výnimkou tých, čo už poberali starobný dôchodok. Pre malý záujem bol tento pilier od 1. januára 2016 zrušený. Ukončenie II. piliera prebiehalo v dvoch variantách, z ktorých si účastníci tohto sporenia mohli vybrať. Prvou z možností bolo vyplatenie existujúcich finančných prostriedkov z tohto sporenia¹⁴⁰, alebo druhou, bezplatné prevedenie nasporených prostriedkov do III. piliera.¹⁴¹ Okrem vyššie uvedeného dôvodu zrušenia pre malý záujem, bola dôvodom aj snaha zastaviť odliv peňazí zo štátneho rozpočtu, kde za obdobie trvania tohto piliera došlo k odlivu vo výške približne dvoch miliárd českých korún. Keďže druhý pilier spôsoboval účastníkom už spomínaný odliv financií z I. piliera, ktorý sa prejavil aj na výpočte dôchodku účastníkov, mohli sa rozhodnúť či čiastku, ktorú neodviedli doplatia, alebo nedoplatia Českej správe sociálneho zabezpečenia. Keďže trvácnosť tohto piliera bola krátka na výške mesačného dôchodku sa to prejaví maximálne o niečo okolo sto korún.¹⁴²

Štruktúru dôchodkového systému v Českej republike je možné vidieť na nasledujúcom obrázku 4.1.

¹³⁸ Druhý pilier sa zabezpečuje prostredníctvom zamestnávateľa, však tretí pilier je založený na základe individuálneho zabezpečenia občanov.

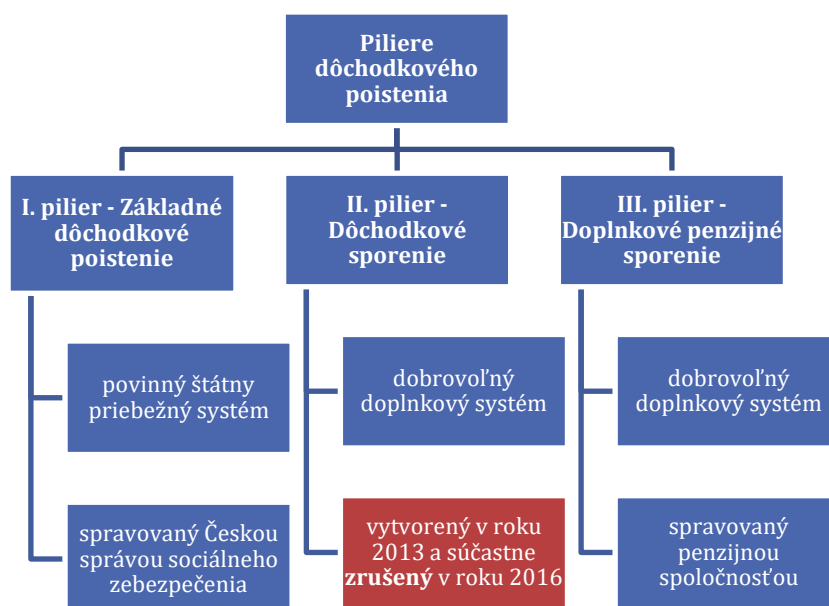
¹³⁹ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

¹⁴⁰ Na ním určený účet, prípadne vo forme peňažnej poukážky.

¹⁴¹ MINISTERSTVO FINANČÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2013. [online]

¹⁴² IDNES, 2015. [online]

Obrázok 4.1 - Dôchodkový systém v Českej republike

Zdroj: vlastné spracovanie

4.1.1 I. pilier – Základné dôchodkové poistenie

Prvým a základným je I. pilier, teda základné dôchodkové poistenie, charakterizované dávkovo definovaným systémom financovaným priebežne, formou PAYGO. Tento pilier je univerzálny a obligatórny pre všetky ekonomicky aktívne osoby, priebežne financovaný systém hlavne z odvodov sociálneho poistenia. Zákon ním zabezpečuje jednotne všetkých účastníkov poistenia, ktorými sú zamestnanci, osoby v služobnom pomere, členovia družstiev, osoby samostatne zárobkovo činné atď.

Zo základného dôchodkového poistenia sa poskytujú tieto dôchodky:

- starobný,
- invalidný,
- vdovský a vdovecký,
- sirotský.¹⁴³

¹⁴³ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2018. [online]

Každý z týchto dôchodkov je tvorený dvoma zložkami:

- základnou výmerou (stanovená pevnou čiastkou rovnakou pre všetky druhy dôchodkov, bez ohľadu na dĺžku doby poistenia a výšku príjmu), a
- z percentuálnej výmery (ktorá premieta individuálny prínos jednotlivca).¹⁴⁴

Z pohľadu zákona o dôchodkovom pojištění je účasť na tomto poistení pre poplatníkov povinná, prípadne pri zákonom stanovených podmienkach aj dobrovoľná voľba. Okruh poistených je presne špecifikovaný v § 5 zákona o dôchodkovom pojištění, ktorý zaväzuje k povinnej účasti na tomto poistení zamestnancov v pracovnom pomere, osoby v služobnom pomere (policajtov, vojakov, príslušníkov väzenskej služby, atď.), členov družstva, SZČO, sudcov, poslancov Poslaneckej snemovne, prezidenta republiky a ďalších. Pre účely tohto poistenia sa poplatníkmi rozumejú zamestnávateľia, zamestnanci, osoby samostatne zárobkovo činné, osoby dobrovoľne zúčastnené dôchodkového poistenia a zahraniční zamestnanci, ktorí sa dobrovoľne podieľajú na účasti na nemocenskom poistení.

Poistné na dôchodkové poistenie tvorí pri zamestnancoch 28 % z hrubej mzdy, z čoho 21,5 % odvádza zamestnávateľ a 6,5 % zamestnanec. Pri osobách samostatne zárobkovo činných pripadá na dôchodkové poistenie 28 % z vymeriavacieho základu pre odvod poistného na sociálne poistenie. Vymeriavací základ tvorí 50 % zo ziskov v prechádzajúcom období. Zákon stanovuje maximálnu výšku vymeriavacieho základu. Strop poistného je teda vo výške 48-násobku priemernej mzdy¹⁴⁵. V prípade, že je vymeriavací základ nižší ako zákonom stanovený limit, existuje aj minimálny vymeriavací základ¹⁴⁶. Minimálny ročný vymeriavací základ vypočítame ako minimálny mesačný vymeriavací základ vynásobený počtom mesiacov, kedy bola vykonávaná samostatná zárobková činnosť.¹⁴⁷

V prípade, že poistenému plyní nárok na výplatu viacerých dôchodkov rovnakého druhu, alebo na výplatu starobného aj invalidného dôchodku súčasne, vypláca sa mu iba jeden dôchodok a to ten vyšší. V prípade splnenia podmienok na výplatu starobného respektíve invalidného dôchodku a súčasne vdovského respektíve sirotského dôchodku vypláca štát vyšší dôchodok v plnej výške a polovicu výmery z ostatných dôchodkov a to ak zákon nestanoví inak.¹⁴⁸

¹⁴⁴ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol., 2018.

¹⁴⁵ Pre rok 2019 je to teda 1 569 552 Kč.

¹⁴⁶ Pre hlavnú zárobkovú činnosť tvorí 25 % (8 175 Kč / 2019) a z vedľajšej zárobkovej činnosti 10 % (3 270 Kč / 2019) priemernej mzdy stanovenej vyhláškou MPSV.

¹⁴⁷ FINANCE, 2019. [online]

¹⁴⁸ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÝCH VECÍ ČR, 2018. [online]

Podmienky nároku na starobný dôchodok vymedzujú § 28 až 32 v zákone o dôchodkovom pojištění. Okrem iného špecifikujú dobu poistenia, dosiahnutie stanoveného veku a upravujú aj ďalšie podmienky potrebné k získaniu nároku naň. V minulosti platili rôzne podmienky odchodu do dôchodku pre mužov a rôzne pre ženy. Táto koncepcia stále pretrváva u skupiny obyvateľov narodených pred rokom 1972. Z dôvodu nepriaznivého demografického vývoja, starnúceho obyvateľstva, a z toho dôvodu stále sa zvyšujúceho veku odchodu do dôchodku prijala vláda od roku 2018 strop odchodu do dôchodku na vek 65 rokov¹⁴⁹.

Dôchodkový vek poistencov narodených pred rokom 1936 činí v súčasnej dobe pre mužov 60 rokov. U žien sa prihliada na počet vychovaných detí, takže vek odchodu do dôchodku je rôzny:

- 53 rokov, v prípade že vychovali aspoň päť detí,
- 54 rokov, ak vychovali tri alebo štyri deti,
- 55 rokov, ak vychovali dve deti,
- 56 rokov, ak vychovali jedno dieťa alebo
- 57 rokov.¹⁵⁰

Ak je ale poistenec narodený v období rokov 1936 až 1971, dôchodkový vek sa určí podľa prílohy k zákonu o dôchodkovom pojištění¹⁵¹. U poistencov narodených po roku 1971 platí fixný vek odchodu do dôchodku vo výške 65 rokov. Podľa uvedeného na dôchodkový vek vplýva konkrétny rok narodenia poistenca, pričom sa už žien opäť prihliada na počet vychovaných detí. Paragraf 32 v odstavci 4 zákona o dôchodkovom pojištění, presne špecifikuje dobu starostlivosti o tieto deti v prípade, ak si chce žena uplatniť zníženie odchodového veku do dôchodku. V takom prípade sa musela starať o dieťa do dosiahnutia plnoletosti minimálne 10 rokov, eventuálne, ak sa ujala dieťať a po ôsmom roku života, minimálne 5 rokov, pričom nesmela prerušiť starostlivosť o toto dieťa pred dosiahnutím plnoletosti.

Minimálna doba poistenia, ako podmienka pre nárokovanie starobného dôchodku pre vybrané roky stále narastá, čoho hlavnou príčinou je zvyšujúci sa vek potrebný pre odchod do dôchodku. Kým pred rokom 2010 bola potrebná doba poistenia pre vznik nároku na dôchodok 25 rokov, s progresívnym charakterom rastu je po roku 2018 potrebná doba poistenia už na úrovni 35 rokov. Doba poistenia však môže byť aj kratšia, v prípadoch, ktoré

¹⁴⁹ Táto hranica bude platiť pre ľudí odchádzajúcich do dôchodku po roku 2030.

¹⁵⁰ § 32 ods. 1 zákona o dôchodovom pojištění.

¹⁵¹ Vid' Príloha 2.

špecifikuje § 29 odstavce 2 až 5 zákona o důchodkovém pojištění spolu s § 31. Tam sa hranica pre odchod do dôchodku pohybuje na úrovni od 15 do 20 rokov dôchodkového poistenia v prípade dosiahnutia určitého veku stanoveného v už vyššie stanovenom paragrafe zákona.

Ako bolo vyššie uvedené, starobný dôchodok sa skladá z dvoch častí. Základnej výmery¹⁵², ktorá je stanovená pevnou čiastkou pre všetkých vo výške 10% z príslušnej priemernej mzdy a percentuálnej výmery¹⁵³, ktorá je stanovená individuálne na základe priebehu poistenia. V prípade, že poistený pracoval naďalej aj po dosiahnutí dôchodkového veku, tzn. pokračoval ako účastník dôchodkového poistenia, a zároveň nepoberal starobný dôchodok zvyšuje sa percentuálna výmera o 1,5 % za každých celých 90 dní.

V rámci zachovania princípu sociálnej solidarity určil štát minimálnu garantovanú mesačnú výšku starobného dôchodku. Tá sa vypočíta ako súčet základnej výmery, platnej pre daný rok, a minimálnej percentuálnej výmery. Pre rok 2019 je vo výške 4 040 Kč.

Pre samotný výpočet starobného dôchodku sú dôležité dva vstupné údaje a to získaná doba poistenia a výška osobného vymeriavacieho základu. Do doby poistenia sa započítavajú nielen odpracované dni, ale aj tzv. náhradná doba poistenia. Z rozhodujúcich príjmov v rokoch 1986 - 2018 sa vypočíta osobný vymeriavací základ. Všetky predchádzajúce príjmy sú prepočítané príslušným koeficientom tak, aby zobrazovali súčasnú hodnotu príjmov.¹⁵⁴ Pri výpočte starobného dôchodku sa tiež uplatňujú takzvané redukčné hranice (ich výšku reflektuje tabuľka 4.1). Prostredníctvom týchto hraníc štát uplatňuje princíp solidarity medzi poistencami. Výška týchto hraníc sa každoročne mení v závislosti na vývoji priemernej mzdy.¹⁵⁵

¹⁵² Pre rok 2019 je to 3 270 Kč.

¹⁵³ Minimálna výška percentuálnej výmery pre rok 2019 je 770 Kč.

¹⁵⁴ GOLA, 2018. [online]

¹⁵⁵ ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ, 2019. [online]

Tabuľka 4.1 - Redukčné hranice pre rok 2019

	Príjem	Zápočet
Prvá redukčná hranica	do 14 388 Kč	100 %
Druhá redukčná hranica	od 14 388 – 130 796 Kč	26 %
Nad druhú redukčnú hranicu	od 130 796 Kč	0 %

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení

Ich zavedenie zastropovalo výšku maximálneho dôchodku, ktorý môže byť poistencovi vyplatený v prípade nadštandardných príjmov presahujúcich druhú hranicu. Teda pre rok 2019, príjmy presahujúce sumu 130 796 Kč, nie sú započítané do výpočtu dôchodku. Keďže bol maximálny vymeriavací základ pre odvod poistného stanovený až od roku 2008, znamená to, že v období pred týmto rokom odviedol poplatník na sociálne poistenie viac ako mu je do výpočtu dôchodku započítané. Výška maximálneho dôchodku sa teda odvíja od doby poistenia, ktorá môže byť rôzna v závislosti od počtu odpracovaných rokov. V prípade odpracovaných 35 rokov je maximálna výška dôchodku 26 714 Kč a pri 47 ročnej dobe poistenia 34 752 Kč.¹⁵⁶

Pojem valorizácia je vysvetlený v úvodnej kapitole. Vo vzťahu k starobnému dôchodku však predstavuje navýšenie tohto dôchodku väčšinou od januárovej splátky. Keďže všetky dôchodky sa skladajú zo základnej a percentuálnej výmery, valorizácia môže prebiehať tak že sa zvýši buď iba jedna z častí, zatiaľ čo tá druhá ostane nezmenená alebo formou zvýšenia oboch, základnej aj percentuálnej výmery. V tomto prípade ide o najčastejšiu formu valorizácie v Českej republike. Valorizácia sa týka všetkých foriem dôchodkov. Starobných, predčasných starobných ale aj invalidných, vdovských a sirotských. Jej výpočet vymedzuje § 67 zákona o důchodovém pojištění, ktorý uvádza, že vyplatené dôchodky sa zvyšujú v závislosti na raste indexu spotrebných cien a raste miezd. V roku 2019 došlo k zvýšeniu ako základnej tak aj percentuálnej výmery. Konkrétne o 570 Kč pri základnej výmere a o 3,4 % pri percentuálnej výmere. Mimoriadne zvýšenie sa týka aj poberateľov dôchodkov starších ako 85 rokov, ktorým sa mesačná dávka zvýšila o 1 000 Kč mesačne.¹⁵⁷ Ministerstvo práce a sociálnych vecí uviedlo, že sa jedná o najvyššie zvýšenie za posledných dvadsať rokov.¹⁵⁸

¹⁵⁶ GOLA, 2018. [online]

¹⁵⁷ MAŘÍK, 2019. [online]

¹⁵⁸ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2018. [online]

4.1.2 III. pilier – Doplnkové penzijné sporenie

Kedysi známe dôchodkové pripoistenie spadajúce pod zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění, ktoré síce stále existuje, no zapojenie do neho už nie je možné, nahradilo tzv. doplnkové penzijné sporenie spadajúce do III. dôchodkového piliera. Na rozdiel od I. povinného dôchodkového piliera je III. pilier dobrovoľný. Zapojiť sa doň môže každý občan Českej republiky pri splnení zákonom stanovených podmienok, upravených v zákone č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření.

Penzijné pripoistenie vo forme penzijných fondov figurovalo v dôchodkovom systéme od roku 1994 do roku 2012. Od roku 2013 bolo veľkou dôchodkovou reformou zmenené na doplnkové dôchodkové sporenie. Pôvodní účastníci dôchodkového pripoistenia boli po reforme presunutý z penzijných fondov do tzv. transformovaných fondov, kde im zostali všetky vtedajšie výhody¹⁵⁹. Tieto fondy ručia nezáporným zhodnotením. Spoločnosti investujú konzervatívne, preto sú aj výnosy približne na úrovni inflácie. Podmienky sporenia a vyplácané dávky zostali nezmenené. Účastník z nich môže dostať penziu, jednorazové vyrovnanie alebo odbytné. V prípade penzií je to:

- Starobná пенzia – podmienkou na jej získanie je dosiahnutie požadovaného veku, ktorý je stanovený jednotne pre ženy aj mužov a nesmie byť nižší ako 60 rokov života pri minimálnej doba poistenia 60 kalendárnych mesiacov. Ďalšie podmienky vyplácania sú stanovené penzijným plánom. Doba vyplácania tejto penzie je väčšinou stanovená doživotne.
- Invalidná пенzia – vyplácanie tejto dávky je viazané na priznanie invalidného dôchodku tretieho stupňa pri minimálnej dobe poistenia 60 kalendárnych mesiacov. Rovnako ako v prípade starobnej penzie je doba vyplácania doživotne.
- Výsluhová пенzia – je dávka vyplácaná ešte pred dosiahnutím požadovaného veku pre uznanie starobného dôchodku. Podmienky nároku sú obvykle stanovené penzijným plánom. Minimálna doba poistenia pre jej uplatnenie je 180 kalendárnych mesiacov.
- Pozostalostná пенzia – vyplácanie tejto dávky je podmienené úmrtím účastníka, kde nárok prepadá fyzickým osobám, ktoré účastník určil v zmluve.

¹⁵⁹ Naďalej v nich sporí cez 3 a pol milióna obyvateľov.

V prípade, ak účastník nemá záujem o vyplácanie pravidelných dávok, môže si zvoliť formu jednorazového vyrovnania. Toto vyrovnanie je možné poskytnúť účastníkovi, ktorý splnil podmienky určené penzijným plánom, teda aj rovnaké podmienky ako na získanie starobnej penzie. Čiastka, ktorá účastníkovi bude vyplatená, sa skladá zo všetkých uvedených príspevkov, teda z tých ktoré on sám zaplatil, tie ktoré mu platil zamestnávateľ, štátnych príspevkov a podielov na výnosoch z fondu. Posledná forma získania nasporených je peňaží je odbytné, ktoré sa z hľadiska penzijného pripoistenia považuje za predčasné ukončenie pripoistenia, kedy účastník dostane len peniaze, ktoré si sám nasporil spolu s podielmi na výnosoch. Štátny príspevok je naspäť vrátený Ministerstvu financií. Po reforme je poskytnutá účastníkom aj možnosť previesť si svoju zmluvu do nového DPS.

Naopak noví účastníci už vkladajú svoje peniaze do tzv. účastníckych fondov.¹⁶⁰ V prípade doplnkového penzijného sporenia, ktoré vzniklo po reforme a je upravené v zákone o DPS, je účastníkom tohto sporenia fyzická osoba, ktorá s danou penzijnou spoločnosťou¹⁶¹, ako správcom a uskutočňovateľom tohto sporenia, uzavrie zmluvu o poskytovaní DPS. Zmluva o DPS zaväzuje účastníka platiť príspevky, ktoré daná PS má povinnosť zhromažďovať a obhospodarovať v účastníckom fonde prípadne vo viacerých účastníckych fondoch a vyplácať mu dávky za podmienok stanovených v zákone a danej zmluve.

Ak teda jednotlivec vstúpi do tohto piliera a podpíše zmluvu, má nárok na príspevok ako od štátu, tak aj od svojho zamestnávateľa. S klesajúcou tendenciou ekonomicky aktívneho obyvateľstva podporuje štát každú snahu o vlastné sporenie na dôchodok aj touto formou. Výška príspevku od štátu sa pohybuje v rôznej výške, odvíjajúcej sa od účastníkom nasporenej čiastky. Minimálna výška mesačného vkladu je 100 Kč. Pri tejto sume účastník nedostane od štátu žiaden príspevok. Ak však vloží na účet aspoň 300 Kč mesačne, od štátu dostane príspevok vo výške 90 Kč + 20 % z vkladu nad 300 Kč. Maximálna výška štátneho príspevku je 230 Kč, a to v prípade mesačného vkladu od 1 000 až 3 000 Kč.

Získanie štátneho príspevku je limitované na nasledovné podmienky. Účastníkom musí byť fyzická osoba staršia ako 18 rokov, ktorá je občanom Českej republiky alebo občanom s trvalým pobytom na území ČR a prideleným rodným číslom, pričom výška jej príspevku musí byť vyššia ako 300 Kč.

¹⁶⁰ Regulácia všetkých fondov spadá pod záštitu Českej národnej banky.

¹⁶¹ Viac informácií o penzijných spoločnostiach sa nachádza v ďalšej podkapitole.

K dôchodkovému pripoisteniu môže okrem štátu prispievať aj zamestnávateľ účastníka. Je však na každom zamestnávateľovi či tento príspevok poskytuje¹⁶², napríklad ako jeden z benefitov. Priemerne zamestnávateľ prispieva sumou vo výške 500 Kč mesačne. Pre obe strany je to výhodné, pre zamestnanca z dôvodu, že do výšky 50 000 Kč ročne príspevok nepodlieha sociálnemu, ani zdravotnému poisteniu a na druhej strane, pre zamestnávateľa je to daňovo uznateľný náklad. Príspevok zamestnávateľa je však následne bez štátneho príspevku.

Platiteľ poistného môže ešte uplatniť zľavu na dani z príjmu maximálne do výšky 3 600 Kč za rok, v prípade minimálnej mesačnej čiastky vo výške 1 000 Kč. V prípade účasti na tomto poistení je nutné podať prihlášku na okresnú správu sociálneho zabezpečenia, a to podľa miesta trvalého bydliska.¹⁶³

Zákon o DPS v § 19 vymedzuje dávky, ktoré môžu byť z nasporených prostriedkov vyplatené. Ide o starobnú penziu na určenú dobu, invalidnú penziu na určitú dobu, jednorazové vyrovnanie, odbytné, úhradu jednorazového poistného pre doživotnú penziu alebo úhradu jednorazového poistného pre penziu presne stanovenou dobou s presne stanovenou výškou dôchodku. Podmienky na ich vyplatenie v prípade starobnej penzie, invalidnej penzie, jednorazového vyrovnania a odbytného sú totožné s podmienkami uvedenými na začiatku tejto podkapitoly pri penzijnom pripoistení. V prípade jednorazového poistného pre doživotnú penziu a penziu pre presne stanovenú dobu s presne stanovenou výškou dôchodku sú podmienky individuálne na základe konkrétnej zmluvy s poisťovňou.

Alternatívou pre účastníkov sporiacich prostredníctvom DPS je možnosť tzv. preddôchodku. Na rozdiel od predčasného dôchodku je možné odísť do preddôchodku už o päť rokov skôr, ako dosiahne poistník dôchodkový vek. Zatiaľ čo predčasný dôchodok vypláca žiadateľovi štát, pri čerpaní preddôchodku ide o výplatu vlastných nasporených financií na účte DPS. Táto možnosť je podmienená, dostatočným množstvom finančných prostriedkov na účte DPS, aby výška vyplateného preddôchodku bola aspoň vo hodnote 30 % priemernej mzdy stanovenej MPSV¹⁶⁴.¹⁶⁵

Dobrovoľnosť tohto piliera umožňuje z neho kedykoľvek vystúpiť, avšak nárok na štátny príspevok a daňové úľavy sú podmienené zotrvaním do zákonom stanovenej doby poistenia. V prípade, že účastník vystúpi skôr stráca možnosti, ktoré sú s daným sporením

¹⁶² Štát nijak nereguluje zamestnávateľov.

¹⁶³ PŘÍSPĚVKY, 2019. [online]

¹⁶⁴ Minimálna výška preddôchodku pre rok 2018 je 8 629 Kč mesačne.

¹⁶⁵ FINANCE, 2018. [online]

spojené. Dostane vyplatené vo forme odbytného všetky ním nasparené peňažné prostriedky v plnej výške spolu s príspevkami zamestnávateľa a výnosmi z nich, ktoré sa dodatočne dodania 15 % sadzbou. Štátny príspevok sa vráti na účet Ministerstva financií, zhodnotenie plynúce z tohto príspevku zostane PS. Taktiež má povinnosť podať daňové priznanie a späťne v ňom dodanú daňovú odpočty, ktoré boli uplatnené za základe penzijného pripoistenia a boli uskutočnené za posledných desať rokov. Prípadne si ešte daná PS môže účtovať pokutu, ak sporenie ukončí účastník skôr, ako uplynulo päť rokov.¹⁶⁶

Penzijné spoločnosti, ako poskytovatelia doplnkového penzijného sporenia a penzijného pripoistenia, uskutočňujú svoju činnosť podľa dvoch zákonov - o DPS a o penzijním poistení. Tie vymedzujú, že penzijnou spoločnosťou je akciová spoločnosť poskytujúca svoje služby na území Českej republiky. Službami sa v tomto prípade rozumie zhromažďovanie príspevkov zaplatených účastníkom, zamestnávateľom, vrátane príspevkov od štátu. PS tieto príspevky ukladajú na dané účastnícke fondy, kde ich obhospodarujú a neskôr z nich vyplácajú dávky DPS. Povolenie k činnosti PS udeľuje Česká národná banka a to na základe splnenia všetkých podmienok vytýčených v § 31 zákona o DPS. Počiatočný kapitál týchto spoločností musí byť minimálne 50 000 000 Kč. Počiatočný kapitál v tomto prípade zákon definuje ako súčet splateného základného kapitálu spolu s emisným ážiom. V súčasnej dobe pôsobí v Českej republike 8 penzijných spoločností, ktoré sú spolu so štyrmi pridruženými členmi¹⁶⁷ združené v Asociácii penzijných spoločností Českej republiky. Sú nimi:

- Allianz penzijní společnost, a. s.,
- AXA penzijní společnost a. s.,
- Conseq penzijní společnost, a. s.,
- Česká spořitelna penzijní společnost, a. s.,
- ČSOB penzijní společnost, a. s.,
- NN Penzijní společnost, a. s.,
- KB penzijní společnost, a. s.,
- Penzijní společnost České pojišťovny, a. s..

¹⁶⁶ DLOUHÁ, 2017. [online]

¹⁶⁷ Sú nimi spoločnosti poskytujúce odbornú pomoc a služby, hlavne v oblasti auditu a poradenstva. A to spoločnosti Deloitte, EY, KPMG a PWC.

Väčšina týchto spoločností vznikla v roku 2013, a to transformáciou z penzijných fondov na penzijné spoločnosti, pričom naďalej spravujú ako aj transformované tak aj účastnícke fondy. Transformované fondy, ktoré jednotlivé spoločnosti obhospodarujú, sú priradované v rámci investičnej stratégie k fondom s konzervatívnym spôsobom riadenia a to z dôvodu zaistenia nezáporného zhodnotenia, ktoré spoločnosti povinne garantujú. Účastnícke fondy, ktoré aktuálne pôsobia v ponukách PS sú rozdelené na konzervatívne, vyvážené a dynamické penzijné fondy. Tieto jednotlivé typy sa líšia portfóliom, mierou rizika a očakávaným výnosom.

Konzervatívny fond, ako už hovorí názov, poskytuje účastníkom stabilný výnos, s ktorým sa viaže nižšia miera zhodnotenia spojená s nižším rizikom. Je určený pre ľudí, ktorých doba sporenia bude kratšia.

Vyvážený penzijný fond, je strednou cestou medzi konzervatívnym a dynamickým fondom, investičná stratégia tohto fondu je založená na dlhopisoch ale aj na akciách, čiže je vhodný pre účastníkov, ktorí majú aspoň malé skúsenosti s investovaním a sú ochotní prijať malé riziko spojené s vyššou mierou výnosu.

Dynamický penzijný fond sa zameriava na účastníkov, ktorých doba sporenia a teda aj investovania je dlhšia, a sú ochotní podstúpiť väčšie riziko s vyšším výnosom. Investovanie v tomto fonde je prevažne do akcií, teda hodnota investícií často kolíše.

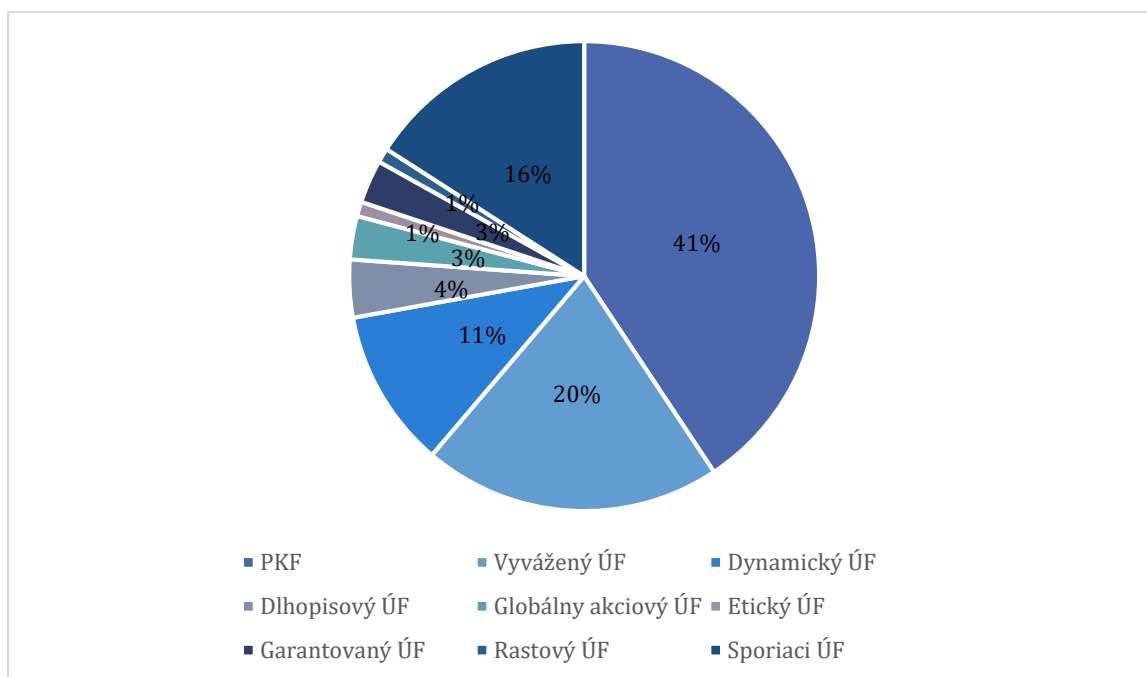
Niektoré spoločnosti na rozšírenie portfólia a oslovenie väčšej škály účastníkov ponúkajú aj etický, sporiaci či garantovaný fond.

Asociácia penzijných spoločností poskytuje informácie o počte účastníkov v jednotlivých fondoch a to k 31. 12. 2018. Na konci tohto obdobia bolo v III. pilieri 4 437 008 účastníkov, z toho 3 470 026 v transformovaných fondoch a 966 982 v účastníckych fondoch. Majetok, ktorý PS spravovali bol vo výške 447,065 miliardy Kč.¹⁶⁸

Na základe týchto informácií je možné vidieť, že 90 % príspevkov majú účastníci vložené v transformovaných fondoch, čo je dôvodom zatiaľ krátkej existencie účastníckych fondov, v ktorých je necelých 10 % z celkových peňažných prostriedkov. Bližšie rozloženie príspevkov účastníckych fondov sú vykreslené v nasledujúcom obrázku 4.2.

¹⁶⁸ ASOCIACE PENZIJNÍCH SPOLEČNOSTÍ ČR, 2019. [online]

Obrázok 4.2 - Fondy účastníckeho fondu ku koncu roku 2018

Zdroj: vlastné spracovanie¹⁶⁹

4.2 Čiastkové zhrnutie

Rovnako ako v prípade Slovenskej republiky, priestor záverečnej práce tohto formátu obmedzuje možnosti detailnej charakteristiky dôchodkového systému v Českej republike. Rozsah kapitoly bol dostačujúci na stručný prehľad potrebnej legislatívy s vymedzením povinností, no na druhej strane aj možností, ktoré tento systém ponúka. Tým, že Česká republika v roku 2016 upustila od všeobecnej trojpilierovej koncepcie, poukázala na životnosť dôchodkového systému, ako organizmu, ktorý sa mnohými reformami vyvíja rôzne, vzhľadom na potreby obyvateľov danej krajiny a s cieľom minimalizovať dôsledky negatívneho demografického vývoja. Výsledkom je dvojpilierový systém, ktorý vyžaduje povinné sporenie, ale aj vlastnú iniciatívu na vyššie príjmy v dôchodkovom období.

Takto získaný prehľad vytvára adekvátnu bázu vedomostí k nasledujúcim častiam práce, komparácii a analýze.

¹⁶⁹ ASOCIACE PENZIJNÍCH SPOLEČNOSTÍ ČR, 2019. [online]

5 Analýza základných diferencií so zameraním sa na nerovnosť rozloženia dôchodkov vo vybraných štátoch

Predchádzajúce teoretické časti zaoberajúce sa terminológiou, genézou systému starobných dôchodkov a konkrétnym penzijným systémom v daných krajinách poskytli bazálny teoretický prierez k samotnej praktickej - výskumnej časti. Na základe kvantitatívnych znakov štatistických ukazovateľov ako Giniho koeficient, Lorenzova krivka a miera nerovností v kontexte empirie, zo získaných verejne dostupných zdrojov, budú jednotlivé systémy podrobené analýze a indukcií s cieľom porovnať disparity vo výške vyplatených starobných dôchodkov vybraných krajín. Samotný záver kapitoly by mal, spolu s exemplárnym výpočtom starobného dôchodku v oboch krajinách, priniesť konštruktívnu kritiku k danej problematike.

5.2 Spôsoby merania nerovností

Určenie miery nerovnosti slúži na vyjadrenie výšky rozdielov. V tomto prípade ide o výšku starobných dôchodkov krajín Českej republiky a Slovenskej republiky. Tromi základnými spôsobmi, na jej zistenie z mikroekonomického hľadiska, sú merania pomocou:

- miery nerovnosti,
- Lorenzovej krivky,
- Giniho koeficientu.¹⁷⁰

Meranie pomocou **miery nerovnosti** sa vyjadruje pomerom podielu najchudobnejšej skupiny na celkovom dôchodku krajiny, k percentuálnemu podielu najbohatšej skupiny obyvateľstva na celkovom dôchodku daného štátu.¹⁷¹ Obyvateľstvo je zoradené do piatich rovnako početných skupín vzostupne podľa príjmu, od najchudobnejších po najbohatších. Následne sa určí percentuálny podiel, ktorým sa jednotlivé skupiny obyvateľov podieľajú na celkovom národnom dôchodku. Čím je výsledná hodnota podielu bližšie k jednej, tým rovnomernejšie je rozdelený dôchodok v spoločnosti.¹⁷²

Druhým spôsobom na jej určenie je meranie pomocou **Lorenzovej krivky**, ktorá má podobu tzv. krabicového diagramu z deskriptívnej štatistiky. V tomto prípade sú na vodorovnú os grafu priradené kumulatívne percentá obyvateľstva a na zvislú zas kumulatívne podiely

¹⁷⁰ JUREČKA, 2018.

¹⁷¹ JUREČKA a JÁNOŠÍKOVÁ, 2005.

¹⁷² JUREČKA, 2018.

na celkových príjmoch krajiny.¹⁷³ Výsledný tvar kriviek vyjadruje líniu absolútnej rovnosti, absolútnej nerovnosti, alebo skutočnej nerovnosti. Absolútna rovnosť predstavuje stav, kedy je dôchodok v krajine rovnomerne rozdelený, čiže každý jeden občan má rovnaký príjem. Ide o čisto hypotetický stav slúžiaci k porovnaniu. Čím viac sa skutočná krivka blíži ku krivke absolútnej rovnosti, tým je dôchodok v krajine rovnomernejšie rozložený a naopak. Opačným, rovnako hypotetickým prípadom, je krivka absolútnej nerovnosti, kedy celý dôchodok krajiny patrí iba jednej osobe a ostatný nedostávajú nič. V takom prípade, keď sa skutočná Lorenzová krivka blíži k tejto krivke znamená, že príjmy v spoločnosti sú veľmi nerovnomerne rozložené. Skutočná krivka v reálnej ekonomike leží medzi oboma extrémnymi možnosťami.¹⁷⁴

Posledným z rozoberaných spôsobov určovania nerovnosti je meranie prostredníctvom **Giniho koeficientu**, ktorý určuje pomer medzi skutočnou krivkou a krivkou absolútnej rovnosti, ktorá je považovaná za ideálny stav, a celkovou plochou pod líniou rovnosti. Výsledná veľkosť koeficientu sa pohybuje v rozhraní od nula po jedna. Čím je hodnota bližšie k jednej, tým je väčšia nerovnosť v spoločnosti a naopak.¹⁷⁵ Koeficient vypočítame podľa nasledujúceho vzorca:

$$G = \frac{B}{A+B}; \quad G \in \langle 0; 1 \rangle$$

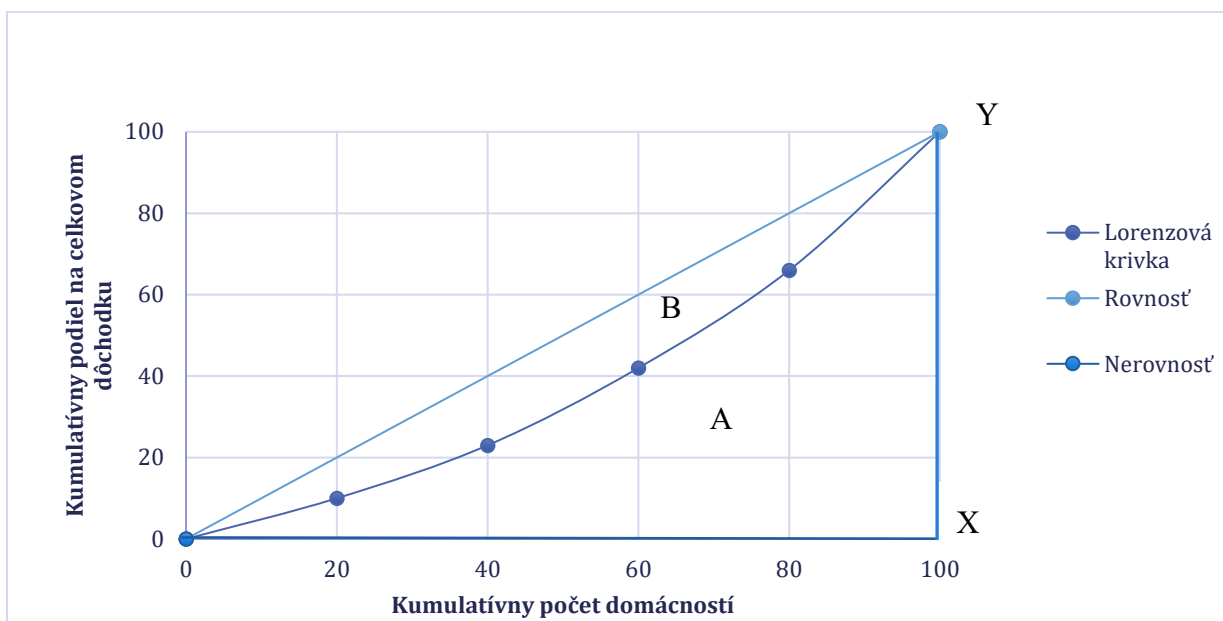
Pre lepšiu reflexiu vyššie prezentovaných informácií pomôže nasledujúci vzorový obrázok Lorenzovej krivky 5.1, kde je možné badať krivku absolútnej rovnosti vyjadrenú bodmi 0 až Y. Krivka absolútnej nerovnosti predstavuje lomenú čiaru prechádzajúcu bodmi 0, X a Y a skutočnú Lorenzovú krivku nachádzajúcu sa medzi líniou absolútnej rovnosti a absolútnej nerovnosti. V prípade merania nerovnosti pomocou Giniho koeficientu sa berie do úvahy plocha pod líniou absolútnej rovnosti (plocha B) a celková plocha pod líniou rovnosti (plocha A+B).

¹⁷³ JUREČKA, 2018.

¹⁷⁴ MACÁKOVÁ, 2003.

¹⁷⁵ JUREČKA a JÁNOŠÍKOVÁ, 2005.

Obrázok 5.1 - Vzorová Lorenzová krivka

Zdroj: vlastné spracovanie

5.3 Porovnanie nerovností rozloženia dôchodku pomocou Lorenzovej krivky a ďalších ukazovateľov

Jedným z cieľov diplomovej práce je porovnanie stavu rozloženia starobného dôchodku v jednotlivých krajinách, pričom je explicitne venovaná starobným sólo dôchodkom. Údaje potrebné na zhotovenie Lorenzovej krivky boli vyžiadané pre účely tejto práce zo Sociálnej poisťovne a Českej správy sociálneho zabezpečenia. Porovnávacím obdobím je rok 2017, z dôvodu dostupnosti konečných a exaktných dát, v čase našich žiadostí.

Na zostrojenie Lorenzovej krivky slúži pomocná tabuľka 5.1, v ktorej možno vidieť potrebné informácie o tom, ako sa jednotlivé príjmové skupiny podieľali na celkovom starobnom dôchodku na Slovensku. Počet vyplatených starobných sólo dôchodkov v roku 2017 bol 767 342, z toho vyplýva, že jednotlivé príjmové skupiny tvorí 153 468 dôchodcov. Celkové príjmy jednotlivých skupín boli viac ako 328 miliardy eur¹⁷⁶.

¹⁷⁶ Približne 8 430 miliardy Kč.

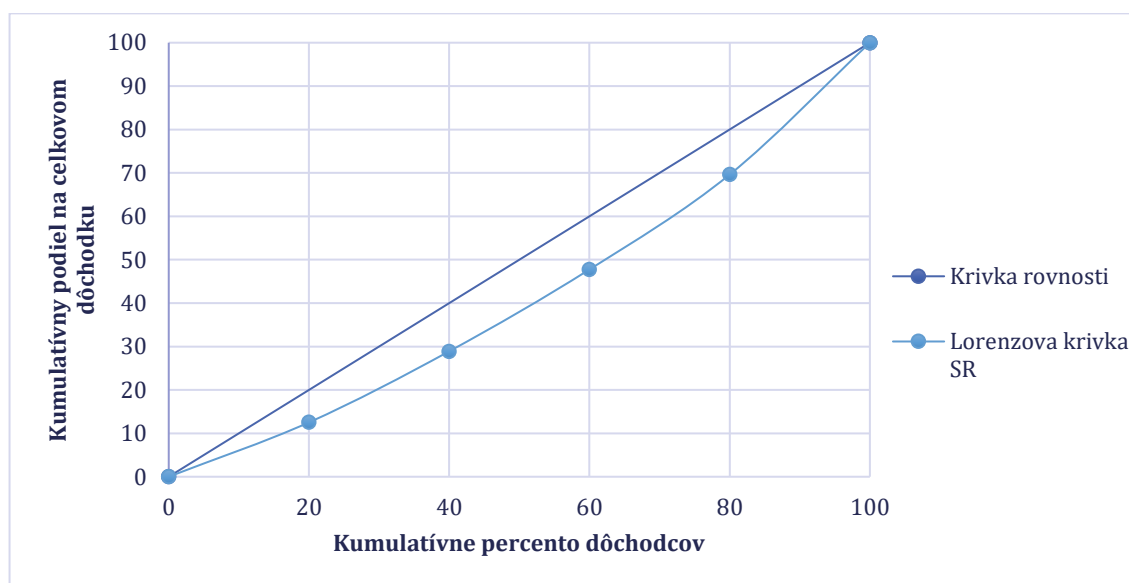
Tabuľka 5.1 - Tabuľka na výpočet Lorenzovej krivky SR (vyplatené sólo starobné dôchodky)

Kumulatívny počet starobných dôchodcov	Podiel na celkovom dôchodku	Kumulatívny podiel na celkovom dôchodku
20%	12,53%	12,53%
40%	16,37%	28,90%
60%	18,85%	47,75%
80%	21,87%	69,62%
100%	30,38%	100,00%

Zdroj: vlastné spracovanie¹⁷⁷

Nasledujúca Lorenzová krivka, ako bolo uvedené vyššie, je zostavená na základe tabuľky 5.1. a zobrazená obrázkom 5.2.

Obrázok 5.2 - Lorenzová krivka pre sólo starobné dôchodky SR

Zdroj: vlastné spracovanie

Výsledná Lorenzová krivka predstavuje líniu medzi krivkou absolútnej rovnosti a absolútnej nerovnosti. V prípade SR je možné povedať, že zostrojená Lorenzová krivka sa viac približuje k línii rovnosti, z čoho vyplýva, že dôchodok v krajine je pomerne rovnomerne

¹⁷⁷ Na základe údajov Sociálnej poisťovne, vid' Príloha 5.

rozložený. Rovnomernosť však bude lepšie vyjadriteľná v samostatnom porovnaní medzi skúmanými krajinami.

Rovnako, ako v prípade Slovenskej republiky, aj v prípade Českej republiky zostrojením Lorenzovej krivky vyjadríme diferencie v rozložení starobných dôchodkov. K jej zostrojeniu opäť pomôže potrebná tabuľka 5.2. Počet vyplatených starobných sólo dôchodkov v ČR bol v roku 2017 vo výške 1 800 233. Výdavky potrebné na vyplatenie týchto dôchodkov vo výške 21 164 miliardy Kč.

Tabuľka 5.2 - Tabuľka na výpočet Lorenzovej krivky ČR (vyplatené sólo starobné dôchodky)

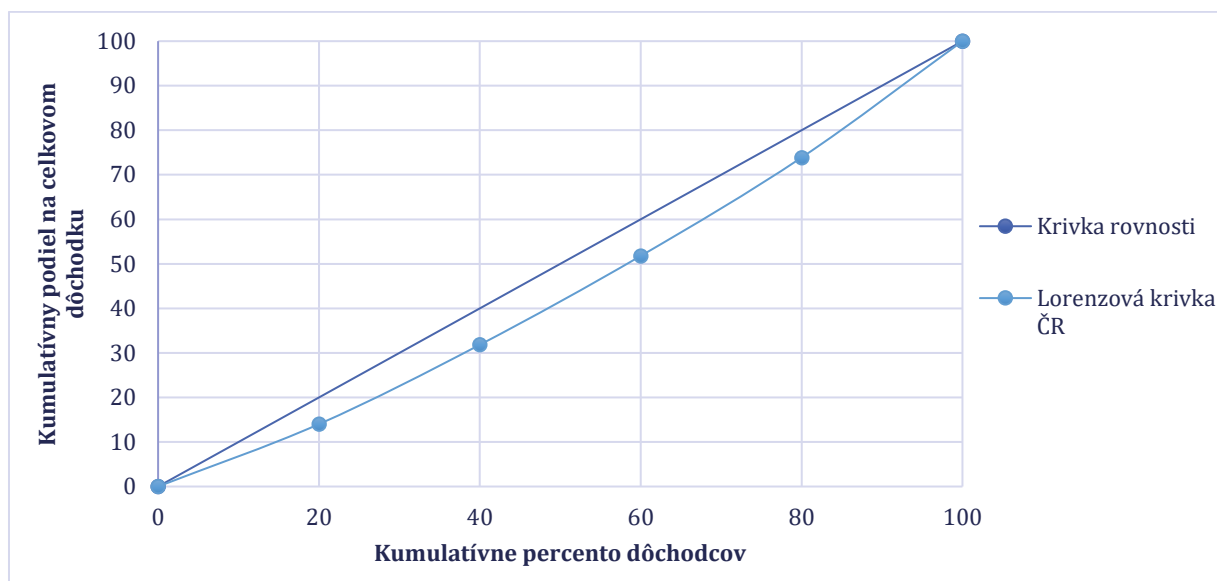
Kumulatívny počet starobných dôchodcov	Podiel na celkovom dôchodku	Kumulatívny podiel na celkovom dôchodku
20%	14%	14,02%
40%	18%	31,84%
60%	20%	51,79%
80%	22%	73,87%
100%	26%	100,00%

Zdroj : vlastné spracovanie¹⁷⁸

Výsledkom tabuľky je zostrojená Lorenzová krivka predstavujúca obrázok 5.3.

¹⁷⁸ Na základe údajov ČSSZ vid' Príloha 6.

Obrázok 5.3 - Lorenzová krivka pre sólo starobné dôchodky ČR

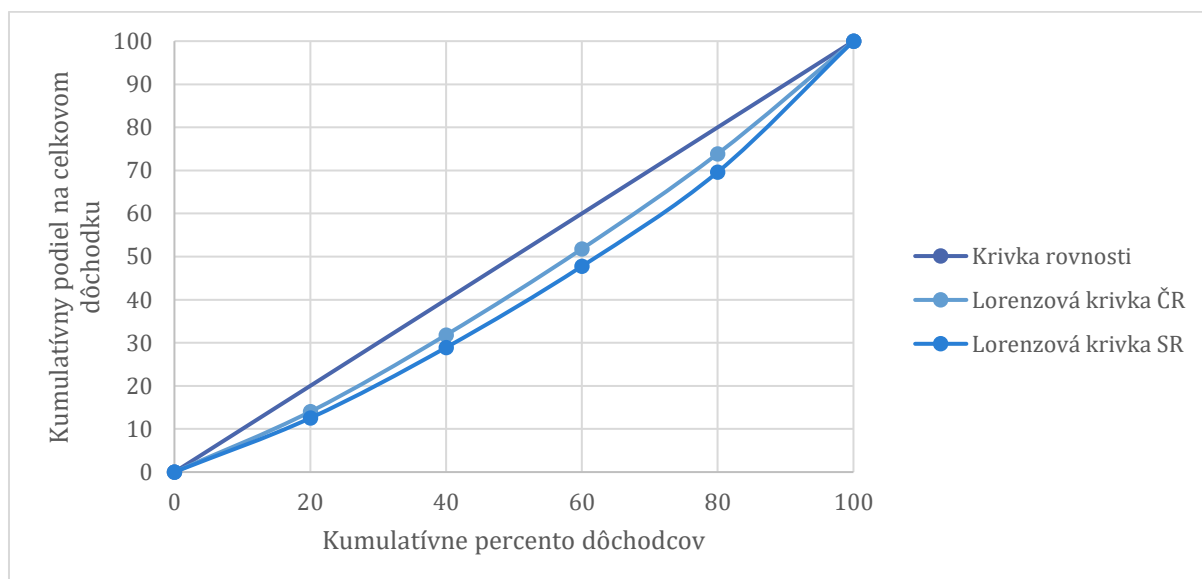

Zdroj: vlastné spracovanie

Lorenzová krivka, ktorá je jednou z metodických východísk skúmania, v tejto práci, vyšla podobne ako v prípade SR pomerne blízko línie absolútnej rovnosti. Jej tvar reflektuje na pomerne rovnomerné rozloženie starobných dôchodkov v krajine.

Pre lepšie porovnanie rozloženia starobných dôchodkov v jednotlivých krajinách sme Lorenzové krivky spojili do jedného grafu (viď obrázok 5.4).

Obrázok 5.4 - Lorenzová krivka pre sólo starobné dôchodky SR aj ČR

Zdroj: vlastné spracovanie

Hneď na prvý pohľad je evidentné, že v prípade ČR je rozloženie starobného sólo dôchodku rovnomernejšie a viac sa približuje krivke absolútnej rovnosti.

Keďže Lorenzova krivka predstavuje grafické vyjadrenie nerovnosti, jej číselným vyjadrením je Giniho koeficient. Duplicitné vyjadrenie nerovnosti, tentokrát pomocou výpočtu tohto koeficientu potvrdzuje, že Česká republika má lepšie rozloženie dôchodku v spoločnosti, ako Slovenská republika. Hodnota Giniho koeficientu v ČR je vo výške 0,1140, čo je hodnota veľmi blízka nule. Z toho vyplýva veľmi rovnomerné rozloženie. V nasledujúcej tabuľke 5.3 však badať, že SR je na tom len o málo horšie. Giniho koeficient tu dosahuje výšku 0,1647, čo je oproti ČR rozdiel 0,0507. Na základe týchto zistení je možné sa domnievať, že úsilím oboch krajín je zaručenie primeranej výšky dôchodku jednotlivcom a tým zaistenie adekvátnej úrovne života.

K exaktnému naplneniu podkapitoly ostáva vymedziť posledný z uvedených spôsobov na určenie miery nerovnosti a to vo forme výpočtu výšky miery nerovnosti ako podielu príjmu najnižšej príjmovej skupiny s najvyššou. Aj posledná metóda potvrdila, že ČR je na tom o niečo málo lepšie v porovnaní so SR. Hodnota miery nerovnosti v prípade ČR je vo výške 0,5364 a v prípade SR 0,4126. Rozdiel medzi danými krajinami je 0,1238.

Tabuľka 5.3 - Miera nerovnosti a Giniho koeficient

	SR	ČR
Giniho koeficient	0,1647	0,1140
Miera nerovnosti	0,4126	0,5364

Zdroj: vlastné spracovanie

5.4 Analýza a komparácia základných diferencií

Slovensko spolu s Českou republikou tvorili dlhé obdobie spoločný štát, po ich rozdelení v roku 1993 sa každá krajina vybrala vlastnou, aj keď nie príliš odlišnou cestou. Ich dôchodkové systémy boli mnohokrát reformované a novelizované dokým získali súčasnú podobu. Cieľom tejto podkapitoly je porovnanie základných disparít daných systémov, ktoré za pomoci prechádzajúcej analýzy budú zhrnuté do jedného celku. Prehľad základných rozdielov možno vidieť v nasledujúcej tabuľke 5.4.

Tabuľka 5.4 - Komparácia dôchodkového poistenia v ČR a na SR

	SR	ČR
Počet pilierov	3	2
Financovanie	priebežné, kapitalizačné	priebežné
Správa systému	Sociálna poisťovňa	Česká správa sociálneho zabezpečenia
Výška odvodov do prvého piliera	18 % (prípadne ak sa účastnil 2. piliera, tak 13,25 %)	28%
Dôchodkový vek pre rok 2019¹⁷⁹	62 rokov a 6 mesiacov	63 rokov a 6 mesiacov
Minimálna doba poistenia	10 - 15 rokov	15 - 35 rokov
Dôchodkový strop	64 rokov	65 rokov

Zdroj: vlastné spracovanie

Obe porovnávané krajiny majú dôchodkový systém postavený na pilierovej koncepcii. Zatiaľ čo prvý pilier je takmer totožný v oboch krajinách, založený na priebežnom systéme financovania, prvú disparitu je možné pozorovať pri počte týchto pilierov. Slovenská republika sa zaradila ku krajinám s trojpilierovým systémom, kým Česká republika napriek snahám o zavedenie a udržanie druhého piliera po jeho krátkej životnosti z dôvodu malého záujmu pokračuje v dvojpilierovom systéme. Slovensko považuje za dôležité podporiť každú snahu o vlastné sporenie a tým sa vyhnúť ohrozeniu z nepriaznivého demografického vývoja. Aktuálne si tak v druhom pilieri sporí takmer jeden a pol milióna účastníkov a tak štát podporuje tento pilier naďalej. Keďže v Českej republike ostali len pri treťom pilieri, snažia sa o jeho zatraktívnenie napríklad pomocou daňových úľav pre účastníkov. Je totiž aj v záujme štátu, aby si na dôchodok sporilo čo najviac ľudí a prostredníctvom tohto piliera zaistili vyvážené zaistenie v starobe, bez odčerpávania časti financií z prvého piliera.

Z hľadiska fungovania systémov je dôležité upozorniť na rozdiel v spravovaní systému dôchodkového poistenia. Na Slovensku má správu poistného zaplateného od jednotlivých poistencov na starosti Sociálna poisťovňa, ktorá ho spravuje nezávisle od vlády a štátneho rozpočtu a výška príjmov sa odvíja od ekonomickej situácie v krajine. Naproti tomu Česká

¹⁷⁹ Keďže vek odchodu do dôchodku žien sa mení v závislosti od počtu vychovaných detí, v tomto prípade zohľadňujeme vek odchodu do dôchodku mužov.

republika má systém v správe vlády a rozpočet pridelený na základe štátneho rozpočtu, čo znamená, že výška dôchodkov sa prakticky odvíja od toho koľko odsúhlasia poslanci.

Komparácia výšky sadzieb, ktoré sa za účastníkov sporenia odvádza, sa zdá byť v kontexte cieľov tejto práce zaujímavejšia. Na Slovensku sa výška sadzby prvého piliera líši na základe účasti v druhom pilieri, zatiaľ čo v Českej republike je jednotná. Sadzba povinného príspevku na dôchodkové poistenie je na Slovensku v prípade starobného poistenia 18 %¹⁸⁰ zatiaľ čo v Českej republike je sadzba 28 %. V prípade Slovenskej republiky je tak sadzba omnoho nižšia, a to aj v prípade účasti na II. pilieri kedy dochádza k odčerpaniu časti poistného, ktoré by inak patrilo do I. piliera. Na prvý pohľad je tak sadzba v Slovenskej republike omnoho nižšia a to aj v prípade účasti na II. pilieri kedy dochádza k odčerpaniu časti poistného, ktoré by inak patrilo k I. pilieru. Treba si však uvedomiť, že v prípade ČR táto sadzba 28 % zahŕňa aj príspevok na invalidný a pozostalecký dôchodok. Aby bola zachovaná objektivnosť, je nutné v prípade SR sčítat jednotlivé sadzby dôchodkového poistenia (spolu s rezervným fondom), čím sadzba v úhrne je vo výške 28,75 %.

Spolu s výškou odvodov, aj dôchodkový vek potrebný na získanie starobného dôchodku v roku 2019 je v ČR vyšší v porovnaní so SR. V ČR pôjdu v roku 2019 do dôchodku medzi prvými občania narodení v roku 1956, ktorí dosiahli vek 63 rokov a 6 mesiacov, a v SR občania narodení v roku 1957 dosiahnutím 62 rokov a 6 mesiacov. V záujme zachovania sociálneho štandardu pre občanov a plnenia politických cieľov došlo v roku 2018 k zastropovaniu dôchodkov v Českej republike na hranici 65 rokov, zatiaľ čo v SR odsúhlasili ústavným zákonom 28. 03. 2019, najvyšší vek odchodu do dôchodku vo výške 64 rokov s prípadným zvýhodnením pre ženy, ktoré vychovávali deti. Oba príklady poukazujú, že aj po zastropovaní dôchodkového veku sú slovenskí starobní dôchodci, oproti českým o rok zvýhodnení. Aký bude mať toto zastropovanie vplyv na ekonomiku v jednotlivých krajinách ukáže čas, avšak viacerí ekonómovia varujú obe krajiny pred demografickou krízou pričom by toto zastropovanie mohlo viesť k vysokému poklesu budúcej výšky dôchodkov a to až o takmer 10 % v roku 2066.¹⁸¹

V prípade potrebnej doby poistenia, ktorá je jasne daná podmienkami určenými vo vybraných zákonoch, je viditeľný veľký rozdiel. V prípade SR je potrebná doba poistenia určená v hranici 15 rokov, prípadne 10 rokov (v období rokov 2004 - 2007) na rozdiel od ČR, kde sa potrebná doba poistenia pohybuje od 25 rokov do 35 rokov dôchodkového poistenia

¹⁸⁰ Resp. 13,25 %, v prípade účastníka starobného dôchodkového sporenia.

¹⁸¹ AKTUALITY, 2019. [online]

a vo výnimkách od 15 rokov, ktoré sú brané ako základné minimum pre dosiahnutie nároku na starobnom dôchodku.

Avšak treba aj upozorniť na to, že doba poistenia je v istom prípade podobná a to vtedy, ak osoba poistená na Slovensku chce žiadať a mať záruku minimálneho dôchodku vtedy je potrebná doba poistenia stanovená na hranici 35 rokov, čo je totožná doba poistenia ako v prípade českého poistenca žiadajúceho o starobný dôchodok po roku 2018.

5.3.1 Vzorový výpočet výšky dôchodku z I. piliera

Výpočet vzorového príkladu je prvkom vďaka ktorému je názornejšie pochopiť súvislosti, ktoré vstupujú do výpočtu dôchodku v danej krajine. Vstupné parametre sú nastavené tak, aby bolo možné na ich základe vypočítať dôchodkový vek a výšku dôchodku pre poistenca na Slovensku a tak aj pre poistenca v Českej republike a výsledné dáta následne porovnať. Osobný vymeriavací základ sa stanovil ako priemer priemerných miezd na Slovensku a v Českej republike za jednotlivé roky dôchodkového poistenia.

Muž je narodený 01. 09. 1955. Podľa opatrenia č. 269/2016 Z. z. má stanovený vek odchodu do dôchodku v 62 rokoch a 76 dňoch, tzn. nárok na starobný dôchodok mu vznikol 16. 11. 2017. Poistený však o priznanie dôchodku nepožiadaval hneď a bol ďalej zamestnaný až konca roka 2018. O priznanie dôchodku požiadaval od 01.01.2019¹⁸². Hodnota priemerného osobného mzdového bodu je v tomto prípade 1,0316. Ku dňu vzniku nároku na dôchodok bol poistený 11 999 dní, čo predstavuje v prepočte na roky 32,8740 rokov dôchodkového poistenia. Aktuálna dôchodková hodnota predstavuje pre rok 2019 výšku 12,6657 €.

1. Výpočet dôchodku ku vzniku nároku na starobný dôchodok, teda k 16. 11. 2017 =
 $1,0316 * 32,8740 * 12,6657 = 429,5352 = 429,50 \text{ €}$ (po zaokrúhlení na 10 eurocentov nahor).
2. K vypočítanej sume dôchodku sa pripočíta zvýšenie za obdobie dôchodkového poistenia po vzniku nároku na dôchodok, kde nový osobný mzdový bod za obdobie od 16. 11. 2017 – 31. 12. 2018 je vo výške 1,3121. Následné zvýšenie je tak vo výške $1,3121 * 12,6657 = 16,6189 \text{ €}$ mesačne. Táto suma sa následne pripočíta k sume dôchodku ku dňu vzniku nároku, teda $429,50 + 16,60 = 446,20 \text{ €}$.

¹⁸² Predĺženú dobu poistenia sme zvolili z dôvodu kompatibility s Českou republikou, kde takému istému poistenému vznikne nárok na starobný dôchodok až 01. 01. 2019.

3. K takto vypočítanej sume sa ešte pripočíta výška percentuálneho zvýšenia, ktoré predstavuje 0,50 % za každých celých 30 dní dôchodkového poistenia navyše, v tomto prípade 6,50 % z 446,20 € teda 29 €, ktoré sa pripočítajú k výške dôchodku $= 446,20 + 29,00 = 475,20$ €.
4. Na záver sa výška dôchodku navýši o percento medziročného rastu spotrebiteľských cien, ktoré pre rok 2019 predstavuje 2,60 % t. j. 12,40 € z mesačnej sumy dôchodku. Výsledná mesačná výška dôchodku k 1. 1. 2019 je **487,50 €**^{183 184}.

Podmienky, aké boli stanovené v predchádzajúcom odstavci, zostali nezmenené aj pre exemplárny výpočet dôchodku pre občana Českej republiky.

Mužovi narodenému 01. 09. 1955 prináleží podľa § 32 zákona o dôchodkovém pojištění, vek odchodu do dôchodku na 63 rokov a 4 mesiace, z toho vyplýva, že vznik nároku na dôchodok je 1. 1. 2019. Poistený podal žiadosť o priznanie dôchodku, hneď ku dňu vzniku nároku. Osobným vymeriavacím základom za obdobie 1986 – 2018 je suma vo výške 32 462 Kč, potrebnú dobu poistenia dosiahol v rozsahu 35 rokov, čo predstavuje 12 053 dní.

1. Výpočet osobného vymeriavacieho základu sa stanoví na základe redukčných hraníc z čiastky do výšky prvej redukčnej hranice t. j. 14 388 Kč sa započíta 100 % a z rozdielu medzi 32 462 Kč a 14 388 Kč sa započíta iba 26 % $\rightarrow 18\,074 * 26\% = 4\,700$ Kč (po zaokrúhlení na celé koruny nahor).
2. Osobný vymeriavací základ je teda $19\,088$ Kč $= (14\,388 + 4\,700)$.
3. Percentná výmera sa stanovuje ako dĺžka doby poistenia a koeficient 1,5 %, čo znamená v našom prípade 52,5 % $(35 * 1,5\%) \rightarrow$ percentná výmera je $10\,222$ Kč $(19\,088 \text{ Kč} * 52,5 \%)$.
4. Mesačný dôchodok priznaný k 01. 01. 2019 je vo výške **13 292 Kč**¹⁸⁵ (základná výmera vo výške 3 270 Kč + percentná výmera vo výške 10 222 Kč).

Výška starobných dôchodkov v nami stanovených podmienkach je takmer totožná. Slovenský starobný dôchodca dostane od štátu dôchodok vo výške 487,50 €, čo v prepočte

¹⁸³ Približne 12 529 Kč.

¹⁸⁴ Vstupné údaje spolu s pomocným výpočtom vid' Príloha 3.

¹⁸⁵ Vstupné údaje spolu s pomocným výpočtom vid' Príloha 4.

na české koruny predstavuje sumu približne 12 529 Kč. V prípade českého starobného dôchodcu vyšla suma priznaná k 01. 01. 2019 vo výške 13 292 Kč. Rozdiel vo výške 763 Kč je pomerne vysoký vzhľadom k tomu, že v príklade odchádzal slovenský dôchodca do penzie neskôr. Zároveň sa jedná o rozdiel na mesačnej báze, ktorý predstavuje viac ako 6% rozdiel. Dôležitejším rozdielom sa však javí fakt, ktorý bol opísaný vyššie, že potrebná doba poistenia je v prípade českého poistenca vyššia, ako v prípade SR.

5.3.2 Komparácia základných štatistických údajov

Na základe výpočtu vzorového príkladu poisteného v predchádzajúcej kapitole je možné badať a evidovať záver, že výška dôchodku sa líši o niečo málo cez 6 % v prípade jednotlivých poistencov Českej republiky a Slovenskej republiky. Tento rozdiel vo výške dôchodku možno badať aj v hodnotách vydaných štatistickými úradmi oboch krajín, ktoré za minulý rok, teda za rok 2018, zverejnili výšku priemerného dôchodku (viď tabuľka 5.5). Rozdiel v priemernej výške je niečo cez 1 000 Kč. Rozdiel je oveľa nižší ako v prípade priemerných miezd, kde českí zamestnanci zarábajú v priemere o 8 000 Kč viac oproti Slovákom. Príčiny malých rozdielov v porovnaní výšky dôchodku a veľkých rozdielov, čo sa týka vzťahu k priemernej mzde môžu byť viaceré. Jednou z nich môže byť fakt, že výška dôchodku sa odvíja od príjmov dosiahnutých počas celého života a koeficientu solidarity. Vo všeobecnosti môžeme povedať, že v prípade ČR dochádza pri vyšších príjmoch k nižšej miere náhrady, hlavne v prípade vyšších príjmových skupín, čo predstavuje vyššiu mieru solidarity v porovnaní so Slovenskom. Miera zásluhovosti a solidarity sa prejavuje aj v prípade minimálnych dôchodkov, ktoré v jednotlivých krajinách fungujú ako garancia istej výšky príjmu v starobe. V prípade porovnania týchto hodnôt prichádzame k záveru, že v prípade Slovenska je výška minimálneho dôchodku na prvý pohľad takmer dvojnásobná oproti Českej republike. Slovenská republika na zaistenie penzistov v prípade nízkych celoživotných príjmov zriadila samostatný inštitút, ktorým sa snaží vykryť príjmy v starobe len z jedného príjmu a to príjmu od Sociálnej poisťovne bez nutnosti podania žiadosti o príjem v hmotnej núdzi. Avšak táto záruka sa netýka všetkých poistencov, ako už bolo uvedené v tretej kapitole. Vyplatené starobné dôchodky môžu byť aj nižšie a to v prípade nesplnenia zákonom určených podmienok. V ČR takýto samostatný inštitút neexistuje ale v prípade, že by rovnaké podmienky aké sú stanovené slovenskými zákonmi splnil český občan jeho minimálna výška dôchodku by bola na vyššej úrovni ako je výška 4 040 Kč.

Tabuľka 5.5 - Komparácia základných štatistických údajov

	SR	ČR
Minimálny dôchodok pre rok 2019	278,9 € (7 168 Kč) (pre rok 2018 = 271,30 € (6 972 Kč))	4 040 Kč (pre rok 2018 = 3 470 Kč)
Priemerný starobný dôchodok v roku 2018	444, 26 € (11 417 Kč)	12 418 Kč
Počet vyplatených starobných dôchodkov za rok 2018	1 069 255	3 506 002
Minimálna mzda pre rok 2019	520 € (13 364 Kč) (pre rok 2018 = 480 € (12 336 Kč))	13 350 Kč (pre rok 2018 = 12 200 Kč)
Priemerná mzda za rok 2018	1 013 € (26 034 Kč)	33 840 Kč
Počet pracujúcich pripadajúcich na jedného starobného dôchodcu	2,40	2,22

Zdroj: vlastné spracovanie

Už spomenutým zaujímavým faktom v prípade SR a ČR ostáva pomer priemernej mzdy k priemerným starobným dôchodkom. Výška priemerných sólo dôchodkov je pomerne rovnaká na rozdiel od výšok priemerných miezd v jednotlivých hospodárstvach. Na základe týchto skutočností sme si zostrojili tabuľky 5.6 a 5.7, ktoré vyjadrujú podiel priemernej výšky sólo dôchodku na priemerných mzdách v jednotlivých krajinách.

Tabuľka 5.6 - Vzťah priemernej výšky vyplácaného starobného sólo dôchodku a priemernej mesačnej mzdy v SR (v €)

Rok	Priemerná výška starobného sólo dôchodku	Priemerná mesačná mzda v hospodárstve SR brutto	Podiel priem. výšky starobných dôchodkov k priemernej mzde
2014	400,18	858,00	46,64 %
2015	411,06	883,00	46,55 %
2016	417,46	912,00	45,77 %
2017	428,31	954,00	44,90 %
2018	444,26	1 013,00	43,86 %

Zdroj: vlastné spracovanie¹⁸⁶

¹⁸⁶ Na základe údajov Sociálnej poisťovne.

Tabuľka 5.7 - Vzťah priemernej výšky vyplácaného starobného dôchodku a priemernej mesačnej mzdy v ČR (v Kč)

Rok	Priemerná výška starobného sólo dôchodku	Priemerná mesačná mzda v hospodárstve SR brutto	Podiel priem. výšky starobného dôchodku k priemernej mzde
2014	11 075,00	25 686,00	43,12 %
2015	11 348,00	26 467,00	42,88 %
2016	11 460,00	27 589,00	41,54 %
2017	11 850,00	29 504,00	40,16 %
2018	12 418,00	33 840,00	36,70 %

Zdroj: vlastné spracovanie¹⁸⁷

Ako je možné vidieť v prípade SR starobné dôchodky dosahujú väčší podiel na priemernej mzde, ako v prípade ČR. Jedným z dôvodov môže byť aj fakt, že v prípade SR sú priemerné mzdy nižšie, ako v prípade ČR a výšky priemerných dôchodkov sú na podobnej úrovni. V oboch krajinách však je možné pozorovať klesajúcu tendenciu za posledných päť rokov, čo znamená, že priemerné mzdy rastú rýchlejšie, ako priemerné sólo dôchodky, ktoré v roku 2018 tvorili na Slovensku necelých 44 % priemernej mzdy a v prípade ČR len necelých 37 %. V prípade, že vývoj výšky starobných dôchodkov v pomere ku priemernej mzde bude pokračovať týmto trendom môže to viesť k ohrozeniu primeranej životnej úrovne dôchodcov. Takáto situácia by teda mala motivovať mladých ľudí ešte viac k tomu, aby sa nespoliehali na jediný príjem v starobe a to príjem z prvého piliera, ktorého udržateľnosť do budúcnosti nie je jednoznačná.

5.4 Čiastkové zhrnutie

Vyššie odvody, vyšší vek pre odchod do dôchodku, absencia druhého piliera, a z nej plynúce neodčerpávanie príjmov z prvého piliera, a nakoniec existencia maximálnej výšky dôchodku. Aj tieto faktory sú významnými diferenciami, ktoré zohrávajú úlohu pri výpočte starobného dôchodku v prospech výšky dôchodkov pre občanov Českej republiky. Reflektujú to aj exemplárne výpočty toho istého poistenca, ktorý poberal priemer priemerných miezd v jednotlivých krajinách počas rovnakého obdobia. Výsledkom je o približne 6 % vyšší dôchodok pre poistenca v Českej republike aj napriek tomu, že z dôvodu zabezpečenia rovnakej doby poistenia v príklade, mal slovenský poistenec predĺženú dobu poistenia, nad rámec zákona

¹⁸⁷ Na základe údajov ČZZZ.

o jeden rok. Pre výpočet dôchodku českého poistenca bol použitý aj prehľadný súbor programu Excel, so vzorcami pre výpočet starobného dôchodku v Českej republike. Stránky Sociálnej poisťovne na Slovensku disponovali len jednoduchou kalkulačkou na výpočet výšky starobného dôchodku, ktorej použiteľnosť sa javí byť jednoduchšia, no pre vzorový príklad nebola dostačujúca, nakoľko neumožňovala výpočet výšky dôchodku pre poistenca, ktorý odišiel do penzie rok po dosiahnutí dôchodkového veku.

Posledná kapitola mala za cieľ porovnať dôchodky aj z hľadiska disparity rozloženia. Všetky tri spôsoby, zadefinované v jej úvode - Giniho koeficient, Lorenzova krivka a miera nerovnosti, demonštrovali veľmi rovnomerné rozdelenie dôchodkov v porovnávaných krajinách. Zistenia poukázali na rovnomernejšie rozdelenie dôchodkov v Českej republike. Je veľmi pravdepodobné, že toto rovnomernejšie rozloženie je zapríčinené zavedením redukčných hraníc v roku 2008, prostredníctvom ktorých tak nepriamo vznikol inštitút maximálneho dôchodku. Jeho výška je však individuálna a závisí od počtu odpracovaných rokov. V Slovenskej republike takýto priamy mechanizmus v súčasnosti neexistuje. Hoci bol v minulosti často diskutovaným, nepredpokladá sa, že by malo dôjsť k jeho zavedeniu v tomto roku. Jediným mechanizmom, ktorý zasahuje do maximálnej výšky dôchodku na Slovensku tak ostáva osobný mzdový bod.

V kontexte rovnomernejšieho rozloženia českých dôchodkov a výsledného vyššieho dôchodku, bola analýza podrobená aj priemerná mzda v pomere k výške dôchodku skúmaných krajín. Tento pomer vyšiel priaznivejšie pre Slovenskú republiku, pod čo sa zrejme podpísal solidárnejší charakter dôchodkového systému ČR. Obe krajiny však zaznamenali klesajúcu tendenciu, z čoho do budúcnosti vyplýva pokles životnej úrovne dôchodcov, poberajúcich starobný dôchodok len z prvého piliera.

K poklesu životnej úrovne pre dôchodcov zapojených len do prvého piliera zrejme dôjde aj z dôvodu zavedenia tzv. dôchodkového stropu a s tým spojeným nepriaznivým demografickým vývojom. Ak nedôjde ku komplexnej systémovej zmene, predpokladá sa, že tieto udalosti spôsobia výpadky v systéme financovania dôchodkov, ktoré ovplyvnia zamestnancov vyššími odvodmi a dôchodcov poklesom dôchodkov. Tento pokles by o to viac pocítili ženy - matky, ktoré majú z dôvodu materskej dovolenky výpadok v odpracovaných rokoch a odvedených financiách na dôchodkové poistenie.

Aj z tohto dôvodu je za dôležité nespoliehať sa len na štát a myslieť na zabezpečenie sa v dôchodku napríklad prostredníctvom tretieho piliera.

6 Záver

Komparácia dôchodkového zabezpečenia v Slovenskej republike a Českej republike je komplexná téma, ktorej dôsledné pokrytie na priestore diplomovej práce nepostačuje. Aj z tohto dôvodu si práca kládla za primárny cieľ porovnať systémy starobných dôchodkov s orientáciou na disparity v rozložení dôchodkov.

Úvodné zadefinovanie základných pojmov, ako bazálnej časti akejkoľvek odbornej publikácie, plynule premostilo k historickému exkurzu. Vďaka tomuto prehľadu je možné exaktne pochopiť súvislosti a kontext, ktoré formovali stav súčasných systémov dôchodkového zabezpečenia v porovnávaných krajinách. Už počiatočné definície slov sociálny, či dôchodok a vymedzenie v kontexte termínov, ako sociálne poistenie, či starobný dôchodok, uviedli na pravú mieru laicky deformované významy týchto slov. Spolu s charakterizovaním ďalších termínov, napr. osobných vymeriavacích základov, alebo redukčných hraníc pripravili odborné zázemie k ďalším častiam práce - primárne však k výpočtom a analýze.

Genéza dôchodkového zabezpečenia zas ponúkla prierez vývojom systémov starobných dôchodkov od ich prvopočiatkov - so vznikom spoločnosti, a základov sociálneho poistenia v Chamurappiho zákoníku, cez novovekú Bismarckovu reformu a zavedenie obligatórneho poistenia grófom Taafem, ktoré viedli k základom novodobého sociálneho poistenia, až po transformačné etapy po zmene režimu v Českej republike a Slovenskej republike a s nimi spojenému zavedeniu pilierovej koncepcie v týchto krajinách. V rámci dejinných udalostí možno pozorovať súvislosti, ktoré viedli v oboch krajinách k systémom starobných dôchodkov založených na tzv. základných princípoch sociálnej spravodlivosti a solidarity a princípoch subsidiarity a participácie.

Jednotlivé fungovanie týchto systémov bolo následne explicitne dodefinované v dvoch kapitolách. Každá venovaná jednej z porovnávaných krajín, pričom bol kladený dôraz na jednotlivé legislatívne rámce vymedzujúce tieto systémy, delenie, opis ich pilierov a konvencie, ktoré vstupujú do výpočtu samotného starobného dôchodku. Nezabudlo sa pritom ani na charakteristiku spoločností, ktoré spravujú finančné prostriedky v jednotlivých pilieroch a ich legislatívne zaradenie. Už v tejto časti práce bolo možné pozorovať niektoré zo základných diferencií, ktoré boli neskôr komplexnejšie vymedzené v praktickej časti.

Posledná, praktická kapitola, pozostávala zo samotného teoretického porovnania týchto systémov, ktoré bolo následne reflektované na exemplárnom unifikovanom výpočte starobného dôchodku pre obe krajiny a na porovnaní miery nerovnosti a priemerných výšok dôchodkov

vybraného obdobia na Slovensku a v Českej republike. Metodologickým východiskom v tejto časti bolo kvantitatívne vymedzenie vybraných štatistických ukazovateľov a ich konfrontovanie s ďalšími diferenciami zistenými na základe analýzy empirických dát.

Na základe týchto zistení nie je možné jednoznačne určiť, ktorá z krajín má lepšie nastavený systém starobných dôchodkov. V konečnom dôsledku takéto hodnotenie v tak dynamickom systéme prakticky nie je ani možné. Na mieste je však pomenovať diferencie, ktoré pozitívne, alebo negatívne vplyvajú na občanov a ekonomiky daných krajín.

Z prvu prekvapujúcim zistením bola výška starobného dôchodku v prospech občanov Českej republiky vo vzorovom príklade a rovnomernejšie rozloženie starobných dôchodkov aj napriek absencii druhého piliera. K tomuto zisteniu však zjavne prispeli vyššie odvody, vyšší dôchodkový vek, či vyššia miera solidarity zabezpečená inštitútom maximálnej výšky starobného dôchodku zakotvenou v mechanizme redukčných hraníc. V kontraste s týmto zistením bol podiel priemernej výšky starobného dôchodku k priemernej mzde, na základe ktorého sa javí ako zdravší slovenský dôchodkový systém s vyšším percentuálnym podielom. Na túto hodnotu zrejme vplyva už vyššie spomenutý solidárnejší charakter českého dôchodkového systému. Obe krajiny však zaznamenali za posledných 5 rokov klesajúci trend, čo ohrozuje ekonomickú sebestačnosť dôchodcov v budúcnosti. Túto medzeru ešte viac prehĺbuje zavedenie tzv. dôchodkového stropu pre odchod do dôchodku v oboch krajinách. Dlhodobu nepriaznivý demografický vývoj je v spojení s týmto opatrením rizikom pre budúcich dôchodcov. Z tohto dôvodu sa javí ako nutnosť spolupodieľať sa na dôchodkovom sporení, či už prostredníctvom druhého, alebo tretieho piliera, alebo inou investičnou či sporiacou aktivitou.

Už viac ako 25 rokov samostatnosti týchto historicky spätých krajín spôsobilo diametrálne odlišnosti v prístupe k starobným dôchodkom. Trojpilierový systém, ktorý v Českej republike s druhým pilierom neuspel, je na Slovensku s aktuálne viac ako 1,4 milióna účastníkmi úspešný. Ročný rozdiel v zastropovanom veku odchodu do dôchodku pôsobí populisticky priaznivejšie pre občanov na Slovensku, no môže mať negatívnejšie dôsledky na výšku budúcich dôchodkov a v neposlednom rade absencia výšky maximálneho dôchodku a s tým spojená menšia miera solidarity s nerovnomernejším rozložením dôchodkov vytvárajú v tomto smere slovenskej legislatívy priestor na inšpiráciu.

Ekonomická situácia krajín v nasledujúcich rokoch a blížiac sa voľby (voľby do Európskeho parlamentu, či parlamentné voľby na Slovensku) však ešte ukážu, akým

smerom sa budú vyvíjať koncepcie jednotlivých krajín a ako adekvátne budú schopné reagovať na riziká súčasného demografického trendu.

Zoznam použitej literatúry

Zoznam publikácií

DENIS, C., T. HEMMELGARN and B. SLOAN, eds. *Taxation Trends in the European Union*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014. ISBN 978-92-79-35672-8

FIALOVÁ, Helena a FIALA, Jan. *Ekonomický slovník s odborným výkladem česky a anglicky*. Praha: A plus, 2006. ISBN 80-902514-8-X

GEJDOŠOVÁ, Zuzana. *Sociálne zabezpečenie v systéme verejnej správy na Slovensku*. Ružomberok: VERBUM, 2012. ISBN 978-80-8084-894-1

GOLDMANN, Radoslav. *Vybrané kapitoly ze sociálních disciplín*. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1454-6

GRENČÍKOVÁ, A., ŠPANKOVÁ, J. a HABÁNIK, J. *Sociálna politika a sociálna práca*. Trenčín: Trenčianska univerzita, 2002. 149 s. ISBN 80-8814-57-4

JUREČKA, Václav a Ivana JÁNOŠÍKOVÁ. *Mikroekonomie: učební text pro bakalářské studium*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2005. ISBN 80-248-0910-9

JUREČKA, Václav. *Mikroekonomie*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2018. ISBN 978-80-271-0146-7

KAČALA, J. a kol. *Krátký slovník slovenského jazyka*. 4. vyd. Bratislava: Veda, 2003. ISBN 80-224-0750-X

KOLDINSKÁ, Kristina a TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2018. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-692-0

KOLDINSKÁ, Kristina. *Sociální právo*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-474-2

KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-276-

MACÁKOVÁ, Libuše. *Mikroekonomie: základní kurs*. 8. vyd. Slaný: Melandrium, 2003. ISBN 80-86175-38-3

MATLÁK, Ján. *Právo sociálneho zabezpečenia*. Bratislava: Právnická fakulta, 2004. ISBN 80-7160-190-X

MATLÁK, Ján. *Právo sociálneho zabezpečenia*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-212-7

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Slovník sociálního zabezpečení 2015*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015. ISBN 978-80-7421-114-0

NEČADOVÁ, Věra. *Sociální politika – Systém sociálního zabezpečení*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2015. ISBN 978-80-88064-08-4

POLONSKÝ, Dušan a PLACHÁ, Jana. *Sociálne poistenie v systéme sociálneho zabezpečenia na Slovensku od roku 1990 po súčasnosť*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Fakulta sociálnych vied, 2017. ISBN 978-80-8105-876-9

POTERAJ, Jarosław. *Pension systems in 27 EU countries*. Vilnius: Association of Polish Scientists of Lithuania, 2008. ISBN 978-9955-888-13-0.

RIEVAJOVÁ, Eva. *Sociálne zabezpečenie*. Bratislava: Sprint, 2006. ISBN 80-89085-62-8

TOMEŠ, Igor. *Právo sociálního zabezpečení*. 2. vyd. Praha: Všehrad, 1998. ISBN 80-85305-39-9

TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-856-8

VANČUROVÁ, Alena a LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňový systém ČR 2018*. 14 vyd. Praha: 1. VOX, 2018. ISBN 978-80-87480-63-2

ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady k 1. 1. 2018*. 8. vyd. Olomouc: ANAG, 2018. ISBN 978-80-7554-127-7

Právne normy

Sdělení č.117/1996 Sb. Ministerstva zahraničních věcí [online]. [cit. 2019-1-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1996-117>

Vyhláška č. 355 zo dňa 17. decembra 2007 [online]. [cit. 2019-1-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2007-355>

Zákon č. 221 zo dňa 9. októbra 1924 o o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci., invalidity a stáří [online]. [cit. 2019-1-18]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgi2f6mrsgewtcna>

Zákon č. 99 zo dňa 15. apríla 1948 o národním pojištění [online]. [cit. 2019-1-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-99>

Zákon č. 55 zo dňa 30. novembra 1956 o sociálním zabezpečení [online]. [cit. 2019-1-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-55>

Zákon č. 101 zo dňa 4. júna 1964 o sociálnom zabezpečení [online]. [cit. 2019-1-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-101>

Zákon č. 103 zo dňa 4. júna 1964 o sociálnom zabezpečení [online]. [cit. 2019-1-20]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/30510/1/2>

Zákon č. 121 zo dňa 12. novembra 1975 o sociálnom zabezpečení [online]. [cit. 2019-1-14]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/33060/1/2>

Zákon č. 100 zo dňa 16. júna 1988 o sociálnom zabezpečení [online]. [cit. 2019-1-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-100>

Zákon č. 589 zo dňa 20. novembra 1992 o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti [online]. [cit. 2019-1-4]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-589>

Zákon č. 43 zo dňa 16. februára 1994 o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením [online]. [cit. 2019-1-5]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-42>

Zákon č. 117 zo dňa 26. mája 1995 o státní sociální podpoře [online]. [cit. 2019-1-23].
Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>

Zákon č. 155 zo dňa 30. júna 1995 o důchodovém pojištění [online]. [cit. 2019-1-22].
Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>

Zákon č. 461 zo dňa 30. októbra 2003 o sociálnom poistení [online]. [cit. 2019-2-18].
Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2003-461>

Zákon č. 43 zo dňa 20. januára 2004 o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení
niektorých zákonov [online]. [cit. 2019-2-18]. Dostupné z:
<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-43>

Zákon č. 650 zo dňa 26. októbra 2004 o doplnkovom dôchodkovom sporení a o zmene a
doplnení niektorých zákonov [online]. [cit. 2019-2-22]. Dostupné z:
<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-650>

Zákon č. 355 zo dňa 21. júna 2007 o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene
a doplnení niektorých zákonov [online]. [cit. 2019-2-23]. Dostupné z:
<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2007-355>

Zákon č. 427 zo dňa 6. novembra 2011 o doplňkovém penzijním spoření [online]. [cit. 2019-
1-5]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-427>

Zoznam elektronických zdrojov

ADSS. *Druhý pilier*. [online]. Asociácia dôchodkových správcovských spoločností [cit. 2019-
3-4]. Dostupné z: <https://www.adss.sk/druhy-pilier>

AKTUALITY.SK. *Dôchodkový vek sa zastropuje na 64 rokov. Ekonomovia to nevidia
ružovo*. In: Aktuality.sk [online]. 2019, [cit. 2019-4-1]. Dostupné z:
https://www.aktuality.sk/clanok/679758/dochodkovy-vek-sa-zastropuje-na-64-rokov-ekonomovia-to-nevidia-ruzovo/?fbclid=IwAR3oz1gZI_Nyugs3d6ZfSs2l5QDPI-LRMSX1wpkLH8pJLbRtc3SVOIO5EHo

ASOCIACE PENZIJNÍCH SPOLEČNOSTÍ ČR. *Čtvrtletní výsledky - 2018*. [online].
Asociace penzijních společností ČR [cit. 2019-2-20]. Dostupné z:
<https://www.apfcr.cz/ctvrtletni-vysledky-2018/>

AUSTRALIAN AND NEW ZEALAND INSTITUTE OF INSURANCE AND FINANCE.
The history of insurance. Know Risk. [online]. ANZIIIF [cit. 2018-12-10]. Dostupné z:
<https://knowrisk.com.au/insight/articles/the-history-of-insurance>

ČERNEGOVÁ, Anna. *Odvody SZČO (živnostníků) do Sociální a zdravotní poistovny od 1.1.2019*. In: Podnikajte.sk [online]. 2018, [cit. 2019-2-20]. Dostupné z:
<https://www.podnikajte.sk/socialne-a-zdravotne-odvody/odvody-szco-zivnostnikov-1-1-2019>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Kalkulačka pro orientační výpočet starobního důchodu*. [online]. Česká správa sociálního zabezpečení [cit. 2019-1-6]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/duchodova-kalkulacka/kalkulacka-pro-orientacni-vypocet-starobniho-duchodu.htm>

DLOUHÁ, Petra. *Penzijní připojištění: když s ním chcete předčasně praštit nebo na něj nemáte*. In: Peníze.cz [online]. 2017, [cit. 2019-1-11]. Dostupné z:
<https://www.penize.cz/penzijni-pripojisti/328126-penzijni-pripojisti-kdyz-s-nim-chcete-predcasne-prasit-nebo-na-nej-nemate>

EURÓPSKA ÚNIA. *Otvorená metóda koordinácie*. EUR-Lex. [online]. Európska Únia [cit. 2018-12-19]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/open_method_coordination.html?locale=sk

FINANCE. *Sociální pojištění OSVČ - základ a sazby pojistného*. In: Finance.cz [online]. 2019, [cit. 2019-1-6]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-z-prijmu/socialni-pojisteni-osvc/zaklad-a-sazby/>

FINANCE.CZ. *5 výhody a nevýhod předdůchodu*. In: Finance.cz [online]. 2018, [cit. 2019-1-12]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/zpravy/finance/377463-pet-vyhod-a-nevyhod-predduchodu/>

FINANCE.CZ. *Co vstupuje do výpočtu důchodu*. In: Finance.cz [online]. 2019, [cit. 2019-1-20]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/duchody-a-davky/vse-o-duchodech/starobni-duchody/co-vstupuje-do-vypoctu-duchodu/>

GOLA, Petr. *Jak vysoký bude maximální důchod v roce 2019?*. In: Investujeme.cz [online]. 2018, [cit. 2019-1-8]. Dostupné z: <https://www.investujeme.cz/clanky/jak-vysoky-bude-maximalni-duchod-v-roce-2019/>

GOLA, Petr. *Výpočet důchodu v roce 2019?*. In: Finance.cz [online]. 2018, [cit. 2019-1-9]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/514823-vyse-duchodu/>

HOMOLA, Miroslav. *Od januára 2019 sa budú mierne zvyšovať dôchodky*. In: Financie.sk [online]. 2018, [cit. 2019-3-1]. Dostupné z: <https://www.finance.sk/182585-ako-sa-zvysia-dochodky-v-roku-2019/>

IDNES.CZ. *Končí II. důchodový pilíř, lidé naspořili tři miliardy. Co s penězi bude?*. In: iDNES.cz [online]. 2015, [cit. 2019-1-6]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/druhy-pilir-penzijniho-sporeni-se-zacne-likvidovat-co-bude-s-penezi.A151125_171525_ekonomika_jvl

INVESTUJEME.SK. *OECD radí do důchodkového systému nezasahovat*. In: Investujeme.sk [online]. 2019, [cit. 2019-2-22]. Dostupné z: <https://www.investujeme.sk/kratke-spravy/oecd-radi-do-dochodkoveho-systemu-nezasahovat/>

JAKEŠOVÁ, Stanislava a URBÁNKOVÁ, Simona. *Důchodové pojištění: Důchodový věk a jeho změny*. In: Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-12-21]. Dostupné z: https://www.cssz.cz/NR/ronlyres/F53DE31A-0105-4C7E-BE81-00267111B47F/19845/np_1_2018_9_14.pdf

JURÍK, Jozef. *Sociálne zabezpečenie v kocke*. Inštitút pre paradigmatické reformy [online]. 2017. [cit. 2019-2-22]. Dostupné z: <https://ippr.sk/s/207-socialne-zabezpecenie-v-kocke>

KURZY-ONLINE.SK. *Čo je rezervný fond solidarity*. In: Kurzy-online.sk [online]. 2019, [cit. 2019-2-20]. Dostupné z: <https://www.kurzy-online.sk/poistenie/rezervny-fond-solidarity/>

MAŘÍK, Karel. *Valorizace důchodů 2020 – kalkulačka*. In: Naseduchody.cz [online]. 2019, [cit. 2019-1-10]. Dostupné z: <https://www.naseduchody.cz/valorizace-duchodu.html>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *II. pilíř - Důchodové spoření (ukončení)*. [online]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 2019-1-4]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/ii-pilir-duchodove-sporeni>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Český důchodový systém*. [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky [cit 2019-2-27].

Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Ministryně Maláčová: Od ledna 2019 dojde k největšímu navýšení důchodů v historii, průměrný starobní důchod přesáhne 13200 korun*. [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky [cit 2019-2-2]. Dostupné z: [https://www.mpsv.cz/files/clanky/34278/TZ_-](https://www.mpsv.cz/files/clanky/34278/TZ_-MPSV_zverejnuje_definitivni_udaje_o_vysi_valorizace_duchodu_v_lednu_....pdf)

[MPSV_zverejnuje_definitivni_udaje_o_vysi_valorizace_duchodu_v_lednu_....pdf](https://www.mpsv.cz/files/clanky/34278/TZ_-MPSV_zverejnuje_definitivni_udaje_o_vysi_valorizace_duchodu_v_lednu_....pdf)

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNÝCH VECÍ a RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

I. pilier - dôchodkové poistenie [online]. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky [cit. 2019-2-10]. Dostupné z:

<https://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/dochodkovy-system/i-pilier-dochodkove-poistenie/>

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNÝCH VECÍ a RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

II. pilier - starobné dôchodkové sporenie. [online]. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky [cit. 2019-3-4]. Dostupné z:

<https://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/dochodkovy-system/ii-pilier-starobne-dochodkove-sporenie/>

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNÝCH VECÍ a RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

II. pilier v číslach. [online]. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky [cit. 2019-3-5]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/dochodkovy-system/ii-pilier-starobne-dochodkove-sporenie/zhodnotenie-majetku/>

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNÝCH VECÍ a RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

III. pilier - doplnkové dôchodkové sporenia. [online]. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky [cit. 2019-3-7]. Dostupné z:

<https://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/dochodkovy-system/iii-pilier-doplňkove-dochodkove-sporenie/>

ONUFER, Marcel. *Výhody a nevýhody 3. piliera*. In: [Financievpohode.sk](http://financievpohode.sk) [online]. 2017, [cit. 2019-2-22]. Dostupné z: <https://financievpohode.sk/vyhody-a-nevyhody-3-piliera/>

PENIAZE.PRAVDA.SK. *Rozhodnutie o valorizácii dôchodkov dostali majitelia e-schránok len elektronicky*. In: Peniaze.pravda.sk [online]. 2019, [cit. 2019-2-20]. Dostupné z: <https://peniaze.pravda.sk/dochodok/clanok/501454-rozhodnutia-o-valorizacii-dochodkov-dostali-majitelia-e-schranok-len-elektronicky/>

PRÍSPEVKY.CZ. *Príspevek na penzijní připojištění pro rok 2019: až 230,- Kč měsíčně*. In: Prispevky.cz [online]. 2019, [cit. 2019-1-10]. Dostupné z: <https://www.prispevky.cz/ostatni/penzijni-pripojisti>

SOCIÁLNA POISŤOVŇA. *Dôchodkový vek v rokoch 2019 - 2023*. [online]. Sociálna poisťovňa SR [cit. 2019-2-23]. Dostupné z: <https://www.socpoist.sk/dochodkovy-vek-v-rokoch-2019---2023/66981s>

SOCIÁLNA POISŤOVŇA. *Dôchodok z II. piliera*. [online]. Sociálna poisťovňa SR [cit. 2019-3-4]. Dostupné z: <https://www.socpoist.sk/dochodok-z-ii-piliera-iwj/59350s>

SOCIÁLNA POISŤOVŇA. *História* [online]. Sociálna poisťovňa SR [cit. 2019-1-14]. Dostupné z: <https://www.socpoist.sk/historia/388s>

SOCIÁLNA POISŤOVŇA. *Minimálny dôchodok*. [online]. Sociálna poisťovňa SR [cit. 2019-2-28]. Dostupné z: <https://www.socpoist.sk/minimalny-dochodok/60217s>

SOCIÁLNA POISŤOVŇA. *Slovník pojmov* [online]. Sociálna poisťovňa SR [cit. 2019-1-15]. Dostupné z: <https://www.socpoist.sk/slovník-pojmov/11s?prm1=618>

SOCIÁLNA POISŤOVŇA. *Starobný dôchodok*. [online]. Sociálna poisťovňa SR [cit. 2019-2-28]. Dostupné z: <https://www.socpoist.sk/suma-dochodku-/1286s#Suma>

SOCIÁLNA POISŤOVŇA. *Tabuľka platenia poistného od 1. januára 2019*. [online]. Sociálna poisťovňa SR [cit. 2019-2-23]. Dostupné z: <https://www.socpoist.sk/tabulka-platenia-poistneho-od-1-januara-2019/55433s>

SOCIÁLNA POISŤOVŇA. *Valorizácia dôchodkov od januára 2019* [online]. Sociálna poisťovňa SR [cit. 2019-2-19]. Dostupné z: <https://www.socpoist.sk/valorizacia-dochodkov-od-januara-2019/66873s>

SOCIÁLNA POISŤOVŇA. *Základná charakteristika* [online]. Sociálna poisťovňa SR [cit. 2019-2-19]. Dostupné z: <https://www.socpoist.sk/38/371s>

ZUPKOVÁ, EVA. *Kultúrna, vzdelávacia a zdravotno-osvetová činnosť košických spolkov medzi rómskou populáciou (1918 – 1938)*. In: *Človek a spoločnosť* [online]. Košice, 2007 [cit. 2018-12-21]. Dostupné z: <http://www.saske.sk/cas/archiv/3-2007/02-zupkova.html>

Zoznam skratiek

ČSR	Česko-Slovenská republika
DDS	Doplňkové dôchodkové sporenie
DPS	Doplňkové penzijné sporenie
DSS	Dôchodková správcovská spoločnosť
EÚ	Európska únia
MF	Ministerstvo financií
MPSVaR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny
NBS	Národná banka Slovenska
OMK	Otvorená metóda koordinácie
OSN	Organizácia spojených národov
PS	Penzijní společnosti
SDS	Starobné dôchodkové sporenie
SP	Sociálne poistenie
SZČO	Samostatne zárobkovo činná osoba
UF	Účastnícky fond

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 23.4. 2019

.....

Bc. Michaela Potočárová

Zoznam tabuliek

Tabuľka 3.1 - Prehľad výšky sadzieb povinného poistného SR

Tabuľka 4.1 - Redukčné hranice pre rok 2019

Tabuľka 5.1 - Tabuľka na výpočet Lorenzovej krivky SR (vyplatené sólo starobné dôchodky)

Tabuľka 5.2 - Tabuľka na výpočet Lorenzovej krivky ČR (vyplatené sólo starobné dôchodky)

Tabuľka 5.3 - Miera nerovnosti a Giniho koeficient

Tabuľka 5.4 - Komparácia dôchodkového poistenia v ČR a na SR

Tabuľka 5.5 - Komparácia základných štatistických údajov

Tabuľka 5.6 - Vzťah priemernej výšky vyplácaného starobného sólo dôchodku a priemernej mesačnej mzdy v SR (v €)

Tabuľka 5.7 - Vzťah priemernej výšky vyplácaného starobného dôchodku a priemernej mesačnej mzdy v ČR (v Kč)

Zoznam obrázkov

Obrázok 3.1 - Dôchodkový systém na Slovensku

Obrázok 3.2 - Majetok II. piliera podľa typu fondu

Obrázok 3.3 - Majetok III. piliera podľa typu fondu

Obrázok 4.1 - Dôchodkový systém v Českej republike

Obrázok 4.2 - Fondy účastníckeho fondu ku koncu roku 2018

Obrázok 5.1 - Vzorová Lorenzová krivka

Obrázok 5.2 - Lorenzová krivka pre sólo starobné dôchodky SR

Obrázok 5.3 - Lorenzová krivka pre sólo starobné dôchodky ČR

Obrázok 5.4 - Lorenzová krivka pre sólo starobné dôchodky SR aj ČR

Zoznam príloh

Príloha 1 - Výška minimálneho dôchodku pre roky 2018 – 2019 v SR

Príloha 2 - Dôchodkový vek pre ľudí narodených od roku 1936 až 1971 v ČR

Príloha 3 - Výpočet dôchodku z I. piliera v SR (v €, Sk)

Príloha 4 - Výpočet dôchodku z I. piliera v ČR (v Kč)

Príloha 5 - Počet vyplatených starobných sólo dôchodkov v triedení podľa mesačnej výšky
v SR (v €)

Príloha 6 - Počet vyplatených starobných sólo dôchodkov v triedení podľa mesačnej výšky
v ČR (v Kč)

